

TÜRK YARGI ETİĞİ BİLDİRGESİ REHBERİ

TÜRK YARGI ETİĞİ BİLDİRGESİ REHBERİ

Yayına Hazırlayan	Hakimler ve Savcılar Kurulu
Adres	Emniyet Mahallesi, Mevlana Bulvarı No:36 Yenimahalle / ANKARA
Telefon	0 (312) 204 10 00
Elektronik İletişim	www.hsk.gov.tr
Baskıya Hazırlık ve Tasarım	Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı
Adres	Devlet Mahallesi Vekaletler Caddesi No:4 Çankaya / ANKARA
Telefon	0 (312) 595 36 25
Elektronik İletişim	edb@adalet.gov.tr www.edb.adalet.gov.tr

Tüm hakkı saklıdır. İzinsiz kopyalanamaz ve çoğaltılamaz.

TÜRK YARGI ETİĞİ BİLDİRGESİ REHBERİ

GİRİŞ.....	1
ETİK VE YARGI ETİĞİ	9
A. Genel Olarak	9
B. Etik ve Temel Etik Kavramları.....	11
C. Etik ve Temel Etik Kavramlarına Hâkimlik ve Savcılık Mesleği Yönünden Bakış	14
İLKELER, AÇIKLAMALAR VE SOMUT UYGULAMA ÖRNEKLERİ	
1. İNSAN ONURUNA SAYGILIDIR, İNSAN HAKLARINI KORUR VE HERKESE EŞİT DAVRANIRLAR.....	17
A. Giriş	17
B. İlkeler	19
C. Açıklamalar ve Somut Uygulama Örnekleri.....	20
2. BAĞIMSIZDIRLAR.....	30
A. Giriş	30
B. İlkeler	32
C. Açıklamalar ve Somut Uygulama Örnekleri.....	33
3. TARAFSIZDIRLAR.....	41
A. Giriş	41
B. İlkeler	43
C. Açıklamalar ve Somut Uygulama Örnekleri.....	45
4. DÜRÜST VE TUTARLIDIRLAR	65
A. Giriş	65
B. İlkeler	67
C. Açıklamalar ve Somut Uygulama Örnekleri.....	68

5. YARGIYA OLAN GÜVENİ TEMSİL EDERLER	78
A. Giriş	78
B. İlkeler	80
C. Açıklamalar ve Somut Uygulama Örnekleri.....	81
6. MAHREMİYETİ GÖZETİRLER.....	86
A. Giriş	86
B. İlkeler	87
C. Açıklamalar ve Somut Uygulama Örnekleri.....	88
7. MESLEĞE YARAŞIR ŞEKİLDE DAVRANIRLAR.....	94
A. Giriş	94
B. İlkeler	96
C. Açıklamalar ve Somut Uygulama Örnekleri.....	98
8. YETKİNDİR VE MESLEKLERİNDE ÖZENLİ DAVRANIRLAR.....	113
A. Giriş	113
B. İlkeler	116
C. Açıklamalar ve Somut Uygulama Örnekleri.....	118
SONUÇ.....	129
KAYNAKÇA	131

GİRİŞ

Yargı erkinin bağımsızlığı ve tarafsızlığı, demokratik bir hukuk devletinin temel dayanaklarından ve en önemli güvencelerinden biridir. Bu güvencenin somut şekilde hayata geçirilmesi ise, yalnızca anayasal ve yasal düzenlemelerle değil, aynı zamanda hâkimlerin ve savcılarının takip etmeleri gereken etik ilkelere uygun davranışlarıyla mümkündür. Hâkimler ve savcılar, toplumun adalete olan güveninin sürdürülebilmesi için sadece adil kararlar vermekle değil; bu kararları verirken sergiledikleri duruş, davranış ve tutumlarıyla da örnek teşkil etmekle yükümlüdürler.

6087 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kurulu Kanunu'nun Genel Kurulun oluşumu ve görevleri başlıklı 7. maddesinin 2. fıkrasının d bendinde, "Hâkim ve savcılarının uymaları gereken etik davranış ilkelerini belirlemek" görevi Hâkimler ve Savcılar Kurulu Genel Kuruluna tevdi edilmiştir. Yargı etiği kültürünün yerleşmesi açısından Hâkimler ve Savcılar Kurulu Genel Kurulunun, etik ilkelerin belirlenmesi, bu ilkelere uyulmasının denetlenmesi ve ilkelere dair istişare kararları vererek danışma işlevinin gerçekleştirilmesi görev ve yetkileri mevcuttur.

Uluslararası düzlemde kabul görmüş olan Birleşmiş Milletler Bangalor Yargı Etiği İlkeleri Hâkimler ve Savcılar Kurulunun 27.06.2006 tarih ve 315 sayılı kararı ile; Savcılar İçin Etik ve Davranış Biçimlerine İlişkin Avrupa İlkeleri (Budapeşte İlkeleri) ise yine Hâkimler ve Savcılar Kurulunun 10.10.2006 tarih ve 424 sayılı kararı ile benimsenmiştir. Esasen Türk yargı sistemi etik ilkelere yabancı bir sistem değildir. Zira tüm bu belgelerden çok daha önce 1868-1876 tarihleri arasında hazırlanmış olan Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye (kısaca; *Mecelle*) Türk yargısına, kültürümüze ve adalet sistemimize özgü şekilde etik

ilkeleri düzenlemiş bulunmaktaydı. Mecelle’de düzenlenen bu etik ilkelerin, evrensel metinlerle harmanlanarak günümüze uyarlanması amacı, Türk Yargı Etiği Bildirgesi’nin hazırlanması sürecini başlatan en önemli nedenlerden olmuştur. Bu kapsamda, “Türk Yargı Etiği Bildirgesi” Hâkimler ve Savcılar Kurulu Genel Kurulu tarafından 06 Mart 2019 tarihinde kabul ve ilan edilerek 14 Mart 2019 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanmıştır. Dolayısıyla, hâkimlerimizin ve savcılarımızın uyması gereken ana metin “Türk Yargı Etiği Bildirgesi” olmakla beraber Bangalor Yargı Etiği İlkeleri ve Budapeşte İlkeleri’nin Bildirgemize aykırı olmayan hükümlerinin de göz önünde bulundurulacağı tabiidir.

Türk Yargı Etiği Bildirgesi’nde belirtildiği üzere; hâkimler ve savcılar insan onuruna saygı gösterir, insan haklarını korur ve herkese eşit davranır, yargı görevlerini yerine getirirken bağımsızlıklarını, tarafsızlıklarını gözetir, dürüstlük ve tutarlılık içinde hareket ederler. Aynı zamanda hâkimler ve savcılar toplumun yargıya olan güvenini temsil eden, mahremiyet ilkesine bağlı, mesleğe yaraşır nitelikte davranan, yetkin ve özen sorumluluğunu taşıyan kişilerdir.

Türk Yargı Etiği Bildirgesi’nde yer alan etik kuralların yazımı ve kabulü safhalarında çok çeşitli ve bir o kadar da kıymetli kaynaklardan yararlandığı için, Genel Kurul tarafından söz konusu görüş, doküman, çeviri ve toplantı çıktılarının bir rehberle dönüştürülmesinin hâkimlere ve savcılara yol gösterici ve davranış kurallarına riayetlerini kolaylaştırıcı olacağına karar verilmiştir.

Genel Kurulun söz konusu kararı sonrasında, hâkimlerin, savcılarının, akademisyenlerin, avukatların ve adliye personelinin Türk Yargı Etiği Bildirgesi’nin oluşumunda kendileri ile yapılan toplantı çıktılarının, konu ile ilgili literatürde yer alan makale, kitap, sempozyum bildirilerinin ve değişik ülke etik kodları ve uluslararası kabul görmüş bildirge, görüş ve kararlar gibi yabancı eser çevirilerinin özetlenmesi yoluna gidilmiştir. Ayrıca,

uygulamada karşılaşılabilecek örnek olaylar hakkında yargının her kademesinde hâlen görevli hâkimlerden ve savcılardan görüşleri sorulmuştur. Yine, Hâkimler ve Savcılar Kurulu Teftiş Kurulu Başkanlığının da uygulamada yol gösterici olabilecek örneklerinden faydalanılmıştır.

Türk Yargı Etiği Bildirgesi Rehberi, Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından kabul edilen Türk Yargı Etiği Bildirgesi'nde yer alan temel etik ilkeleri esas alarak kaleme alınmıştır. Bu rehberde yer alan açıklamalar ve örnekler, anılan etik ilkelerin uygulamadaki yansımalarını somutlaştırmayı amaçlamaktadır. Rehber, hâkimlere ve savcılara yalnızca mesleki yaşamlarında değil özel yaşamlarında da etik sorumluluklarını hatırlatmak; karşılaşılabilecekleri çeşitli durumlarda onlara yol göstermek üzere hazırlanmıştır.

Etik ilkeler, sadece mesleki kurallar bütünü değil, aynı zamanda yargı görevinin onuruna yaraşır bir yaşam biçiminin ifadesidir. Bu nedenle rehberde yer alan her bir ilke, yargı görevinin kutsallığını, tarafsızlığını ve toplum nezdindeki saygınlığını korumaya yönelik bir ilke olarak değerlendirilmelidir.

Nihayetinde son hâli verilen işbu rehber, Genel Kurulun 15.10.2025 tarihli ve 2025/1269 sayılı kararı ile kabul edilmiştir.

Hazırlanan bu rehberde izlenen sistematik aşağıda sunulmuştur.

Bu rehberin hazırlanmasında, etik bildirgenin oluşumuna da etki etmiş bulunan, hâkimlerle ve savcılarla, adliye personeliyle, sivil toplum kuruluşlarıyla, akademisyenlerle ve avukatlarla düzenlenen toplantı çıktularından, Bangalor Yargı Etiği İlkeleri ve Yorumu ile Budapeşte İlkeleri'nden, başta Avrupa Hâkimleri Danışma Konseyi (Consultative Council of European Judges - CCJE) ve Avrupa Savcılar Danışma Konseyi (Consultative Council of European Prosecutors - CCPE) görüşleri olmak

üzere referans niteliğindeki uluslararası belgelerden ve geçmiş ulusal tecrübelerin aktarılabilmesi adına Mecelle ve İslam hukuku başta olmak üzere referans ulusal belgelerden istifade edilmiş; çok sayıda kaynağa atıfta bulunulmuş ve bu kaynaklardan ilham alınmış; bu doğrultuda temel tanımlardan başlayarak, yol gösterici mahiyette uygulama örneklerini ihtiva eden ve hâkimler ve savcılar için bağlayıcı olan Türk Yargı Etiği Bildirgesi'ni açıklayan işbu rehber kaleme alınmıştır.

Öte yandan rehberin hazırlanmasında, ülkemizin de üyesi olduğu ve taraf devletlerin yolsuzlukla mücadele standartlarına uygunluğunu değerlendirmek ve bu çerçevede kapasitelerinin artırılmasına yardımcı olmak amacıyla Avrupa Konseyi bünyesinde faaliyet göstermekte olan Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubunun (Group of States against Corruption - GRECO), *“Parlamento Üyeleri Bakımından Yolsuzluğun Önlenmesi”* ve *“Hâkimler ve Savcılar Bakımından Yolsuzluğun Önlenmesi”* konularında teşekkül eden Dördüncü Değerlendirme Aşaması yönünden yargı etiğine ilişkin ülkemize yöneltilen tavsiyeleri de özellikle göz önünde bulundurulmuştur. Bu kapsamda, söz konusu Değerlendirme Aşamasına dair GRECO'nun diğer üye ülkelere ilişkin tavsiyeleri ve ülkelerin mevzuat ve iç uygulama gelişmelerini ortaya koyan değerlendirme ve ara uyum raporları incelenmiştir. Bu doğrultuda GRECO tarafından ülkemize yöneltilen XI, XIII ve XXI numaralı tavsiyelerinde belirtilen, *“kamuoyuna açık ve Avrupa standartlarıyla uyumlu kesin ve nesnel ölçütlere dayalı olarak, hâkim ve savcıların etik davranışlar ve dürüstlük konularında denetlemeye tabi olması; hâkim ve savcılarının, çıkar çatışmaları ve dürüstlikle alakalı diğer hususlarda (hediyeler, reddi hâkim, üçüncü tarafla ilişkiler ve gizli bilgilerin ele alınması, vb.) yeterli ölçüde rehberlik sunan uygulamalı örnekler de dâhil olmak üzere hâkimlerin ve savcılarının belirli görevleri için etik davranış ilkelerinin belirlenmesine”* yönelik değerlendirmeleri de özellikle dikkate alınmıştır.

Bu rehberin hazırlık çalışmalarında, temel etik kuralların yalnızca hâkimler için değil aynı zamanda

savcılar için de geçerli olduğu müşahede edilmiştir. Ayrıca, Türk yargı sisteminde, iki meslek grubunun özlük haklarının aynı olması, çalışma koşullarının birbirine yakın niteliği ve bir meslek grubundan diğerine mesleki geçişin Hâkimler ve Savcılar Kurulunun kararı çerçevesinde dikkate alınabileceği nazara alınarak, bu rehberde yer alan somut örnekler her iki meslek grubunu kapsayıcı bir şekilde ele alınmıştır. Gerçekten de, etik bildirgeyi ve bu rehberi kabul eden Hâkimler ve Savcılar Kurulu, hem hâkimlerle hem de savcılarla ilgili mesleğe kabul, atama, terfi, disiplin, izin ve yüksek yargıya üye seçimi gibi işlemleri, hukukun üstünlüğü, mahkemelerin bağımsızlığı ve tarafsızlığı ile hâkimlik ve savcılık teminatı esaslarına göre yerine getirmek üzere kurulmuş anayasal bir kurul olup, Kurulun yapılanma şekli ve görevleri de ülkemizde her iki meslek grubunun icra ettiği fonksiyonlarının birbirine yakınlığını ortaya koymaktadır. Böyle olmakla birlikte, hâkimlik ve savcılık mesleklerinin nitelikleri gereği farklılık arz eden hususlar bu rehberde ele alınmış ve çeşitli durumlara göre ayrı ayrı örneklemelere yer verilmiştir.

Türk Yargı Etiği Bildirgesi Rehberi hâkimlerle ve savcılarla ilgili mevzuatın ayrılmaz bir parçasıdır.

Hâkimlerin ve savcılarının, yargı yetkisini kullanırken her türlü çıkar çatışmasından uzak durmaları, hem mesleki saygınlıkları hem de yargıya duyulan güvenin korunması bakımından hayati bir önem taşımaktadır. Bu bağlamda, hâkimlerin bir davaya bakamayacağı durumlar, görevden çekinmeleri ya da reddedilmeleri gereken hâller, ülkemizde ilk derece mahkemeleri usul kanunları olan 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 34 ve devamı maddeleri, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 22 ve devamı maddeleri ile 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 31, 56/5 ve 57. maddelerinde ayrıntılı biçimde düzenlenmiştir. Hâkimler ve Savcılar Kurulu üyeleri açısından ise, 6087 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kurulu Kanunu'nun 40 ve 41. maddeleri, kurul üyelerinin tarafsızlık ve bağımsızlıkla bağdaşmayan

durumlarda bakamayacakları dosyalarla ilişkilerini düzenlemektedir.

Söz konusu yasa hükümleri, yalnızca objektif çıkar çatışmalarını değil, aynı zamanda tarafsızlık görünümünü zedeleyebilecek her türlü subjektif algıyı da gözetmekte; böylece hâkimlerin yalnızca bağımsız ve tarafsızlığıyla yetinilmemekte, aynı zamanda bu niteliklerini dış dünyaya yansıtılmaları da amaçlanmaktadır. Bu bakımdan, etik boyutun tamamlayıcı niteliği özellikle vurgulanmalıdır. Türk Yargı Etiği Bildirgesi'nin 5.3. maddesi, bu anlayışı şu ifadeyle pekiştirmektedir: *“Görevlerini yaparken kendilerine duyulan güvene halel getirebilecek bir algı, kuşku veya tereddüt oluştuğunu fark ettiklerinde, görevden çekilmelerinin gerekip gerekmediğini azami dikkat ve özenle değerlendirirler.”* Bu düzenleme, yalnızca yasal zorunluluklara değil, hâkimin ve savcının özdenetimine, etik duyarlılığına ve toplumdaki adalet algısına karşı bireysel sorumluluğuna da işaret etmektedir.

Diğer yandan, yargı etiği açısından önemli bir düzenleme de, 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu'dur. Bu kanun kapsamında hâkimlerin ve savcılarının mal varlıklarını belirli sürelerde bildirme yükümlülüğü, şeffaflık ve hesap verebilirliğin kurumsallaşmasına katkı sağlamaktadır.

Ayrıca, 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun 51. maddesi *“Hâkimler ve savcılar siyasi partilere giremezler, girenler meslekten çekilmiş sayılırlar.”* hükmünü haizdir. Bu kapsamda işbu rehberde hâkimlerin ve savcılarının siyasi faaliyetlerinin yasaklanmasına yönelik özel hükümler düzenlenmemiştir.

Bununla birlikte Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun 48. maddesi *“Hâkim ve savcılar, kanunlarda belirlenenlerden başka, resmi ve özel hiçbir görev alamazlar, kazanç getirici faaliyetlerde bulunamazlar. Eşlerinin, reşit olmayan veya kısıtlanmış çocuklarının kazanç getiren sürekli faaliyetlerini Adalet Bakanlığına*

onbeş gün içinde bildirmekle yükümlüdürler.” hükmünü haiz olup rehberde ayrıca açıklama yapılmamış olsa bile hâkimlerin ve savcılarının anılan mevzuattaki kısıtlamalara tabii olacakları da bilinen bir husustur.

Türk Yargı Etiği Bildirgesi'nin ihlal edildiğine yönelik başvuruların incelenmesi ve sonuçlandırılması ile ihtiyaç duyulması durumunda etik istişare kararlarının ne şekilde alınacağına ilişkin usul ve esaslar Hâkimler ve Savcılar Kurulu Genel Kurulunun 30.04.2020 tarihli ve 57 sayılı kararı ile belirlenmiştir.

Türk Yargı Etiği Bildirgesi'nin en önemli özelliği, zaman içerisinde değişen koşullarla beraber ortaya çıkabilecek zorluklarda ve çeşitli durumlarda hâkimlere ve savcılara Hâkimler ve Savcılar Kurulu Genel Kuruluna danışarak yargı etiği konusunda görüş alabilme imkânı sağlamış olmasıdır. Kurul'un yargı etiği alanındaki danışma işlevi ile ilgili olarak; Hâkimler ve Savcılar Kurulu Genel Kurulu, istişare kararları alarak hâkimlere ve savcılara rehberlik etmekte ve böylece, etik ilkelerin gerçek hayattaki uygulamalarını netleştirmektedir. Bu kapsamda, hâkimlerin ve savcılarının yargı etiğine ilişkin uygulamada karşılaştıkları ve tereddüt yaratan hususlara dair başvuruları hakkında istişare kararları verilmiş ve bazıları Kurulun internet sitesinde yayımlanmıştır.

Kurulun yargı etiği alanındaki denetleme işlevi ile ilgili olarak; hâkimlerin ve savcılarının davranışlarının Türk Yargı Etiği Bildirgesi'nde belirlenen ilkeleri ihlal ettiği iddiası ile bu hususlarda karar vermeye yetkili ve görevli merci olan Hâkimler ve Savcılar Kuruluna etik ihlali bildirim yapılması mümkün olmakla birlikte, Hâkimler ve Savcılar Kurulu Genel Kurulu tarafından resen inceleme başlatılması da mümkündür. Başvurular herhangi bir süreye ve şekle tabi olmaksızın yapılabilmektedir. Ayrıca etik ihlali tespit kararlarının yeniden inceleme yoluyla tekrar ele alınması da mümkündür. Etik ihlali tespit kararlarının tamamı ile Hâkimler ve Savcılar Kurulu Genel

Kurulunun gerekli göreceği etik istişare kararları Kurulun internet sitesinde yayımlanmaktadır.

Etik ihlali tespit kararları, hâkimlerin ve savcılarının terfilerinde ve atanmalarında dikkate alınmaktadır. Böylelikle yargı etiği alanındaki uygulamanın gözetilerek, sürdürülebilirliğinin sağlanması amaçlanmaktadır. Hâlihazırda Kurul kararlarında ve Teftiş Kurulu Başkanlığı işlemlerinde ve raporlarında Türk Yargı Etiği Bildirgesi'ne atıflar yapılmaktadır.

Bu rehberde yer alan etik davranış örnekleri, hâkimlerin ve savcılarının yargı görevlerini ifa ettikleri sırada ve özel yaşantılarında uymaları gereken temel mesleki standartları belirleyerek, karşılaşılabilecekleri mesleki ve etik sorunlara ilişkin tutarlı, öngörülebilir ve kurumsal bir yaklaşım geliştirmelerine katkı sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Hâkimler ve savcılar açısından yol gösterici nitelik taşıyan bu düzenlemeler, yalnızca etik davranış ilkelerini ortaya koymakla kalmayıp, aynı zamanda yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığının kurumsal güvencelerinden biri olarak kabul edilmektedir. İşbu rehberde yer alan hiçbir kural, hâkimlerin ve savcılarının anayasal güvence altındaki bağımsızlığını kısıtlamaya veya sınırlamaya yönelik yorumlanamaz; aksine, bu rehber yargı bağımsızlığının etik temeller üzerinde güçlendirilmesini amaçlamaktadır.

Hâkimlerin ve savcılarının uymakla yükümlü oldukları Türk Yargı Etiği Bildirgesi'nin yol gösterici mahiyette örneklerini resmeden işbu rehber, şüphesiz ki toplumun hâkimlere ve savcılara duyduğu güvenin geliştirilmesine çok değerli katkılar sağlayacaktır.

ETİK VE YARGI ETİĞİ

A. Genel Olarak

Adliyelerde kaliteli ve yüksek performanslı hizmetin etik ilkelere bağlı hâkimlerle ve savcılarla mümkün olabileceği tartışmasız bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Gelişen teknoloji, yapay zekâ olanakları ve fiziksel iyileştirmelerin yargılama faaliyetlerine katkısı elbette çok büyüktür. Ancak bu katkılar yargılama faaliyetinin ana süjesinin hâkimler ve savcılar olduğu gerçeğini değiştirmemektedir.

Demokratik toplumlarda, kamu kurumları hizmetten faydalananların beklentilerini karşılamakla yükümlüdür. Beklentilerin karşılanması, aslında hizmetten yararlananların memnuniyetlerini gösteren bir kıstas olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu bağlamda yargılama faaliyetlerinin de doğal olarak bu hizmetten faydalananların memnuniyetini sağlaması elzemdir.

Beklenti kavramının yargılama faaliyetlerinde bir tarafın haklı veya haksız çıkma olgusunu içermediğini açıklamak gerekmektedir. Şöyle ki;

Hukukla ilgilenen herkesin binlerce yıldır adaletin kalitesi hakkında tartışmaları ve fikir ürettikleri bir gerçekliktir. Kalite kavramının ve adalet hizmetinden faydalananların memnuniyetinin hukuki süreç içerisinde eşitlik, adillik, dürüstlük, tarafsızlık, yetkinlik, şeffaflık gibi insana özgü değerleri barındırdığı da kabul görmüştür. Mükemmelliğe yaklaşan, yüksek performanslı ideal bir mahkemenin ancak bu kavramların somutlaştırılması ile tanımlanabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Öyleyse hâkimlerde ve savcılarda bulunması gereken ve sözü edilen ulvi değer ve özelliklerin çağımız

koşullarına uyarlık göstererek şekillendirilmesi de “iyi veya ideal yargılama sisteminin” çerçevesini oluşturacaktır.

Zaman içinde artan uyuşmazlıkların aynı zamanda karmaşık olayları da barındırması hâkimlerin ve savcılarının sahip olması gereken değer ve özelliklerin yeniden ve daha kapsamlı tanımlanması zorunluluğunu doğurmuştur. Adillik kavramı içerisinde, hâkimin her davaya veya savcının her soruşturma ve davaya aynı hassasiyeti göstermesi, önlerindeki davalar veya soruşturmalar arasında orantılı bir yol izleyerek yargısal faaliyetlerini sürdürmesi, usul sürecinin taraflarca anlaşılır ve şeffaf olması gibi ilkelerin yer alması örnek olarak verilebilir. Bu örneklerin alt başlıklarda sınıflandırılarak detaylandırılmasının mümkün olduğu görülmektedir. Örneğin hâkim her bir davaya bireysel ilgi gösterirken davaların niteliğine göre bu ilgiyi de orantılı paylaşım durumundadır. Zira bireysel ve orantılı ilgi, adil yargılamayla alakalı olmakla beraber çalışma zamanının verimli kullanılmasını da gerektiren bir durumdur. Başka bir ifadeyle ana ilke olan hâkimin adil olması, adil yargılama içinde her davaya bireysel ilgi göstermeyi, bunun sonucu olarak davalara niteliğine göre sınırlı olan zamanını verimli kullanacak şekilde odaklanmayı gerektirmektedir.

Yine adil yargılama dava sürecini gereksiz uzatacak işlemlerden kaçınmayla da ilgilidir. Hâkimin duruşmalara dava dosyasının içeriğine vâkıf olarak çıkması, celse sayısını aza indirmede çok önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Yargılama sürecinde gereksiz ara kararları kurmamak hem zaman hem de yargılama giderleri üzerinde tasarrufu sağlayacak olumlu başka bir etkidir.

Öte yandan, savcılarının da önlerine gelen dosyalar ve yürüttükleri soruşturmalar kapsamında zamanı verimli kullanmaları, her bir dosyaya bireysel ilgi göstermeleri, dosyaya hâkim olmaları ve soruşturmaları makul sürelerde tamamlamaları esastır.

Yargısal süreçlerde usulle ilgili kuralların hakkaniyetle uygulanması adalete olan güveni sağlamada öncü bir rol oynamaktadır. Bu aynı zamanda mahkemelerin ve savcılığın kurumsal meşruiyetleri ile kamuoyu tarafından onlara duyulan güven bakımından büyük bir öneme sahiptir. Yargılama makamlarının usulle ilgili kuralları hakkaniyetle uyguladıklarına yönelik algı, muhakeme süreçlerine duyulan memnuniyeti artıracak, tarafları memnun etmese bile kararlara karşı saygıyı sağlayacak ve karar sonuçlarına uyma isteğini geliştirecektir.

Gelişen teknolojidен yargılama süreçleri için faydalanılması gerekli ise de hukuki sürecin hâkimlerin ve savcılarının bizzat kontrolünde olması önem arz etmektedir. Bu, adil yargılama, şeffaflık, tarafsızlık, yetkinlik gibi temel ilkelerin gözle görülür hâle gelmesinde ve sonuçta toplumun yargıya olan inancını etkilemesinde kilit role sahip bir durumdur.

B. Etik ve Temel Etik Kavramları

Etik kavramı etimolojik olarak Yunanca “ethos” sözcüğünden türetilen “davranış biçimini anlatan karakter” anlamını taşıyan ahlaki değerler bütünü olarak tanımlanır. Ahlak ve etik kavramlarının birbirinden farklı şeyler olduğunu ileri süren görüşler olduğu gibi her iki kavramın temelde birbiriyle ilişkili olduğunu savunan görüşler de bulunmaktadır. Ancak etik kavramının anlamını belirlemek için onu çoğu kez karıştırılan ahlak kavramından ayırmak gerekmektedir. Ahlak bir toplumda, toplulukta veya ait olunan çevrelerde, kabul edilen değer yargıları veya kurallardır. Bu kurallar, toplumdan topluma da değişkenlik gösterir. Hatta aynı toplum içerisinde de bölgelere göre değişkenlik gösterebilmektedir.

Ahlak ve etik ilişkisi bu şekilde değerlendirildiğinde bir bireyin değerlerini ilgilendiren bir kavram olarak ahlakın, günlük yaşamda yerine getirilen kamu görevine

veya özel bir mesleğe sirayet etmesine “etik” veya “meslek etiği” denildiği anlaşılmaktadır. Hatta görevlerini mesleğinin etik kurallarına veya meslek ahlakına uygun olarak ifa edenler için “profesyonel” kelimesi de kullanılmaktadır.

Etik kavramını, değer ve değerler bilgisi olarak anlamak gerekmektedir. Zira sadece ilkelere uygun davranmak, bir durumda neyin korunması gerektiği bilgisinden uzaklaşmaya ve etik bakımdan hatalı kararlara yol açabilir. Değer ve değerler bilgisinden hareket edildiğinde, insanın değeri başta olmak üzere, onunla ilişkili, adalet, sevgi, saygı, dürüstlük, güven ve vefa gibi değerlerin anlamlarını bilerek ve bu değerlere uygun davranmak, etik davranmakla ilgilidir¹. İoanna Kuçuradi'ye göre etik, bu anlamda bilgiler ortaya koyan felsefenin bir dalıdır². Etik, yaşarken yapıp ettiklerimizin değer taşıyıp taşımadıklarımızı bilgi yoluyla ortaya koymayı, bunun bir bilgi sorunu olduğunu belirtmeyi mümkün kılar. Kuçuradi'nin deyişiyle etik bu kapsamda bir aydınlatma girişimidir³. Bu tür bir aydınlatmayı veya ışığı neden istiyoruz? Bu tür istemenin, daha geniş kapsamlı bir şekilde, dünyada insan ilişkileriyle ilgili olup biteni anlamak bakımından önemli olduğu ve etik davranmayı istememizle ilgili olduğu belirtilebilir.

Etik davranmak, insanın karakteriyle ilgilidir. Adil, dürüst ve güvenilir olma gibi başlıca etik değerlere uygun davranıldığında etik davranış gerçekleşir.

İnsan dediğimiz varlık, etik davranma potansiyelini taşıyan bir varlıktır. İnsanı, doğadaki diğer canlılardan ayıran en önemli özellik de budur.

¹ Gülriz Uygur, *Hukuk, Etik, Meslek Etiği Yayınlanmamış Ders Notları*

² İoanna Kuçuradi, *Etik*, (6. bs Türkiye Felsefe Kurumu 2015) 36

³ Kuçuradi, adı geçen eser, vii.

Aristoteles'in de belirttiği gibi, erdemleri edinebilecek doğal kapasiteye sahip varlıklarız⁴.

“O halde erdemler doğal olarak ya da doğaya aykırı olarak elde edilmezler, sadece onları elde edebilecek bir doğal yapımız bulunur, bizler de alışkanlıklarla bunları geliştiririz. Öncelikle bu şeylere sahip olup ardından bunları geliştiririz.”⁵

Dolayısıyla bu kapasitemizi geliştirmemiz, ancak etik bilgiyle mümkün olur. Eğer konuyu yalnızca başkaları üzerinden değil, insan onuru üzerinden değerlendiriyor ve neyin hak edildiğini sorguluyorsak, bu durum bizi birbirimizle daha güçlü bir bağ kurmaya yönelir. Böylece kendi bencil eğilimlerimizden uzaklaşabiliriz.

Şayet biz etik değer ve değerler bilgisinden hareket edip, yapıp etmelerimizi bu bilgi eşliğinde değerlendirirsek ve bunun yaşamımızla ilgili bir bilgi sorunu olduğunu fark edersek, kendimize yapıp etmelerimizin hesabını da verebiliriz.

Meslek etiğinin de etiğin bir alt dalı olarak düşünülüp, bu çerçevede anlaşılması gerekmektedir. Günümüzde meslek etiği, daha çok ilkeler veya normlar bütünü olarak karşımıza çıkmakta ve belirli bir durumda yapılması veya kaçınılması gereken normlar aracılığıyla ortaya konmaktadır. Etik soru, bir davranışın, kişinin veya belirli bir durumun değerlendirilmesiyle ilgiliyken, meslek etiğiyle ilgili soru belirli bir mesleği yaparken bir kişinin nasıl davranması veya davranmaması gerektiğiyle ilgilidir. Bu soruların cevapları da etik kodlarda veya meslek etiğiyle ilgili normlarda bulunur. Bu sebeple meslek etiğinde daha

⁴ Aristoteles, *Nikomakhos'a Etik*, (Furkan Akderin, 1. bs Say Yayınları 2014) 41

⁵ Aristoteles, adı geçen eser, 41

çok evrensel normlar oluşturulmaya çalışıldığı görülmektedir.

Bu bağlamda meslek etiğinden beklenen, bir mesleği yerine getirirken o kişinin nasıl davranması veya davranmaması gerektiği ve bir problemle karşılaştığında onu nasıl çözmesi gerektiği ya da çözüm kriterinin ne olduğu sorularını cevaplandırmasıdır. Hukuktaki meslek etiği; hâkimleri, savcılarını, avukatları ve yargılamadaki diğer aktörleri ilgilendirir. Yargı etiği ise hâkimlerle ve savcılarla ilgilidir. Hâkimlerle ve savcılarla ilgili meslek etiği ilkeleri; uluslararası alanda Bangalor Yargı Etiği İlkeleri ile Budapeşte İlkeleri, ulusal alanda da Türk Yargı Etiği İlkeleri olarak karşımıza çıkar.

C. Etik ve Temel Etik Kavramlarına Hâkimlik ve Savcılık Mesleği Yönünden Bakış

Adalet hizmeti ile meslek etiği birbirinden ayrılamaz bir bütünlük arz eder. Güvenli ve huzurlu bir toplu yaşam için adaletin tesisi gerekli olmakla birlikte adalet ancak üstün ahlaki değerlere sahip görevliler tarafından sağlanabilir. Bu nedenledir ki uluslararası yargı etiği ilkeleri olan Bangalor Yargı Etiği İlkeleri'nin hazırlanışında temel kaynaklardan biri olan Mecelle'de hâkimde bulunması gereken nitelikler şu şekilde sıralanmıştır: “ *Hâkim; hakîm (bilgin), fehîm (zeki), müstakîm (doğru), emîn (güvenilir), mekîn (temkinli) ve metîn (dayanıklılı) olmalıdır.*”

Yukarıda sözü edilen özellikler aslında etik ilkelerin özünü oluşturmaktadır. Zira bir önceki başlıkta açıklanan etik ilkelerin temel kavramları hâkimlerde olması gereken bu nitelikleri ihtiva etmektedir. Müstakim ve emin olan hâkimin adil yargılama yapacağı ve tarafsız ve bağımsız olma özelliğini koruyacağı muhakkaktır.

Türk Yargı Etiği Bildirgesi hazırlanırken Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından kaynak olarak faydalanılmak üzere bazı ülke ve kuruluşların etik ile ilgili kural ve mevzuatı Türkçeye çevrilmiştir. Ayrıca bu kaynaklardan genel olarak

hâkimler ve savcılar için ayrı ayrı olmak üzere göz önünde bulundurulması gereken örneklerle de yer verilmiştir.

CCJE'nin 12 sayılı ve CCPE'nin 4 sayılı "Demokratik Bir Toplumda Hâkimler ve Savcılar Arasındaki İlişkiler" başlıklı ortak görüşünde (Bordeaux Bildirisi) de vurgulandığı üzere adaletin adil, tarafsız ve etkili idaresinin teminat altına alınması için hâkimlerin ve savcılarının birbirinden farklı olan ancak tamamlayıcılık arz eden görevlerinin gereğince icra edilmesine ihtiyaç vardır. Hâkimler ve savcılar ortak yasal ilke ve etik değerlere sahip olmalıdır. Bu, adaletin doğru bir şekilde idamesi için elzemdir.

Görüldüğü üzere etiğin ana ilkeleri hem savcılar hem de hâkimler için ortak olmakla beraber savcılara yönelik uygulamada karşılaşılan sorunlara rehber olabilecek ve savcılarının rolüne ve statüsüne ilişkin uygunsuz baskı ve dışsal müdahalelere karşı teminatları kapsayan temel değerlere açıklık getirilmesi elbette halkın yargıya olan güvenini artıracaktır. Örneğin savcılar soruşturmaları sebatla, adil bir şekilde yürüterek mahkemelerin adil kararlara varmasına destek olmalı ve adalet sisteminin etkili, hızlı ve etkin bir şekilde yürütmesine katkı sağlamalıdır. Kendi yetkilerinde olan mahkeme kararlarına karşı itiraz haklarını kullanmaları hariç olmak üzere hâkimlerin kararlarına şüphe düşürecek ya da bu kararların uygulanmasını engellemeye yönelik tutum ve davranışlardan kaçınmalıdırlar.

Yukarıda etik değerlerin tarihsel ve kavramsal temelleriyle birlikte, yargı görevine yüklediği anlam üzerinde durulmuştur. Bundan sonra ise bu temel ilkelerin hâkimlerin ve savcılarının mesleki ve özel yaşantılarında nasıl karşılık bulduğunu, hangi davranış ve tutumların etik çerçevede değerlendirildiğini, açıklamalar ve somut örnekler üzerinden ortaya koymak amaçlanmaktadır. Bu açıklamalar ve örnekler, hem ilkelere dair farkındalığı artıracak hem de hâkimlere ve savcılara günlük uygulamalarda rehberlik edecektir.

İLKELE, AÇIKLAMALAR VE SOMUT UYGULAMA ÖRNEKLERİ

I. İNSAN ONURUNA SAYGILIDIR, İNSAN HAKLARINI KORUR VE HERKESE EŞİT DAVRANIRLAR

A. Giriş

İnsanın başkaca özelliğe gerek olmaksızın salt insan olmasından ötürü onurlu bir hayat sürmek için sahip olduğu haklar insan hakları olarak nitelendirilir. Herkes, insan onuruna ve temel haklarına saygılı bir şekilde muamele görme hakkına sahiptir. İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi gibi uluslararası temel metinler ile Bangalor Yargı Etiği İlkeleri ve Budapeşte İlkeleri gibi yargıya münhasır metinlerde insan haklarının korunmasının ve bu alandaki standartların yükseltilmesinin önemi vurgulanmıştır. Benzer şekilde 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda da temel hak ve özgürlükler güvence altına alınmıştır. Bu noktada, insan onuruna saygı ve insan haklarını korumak hâkimlerin ve savcılarının başlıca görevlerindedir. Benzer bir ifadeyle, CCPE'nin "Savcılara İlişkin Avrupa Norm ve Prensipleri" konulu 9 sayılı görüşünün (Roma Şartı) 2. maddesinde ifade edildiği üzere insan haklarının ve özgürlüklerin korunması ve bunlara saygı gösterilmesi bakımından kamu yararına ve millet adına hareket eden savcılar ile millet adına hüküm veren hâkimler de hiç şüphesiz insan haklarına saygılı olmalı, sosyal devlet ilkesini ve hukukun üstünlüğünü gözetmelidirler.

İnsan haklarına saygı, yalnızca yasaların tanıdığı hakların korunmasından ibaret değildir. Aynı zamanda bu

hakların özüne uygun davranmayı ve bireyin varoluşuna değer vermeyi gerektirir. Bu bağlamda, aziz milletimiz tarih boyunca insan onuruna riayet etmeyi ve temel hakları muhafaza etmeyi toplumsal ve kültürel bir ilke olarak benimsemiş, bu anlayışı nesiller boyu yaşatmış ve gelecekte de yaşatmaya devam edecektir. Bu yaklaşım, insanı merkeze alan bir düşünce biçimi olan hümanizmin de temelini oluşturur. Hümanizm, her bireyin onuru ve özgürlüğüyle yaşama hakkına sahip olduğunu savunur ve bireylerin farklılıklarına saygı gösterilmesini, potansiyellerini gerçekleştirmelerine imkân tanınmasını ister. Bu nedenle insan haklarına saygı göstermek, insanın insan olarak değerini kabul etmeyi ve bu değeri yaşatmayı da içerir.

Ayrıca, bir hukuk devletinde yargılama makamında görev alan hâkimlerin ve savcılarının, insan onuruna saygılı olup olmadıklarının, insan haklarını koruyup korumadıklarının yegâne göstergesi, bütün işlem ve kararlarında tüm ilgili taraflara hiçbir ayırım gözetmeksizin ve tarafların sıfatları fark etmeksizin eşit davranıp davranmadıklarıdır. Adalet sistemine güvenin temel dayanaklarından biri olan eşitlik ilkesi, tüm bireylerin hukuki statülerine, sosyal konumlarına ya da yargılama sürecindeki rollerine bakılmaksızın aynı saygı ve özenle muamele görmesi anlamına gelir.

Özellikle ifade etmek gerekir ki, herkese eşit davranmanın ön koşulu, herkesi kanun önünde eşit kabul etmektir. Hiç şüphesiz toplumdaki bireylerin birebir aynı özelliklere sahip olması beklenemez. Bir toplumu demokratik kılan en önemli unsur, bireylerin kendilerinden farklı olanlarla bir arada yaşama kültürünü ve empati kurma becerisini içselleştirebilmesidir. Bu kapsamda hâkimler ve savcılar da toplumda yaşayan her bireyi bir tabloyu oluşturan farklı renkler gibi görür; bu farklılıkları bir zenginlik olarak kabul eder ve benimserler. Bu sayede herkese insan onuruna yaraşır şekilde eşit muamele ederler. Böyle bir yaklaşım, topluma eşitlik kavramını yerleştirdiği gibi, toplum nezdinde eşitlik ilkesinin kusursuz bir şekilde uygulandığına dair güven de telkin eder.

B. İlkeler

1- *Hâkimler ve savcılar insan onuruna saygılıdır, insan haklarını korur ve herkese eşit davranırlar*

1.1- *İnsan onurunun dokunulmaz olduğuna dair medeniyetimizin ve evrensel kabulün bir tezahürü olarak, insan onurunu esas alır; bütün davranışlarında insan hak ve özgürlüklerine uygun hareket ederler.*

1.2- *İnsan haklarına dayalı devlet ilkesinin, ancak insan hak ve özgürlüklerinin etkin bir şekilde korunması ile gerçekleşebileceğinin farkında ve bu konuda üzerlerine düşen sorumluluğun bilincindedirler.*

1.3- *Bir arada yaşamanın; farklılıklara saygı duymayı, birbirine anlayışla yaklaşmayı ve herkese eşit davranmayı gerektirdiğini kabul ederler.*

1.4- *Görevlerini yerine getirirken dil, din, mezhep, ırk, etnik köken, uyruk, cinsiyet, siyasi düşünce, sosyal ve ekonomik durum, hemşehrilik, yaşam biçimi, yaş, sağlık durumu, dış görünüş, medeni hâl ve benzeri sebeplerle ayrımcılığı kesin bir biçimde reddeder ve ayrımcı bir dil kullanmazlar. Anayasada yer verilen pozitif ayrımcılığın, eşitlik ilkesinin ihlali anlamına gelmediğini bilirler.*

1.5- *Adalet hizmetinden faydalanmak isteyenler başta olmak üzere, meslektaşları, avukatlar, adalet personeli, tanık, bilirkişi gibi yargısal sürece dâhil olanlara ve topluma eşitlik ilkesinin uygulandığına dair güven verirler. Görev ve yetki alanı içerisinde, bu güveni zedeleyebilecek her türlü davranışı önlerler.*

C. Açıklamalar ve Somut Uygulama Örnekleri

1. Herkes, insan onuruna ve temel insan haklarına saygılı biçimde muamele görme hakkına sahiptir. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi gibi uluslararası temel metinler ile Bangalor Yargı Etiği İlkeleri ve Budapeşte İlkeleri'nde insan haklarının korunması ve bu alandaki standartların yükseltilmesi kayıt altına alınmıştır. Benzer şekilde, 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası da temel hak ve özgürlükleri güvence altına almıştır.
2. Bu noktada, insan onuruna saygı göstermek ve insan haklarını korumak hâkimlerin ve savcılarının başlıca görevlerindedir. Benzer bir ifadeyle, hâkimler ve savcılar da insan haklarına saygılı olmalı, sosyal devlet ilkesini ve hukukun üstünlüğünü gözetmelidirler. İnsan onurunu ve insan haklarını merkeze alan, hukukun üstünlüğünün hâkim kılındığı demokratik bir toplumda, yasama, yürütme ve yargı erklerinin farklı boyutlarda yükümlülüklerinin bulunduğu gerçeği dikkate alındığında, yargı erkinin temsilcisi konumunda bulunan hâkimler ve savcılar, tüm ilgili taraflara, sıfatları fark etmeksizin, insan onuruna ve temel insan haklarına saygılı ve eşit şekilde davranmakla bu yükümlülüklerini yerine getirmiş olurlar. CCPE'nin "Savcılara ilişkin Avrupa Norm ve Prensipleri" konulu 9 sayılı görüşünün (Roma Şartı) açıklayıcı notunun 8 numaralı paragrafında konunun önemi şu şekilde vurgulanmıştır: *"Hem savcının hem de hâkimin en yüksek dürüstlük ve tarafsızlık standartlarıyla hareket ettiği bir sistem, yalnızca hâkime dayanan bir sisteme oranla çok daha kapsamlı bir insan hakları koruması sunmaktadır."*
3. Anayasanın 10. maddesinde düzenleme alanı bulan "kanun önünde eşitlik ilkesi" modern hukuk devletinin en temel ilkelerinden biridir. Kanun önünde eşitlik ilkesi özü itibarıyla, aynı hukuki statüde bulunan bireyler arasında herhangi bir nedenle fark gözetilmeksizin eşit davranılmasını ifade etmekte, bir

başka ifadeyle ayrımcılığı yasaklamaktadır. Bununla birlikte eşitlik ilkesinin uygulanmasına dair en somut örnekler yargı kararları ile tezahür ettiğinden özellikle yargı erkinin temsilcisi konumunda bulunan hâkimlerin ve savcılarının kanun önünde eşitlik ilkesine riayet etmesi, tarafsızlıklarına gölge düşürebilecek eşit olmayan uygulamalardan kaçınması ve huzurlarında bulunan herkese ayırım gözetmeksizin eşit davranması gerekmektedir. Kanun önünde eşitlik ilkesi ancak bu sayede tesis edilmiş olacaktır. Hâkimlerin ve savcılarının vereceği kararların meşruiyeti, bu kararların dayanacağı evrensel nitelikteki söz konusu değerlerle uyumlu olması ile doğrudan ilişkilidir.

4. Bu doğrultuda hâkimler ve savcılar, gerek yargılama faaliyetleri esnasında gerek özel yaşantılarında insan onurunu esas alarak, insan haklarına ve eşitlik ilkesine uygun hareket ederek bu ilkenin ihlali anlamına gelebilecek ya da bu şekilde algılanabilecek söz, davranış ve uygulamalardan kaçınırlar⁶. Aynı zamanda birlikte çalıştıkları personelin de aynı hassasiyetle davranmalarını temin ederler. Örneğin avukatlara veya adli sürece dâhil olmuş kişilere karşı farklı tutumlar sergilediği gerekçesiyle şikâyet edilen bir personel yönünden, ilgili hâkim veya savcı, bu personele eşitlik ilkesine uygun davranmanın önemini açıklar, gerekli uyarıyı yapar ve bu davranışın tüm süreci etkileyebileceğini hatırlatarak sorumluluk bilinci kazandırır.
5. Ülkemizin çok kültürlü yapısı, farklı etnik unsurları ile diğer çeşitlilikleri ve zenginlikleri ele alındığında,

⁶ Benzer şekilde bkz. “...Eşitlik sadece adaletin gerçekleşmesi için temel bir konu değildir, yargının işleyişinin bir unsurudur ve yargının tarafsızlığını yansıtır. Eşitlik ilkesine aykırı davranışlar, mahkemenin tarafsızlığına gölge düşürür ve yargıcın çekinmesini gerektirebilir...” Sibel İnceoğlu, *Devlette Etikten Etik Devlete: Yargıda Etik* (2012 TÜSİAD Yayınları, Yayın No: TÜSİAD-T/2012-08/530) 127

hâkimlerin ve savcılarının bu farklılıkları sadece kabul etmeleri yetmez; onları içselleştirmeleri de gerekir. Böyle bir yaklaşım, toplumsal yapıya eşitlik kavramını yerleştirir ve herkesin kendi farklılıklarıyla eşit şartlar altında yaşam hakkına sahip olmasını sağlar.

6. Hâkimler ve savcılar, yaşamış oldukları toplumdaki din, dil, ırk, mezhep, etnik köken, cinsiyet, uyruk, siyasi düşünce, sosyal ve ekonomik durum, doğum yeri, yaşam biçimi, yaş, sağlık durumu, dış görünüş, medeni hâl, engellilik gibi çeşitliliklerin farkında olup, görevleri sırasında bu sebeplerden kaynaklanan ön yargı ve yanlılıktan uzak durarak ayrımcılığı reddeder, ayrımcı bir dil kullanmaktan ve muhataplarına eşit davranılmadığı izlenimi verecek tutum ve davranışlardan kaçınırlar. Nitekim hâkimler ve savcılar, farklı toplumsal kimliklerin ve inançların barış içinde bir arada yaşamasını sağlayan hukuk düzeninin temel taşıdır.
7. Hâkimler ve savcılar; taraflar, avukatlar ve adliye personeli ile iletişimlerinde cinsiyete dayalı ayrımcılıktan uzak dururlar. Bu tip ayrımcılığı aleni veya üstü kapalı bir şekilde gerçekleştirmekten kaçınırlar, hitap tarzları veya davranışlarıyla, dolaylı bile olsa küçümseyici bir tutum sergilemezler. Kadın muhataplara hitap ederken erkeklere karşı takılmayan tavır ve sözlerden kaçınırlar, onların fiziksel görünüşleri veya kıyafetleri hakkında yorumda bulunmazlar.
8. Yargısal faaliyet sırasında hâkimlerin veya savcılarının, cinsiyet, dış görünüş, etnik köken, giyim veya yaşam tarzına yönelik ayrımcılık içerebilecek tarzda yorumlarda bulunmaları şeklindeki tavır ve davranışları eşitlik ilkesinin ihlali anlamına gelecektir. Benzer şekilde Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin Yorumu'nda da kadın avukatlara ya da taraflara yönelik, cinsiyet ayrımcılığını çağırabilecek yahut tarafların veya vekillerinin fiziksel görünüşü ya da kıyafeti hakkındaki

yorumların yargı etiği ile bağdaşmadığı ifade edilmiştir⁷.

9. Ne var ki, Anayasanın 10. maddesinin ilk fıkrasında herkesin dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit olduğu düzenlenmiş; ikinci fıkrasında kadınların ve erkeklerin eşit haklara sahip olduğu, devletin bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlaması gerektiği, bu maksatla alınacak tedbirlerin eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamayacağı ifade edilmiştir. Devamla, aynı maddenin üçüncü fıkrasında da çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirlerin eşitlik ilkesinin ihlali anlamına gelmeyeceği özellikle ifade edilmek suretiyle pozitif ayrımcılığa vurgu yapılmıştır. Hâl böyle olunca, hâkimler ve savcılar, Anayasada öngörülen pozitif ayrımcılığı hayata geçirebilmek adına taraflardan birine pozitif ayrımcılık yapılması gerekli ise, bu durumu diğer tarafa da bildirerek gerekli tedbirleri alırlar. Dezavantajlı kişilerin hak arayışı önündeki engelleri kaldırmaya yönelik kolaylaştırıcı adımları atmalarının adaletin gereği olduğunun bilincindedirler. Bu kapsamda, taraflardan biri Türkçeyi yeterince konuşmuyorsa, hâkim iletişimi kolaylaştırmak için cümlelerini sadeleştirir, yavaş ve anlaşılır konuşur. Bu davranış yasayla zorunlu olmayan ancak insan onurunu gözeten etik bir hassasiyetin göstergesidir. Yine fiziksel engeli nedeniyle adliyeye gelmesi oldukça güç olan bir kimsenin ifadesinin ikametinde alındığına dair uygulamalarla karşılaşılması hususu, dezavantajlı kişilerin hak arayışı önündeki

⁷ Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi, Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin Yorumu, para. 185
<https://www.unodc.org/conig/uploads/documents/publications/Otherpublications/Commentry_on_the_Bangalore_principles_of_Judicial_Conduct.pdf> erişim tarihi 08 Eylül 2025

engelleri kaldırmaya yönelik atılan adımların en güzel örneklerindedir.

10. Öte yandan, Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin Yorumu'nun "İslam Hukuku" bölümünde, hâkimlerin eşit davranma yükümlülüğü kapsamında, *"Bir hâkim, taraflar arasında her türlü eşitliği sağlamalıdır; bunlar baba ve oğul, halife ve tebaası ya da Müslüman ve inançsız olsun. Bu, onlara bakış şekli, hitap şekli ve davranış şekli de dâhil olmak üzere her şeyi kapsar. Birine gülümserken diğerine kaşlarını çatmamalıdır. Birine diğerinden daha fazla ilgi göstermemelidir. Her iki tarafta da bilinen bir dilde konuşabiliyorsa, birinin anlamayacağı bir dilde diğerine hitap etmemelidir"*⁸. şeklinde çarpıcı örneklere yer verilmiştir.
11. Benzer şekilde CCPE'nin "Savcıların Bağımsızlığı, Hesap Verebilirliği ve Etiği" konulu 13 sayılı görüşünün 60. paragrafında bu husus, *"Savcılar, dikkatlerini meşru bir adalet beklentisi içinde olanlara, özellikle en savunmasız kişilere yönelmelidirler: mağdurlar, tanıklar, yaşlılar, çocuklar ve gençler, engelliler, maddi olanakları olmayan ya da içinde bulunduğu durumu kavramakta güçlük çeken kişiler, tanıdık çevrelerinden kopmuş ve/veya ülkenin ana dilini ve yargılama usullerini bilmeyen kişiler."* şeklinde ifade edilmiştir.
12. Hâkimler ve savcılar, ifade ve sorgulama ya da duruşma sırasında veya taraflarla muhatap olmaları gereken diğer hâllerde kendilerinin veya muhataplarının siyasi düşüncelerini, etnik kökenlerini, cinsiyetlerini, memleketlerini ve hatta destekledikleri spor kulübünü dahi çağırıştırabilecek söylemlerde bulunmazlar. Hiç şüphesiz anılan hususa mugayir eylem ve söylemlerde bulunulmasının hâkimlik ve savcılık vasıfları ile bağdaşmayacağı açıktır. Taraftarı bulunulan bir futbol

⁸ Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin Yorumu, (Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi) (n 7) 156

kulübü ile alakalı “*Biz bu sene şampiyonuz, şu aldığınız oyuncu da çok iyiymiş.*” gibi eşitlik görüntüsünü bozacak samimi bir sohbet gerçekleştirilmesi, bir savcının ifade alırken şüpheliye “*Memleket neresi?*” diye sorup ardından memleketine dair esprili ya da ima içeren bir cümle kurması veya hâkimin göçmen bir sanığa karşı “*Siz zaten bu ülkenin düzenini bilmezsiniz.*” şeklinde küçümseyici bir ifade kullanılması bu hususa örnek olarak gösterilebilir.

13. Hâkimler ve savcılar, toplumda değişen tutumlar ve değerler hakkında bilgi sahibi olurlar, hukuk kuralları içerisinde kalarak kendi dünya görüşleri, ahlaki değerleri ve inançları ile muhataplarının davranışlarını yargılamazlar. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri’nde cinsel saldırı suçu ile ilgili yapılan yargılamada İncil’den referansla ilgilinin cinsel yaşantısını aşağılayan bir pasaj okuyan hâkimin tarafsızlık ilkesini ihlal ettiği ifade edilmektedir⁹.
14. Hâkimler ve savcılar, görevlerini ifa ederken tarafları, vekilleri ya da yasal temsilcileri veyahut yargılama sürecine dâhil olan diğer tüm sùjeleri aşağılayıcı veya azarlayıcı bir dil kullanmazlar, nezaketli üslup ile hareket ederler. İlişkilerinde her zaman karşılıklı saygı ve nezaket kuralları içerisinde davranarak, bu yöndeki davranış biçimlerini güçlendirecek bir tutum içerisinde olurlar. Kaba, kırıcı, incitici veya rencide edici söz ve davranışlardan kaçınırlar. Zira hâkimlerin ve savcılarının toplum nezdinde güvenilirlikleri sadece adaletli kararlarla değil, aynı zamanda muamele biçimiyle de ölçülür. Bununla birlikte kişilerin maruz kalabilecekleri ırkçı, ayrımcı ve cinsiyetçi veya diğer şekillerde saldırgan ya da uygunsuz davranışlar karşısında görevlerinin gereklerine uygun olarak müdahalede bulunmaktan geri durmazlar. Bu tür yorumların, makul bir bakış açısıyla

⁹ State v. Pattno, 254 Neb. 733, 579 N.W.2d 503-509 (1998)’den aktaran, James Alfini; Steven Lubet; Jeffrey M. Shaman; Charles Gardner Geyb, s. 4-14 aktaran İnceoğlu (n 6) 57

zımnen onaylandığı şeklinde algılanabilecek konuşmalar ve jestler yapmazlar veya imalarda bulunmazlar.

15. Konuyu açıklığa kavuşturacak örnekler şu şekildedir:

“...Yargıç, mahkemede veya yargıcın önünde avukatlar ya da savcılar tarafından sarf edilen cinsiyetçi veya ırkçı ya da diğer saldırgan veya davayla ilgisi bulunmayan ayırıcı yorumları açıkça söylemek, işaret etmek zorundadır. Yargıcın bu tür yorumları zımni olarak onayladığı biçiminde yorumlanabilecek konuşmalar, jestler yapması veya hareketsiz kalması da eşitlik ilkesine aykırı bir davranıştır. Bununla beraber, örneğin, cinsiyet, ırk gibi konular veya benzer faktörler mahkeme önünde uyuşmazlık konusu olarak bulunuyorsa, kabul edilebilir tanıklığın veya uygun bir biçimde yapılan avukatlık hizmetinin, doğal olarak, engellenmemesi gerekir. Bu, yargıcın adil bir biçimde dinleme göreviyle uyumludur, fakat yargıç gerektiğinde, yargılama üzerinde kontrol sağlamalı ve mahkeme salonunda eşit bir atmosfer, düzen ve adaba uygun bir ortam yaratmak için sabırlı ve uygun hareket etmelidir. Elbette yargıcın nasıl hareket etmesi gerektiği içinde bulunulan koşullara göre değişecektir. Bazen nazik bir düzeltme yeterli olabileceken, bazen kasıtlı veya özellikle saldırgan bir davranış karşısında daha ciddi tavır almak gerekebilir. Örneğin, avukatı özel olarak uyararak veya uyarının kayda geçirilmesini sağlamak söz konusu olabilir. Fakat avukat uyarıldığı halde bu hatalı davranışı tekrar ederse, Yargısal Dürüstlük Grubu, hukukun elverdiği ölçüde mahkemeyi aşağılama suçundan işlem yapılması yoluna başvurulabileceğini belirtmektedir. Vatandaşların yargı sistemi ile ilk temasları mahkeme personeli aracılığıyla olur. Bu nedenle mahkeme personelinin kullandığı dil ve davranış da yargıya güvenin sağlanması ve arttırılması bakımından son derece önemlidir. Mahkeme personeli yukarıda belirtilen farklılıklara dayanarak istismardan, saldırgan, tehditkâr, aşırı samimi olarak görülebilecek veya diğer uygun olmayan davranışlardan olduğu kadar, cinsiyet temeline saygısız bir dilden de kaçınmalıdırlar. Bu nedenle yargıcın, mahkeme personelinin davranışları üzerindeki yetkileri ölçüsünde, kendi yönetimi ve denetimi altındaki personelin

belirtilen farklılıklar temelinde önyargı ve tarafluluk içermeyecek şekilde davranmasını sağlaması çok önemlidir...”¹⁰

16. Türklerin İslamiyet’i kabulünden sonraki ilk yazılı eseri olan Kutadgu Bilig’in müellifi Yusuf Has Hacip tarafından her ne kadar halkı yönetecekler için kullanılmış olsa da; kamu gücünü elinde bulunduran hâkimler ve savcılar için de güzel bir tavsiye niteliğindeki şu sözler konunun ehemmiyeti açısından ziyadesiyle anlamlıdır.

“Kim halka hâkim olursa, onun tabiatı yumuşak, tavır ve hareketi asilâne olmalıdır. Onun dili ve sözü tatlı olmalı, kendisi tevazu göstermelidir. Hükümdar adalet, kanun ve cezalandırmayı temsil ettiği için hislerine tabi değildir.”¹¹

17. Hâkimler ve savcılar, eşitlik ilkesinin veya ayrımcılık yasağının ihlali anlamına gelecek her türlü söz ve davranıştan özenle kaçınmakla kalmaz, taraflar, meslektaşları, avukatlar, adliye personeli, tanık, bilirkişi gibi yargısal sürece dâhil olanlara ve topluma eşitlik ilkesinin uygulandığına dair güven verirler.
18. Hâkimler ve savcılar, görev ve yetki alanı içerisinde, bu güveni zedeleyebilecek her türlü davranışı önlerler. Yargı yetkisini kullanan hâkimlerin ve savcılarının, kürsüden hitap ettiği taraflara ve diğer kişilere içinde buldukları psikolojiyi de gözeterik hoşgörölü yaklaşması ve alçakgönüllü olması gerekir.

“Tevazu ve alçak gönüllülükte toprak gibi ol.”(Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî)

¹⁰ Inceoğlu, (n 6) 130-131 (Aynen alıntılanmıştır)

¹¹ Yusuf Has Hacip, *Kutadgu Bilig* (Ayşegül Çakan, 1. bs Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları 2015) aktaran Ahmet Fırat, *Yargı Etiği ve Mesleki Kimlik* (1. bs TAA Yayınları 2017) 74

*“Alçak gönüllülük, gururun panzehiridir.”
(Voltaire)*

19. Hâkimler ve savcılar, taraflara kendilerini ifade etmeleri için yeterli zamanı verirler. Hakkın kötüye kullanıldığını gösteren açık ve bariz bir durum olmadığı müddetçe, tarafları, vekillerini ve yasal temsilcilerini makul ölçüde sabırla dinlerler. Taraflara eşit yaklaşım ve insani bir bakış açısı, hâkimin tarafların söyleyeceklerini sabır ve anlayışla ve fakat sempati duymaksızın dinlemesi anlamına da gelir. Bu noktada hâkimler ve savcılar, taraflardan birini layığıyla dinlemeden verdikleri kararların hukuken doğru olsa bile adil olmayacağını bilincinde olmalıdırlar.

*“Hâkimler ayrıca görevlerini yerine getirirken her tür önyargı ve ayrımcılıktan kaçınarak, taraflar arasında bir denge kurarak ve her iki tarafın da adil yargılanmasını sağlayarak tarafların eşitliği ilkesini göz önünde bulundurmalarıdır.”
(Avrupa Hâkimleri Danışma Konseyi, 3 numaralı görüş, para. 24)*

20. Hâkimler ve savcılar, avukatların öncelikle yargının kurucu unsurlarından birisi oldukları ilkesinden hareketle ve karşılıklılık esasına göre avukatlara gereken saygıyı gösterirler, söz ve davranışlarında nezaketli olurlar, avukatlarla mesleğin vakarına uygun düşmeyen tartışmalardan kaçınırlar.
21. Hâkimler ve savcılar, adliye personeli ile ilişkilerinde disiplin yetkilerini de gözeterek nezaket sınırları içerisinde hareket ederler, meslektaşları ile ilişkilerindeki saygın tutumu adliye personeline karşı da sergileyerek kaba, kırıcı, küçük düşürücü veya aşağılayıcı söz ve davranışlardan kaçınırlar. Örneğin adliye personelinin hatasını, diğer yargı aktörleri, taraflar ve üçüncü kişilerin görebileceği şekilde küçük düşürücü ve aşağılayıcı bir tarzda ifade etmezler. Benzer şekilde, duruşmada görevli

kâtip veya mübaşirin duruşmada yaptığı hatası sebebiyle personel değişiminin gerekmesi hâlinde, duruşmaya ara vererek personel değişimini sağlarlar.

22. Hâkimler ve savcılar, adliye personeli arasındaki görev ve iş bölümünü denetler, personelin yetkinlik ve uzmanlık alanı gibi hususlar istisna olmak üzere eşitlik ilkesine aykırı uygulamaları giderme konusunda gerekli özen ve çabayı gösterirler.
23. Hâkimler ve savcılar, iç hukuktaki eşitliği koruyucu yasal ve anayasal düzenlemeler ile ayrımcılığı yasaklayan uluslararası belgeler hakkındaki bilgilerini güncel tutmaya çabalarlar.

2. BAĞIMSIZDIRLAR

A. Giriş

Yargı bağımsızlığı, hâkimlerin ve savcılarının görevlerini hukuka ve vicdanlarına uygun şekilde yerine getirebilmelerine olanak sağlayan, adil yargılanmanın ve hukuk devletinin temel güvencesidir. Hâkimler ve savcılar yargı fonksiyonunun temel direğini oluşturan bağımsızlık ilkesinin taşıyıcısıdır. Bilinmesi gerekir ki yargı bağımsızlığı; bireysel bir ayrıcalık veya dokunulmazlık değil aksine her hâkim ve savcıya, hiçbir baskı veya etki olmadan ya da kararlarının kamuoyunun tepkisini çekeceği endişesi taşımadan ve dış müdahalelerden çekinmeden, hukuka ve delillere uygun olarak dürüst ve tarafsız bir biçimde karar vermesi adına yüklenen bir sorumluluktur. Zira hâkimler ve savcılar bağımsız kimlikleriyle ve özgür iradeleri ile adil yargılamanın ve hukuk devletinin başlıca koruyucusudur. Mahkemelerin bağımsızlığı Anayasanın 138. maddesinde düzenlenmiş olmakla birlikte, CCJE'nin 12 sayılı ve CCPE'nin 4 sayılı "Demokratik Bir Toplumda Hâkimler ve Savcılar Arasındaki İlişkiler" başlıklı ortak görüşünün (Bordeaux Bildirisi) açıklayıcı notunun 27. paragrafında savcılar bağımsızlığı konusu "*Savcılar bağımsızlığı, görevlerini yerine getirebilmeleri için vazgeçilmezdir; onların hukuk devletindeki ve toplumdaki rollerini güçlendirir, ayrıca adalet sisteminin adil ve etkin bir şekilde işlemesine, yargı bağımsızlığından beklenen tüm faydaların elde edilmesine güvence teşkil eder (Bildiri, 3. ve 8. fıkra). Dolayısıyla, hâkimlere sağlanan bağımsızlığa benzer şekilde, savcılar bağımsızlığı da savcılar menfaatine verilen bir imtiyaz veya ayrıcalık değil, ilgili kişilerin hem kamusal hem de özel menfaatlerini koruyan adil, tarafsız ve etkili bir adaletin teminatıdır.*" şeklinde ifade edilmiştir. Ayrıca, yargıya olan güvenin zarar görmemesi için, hâkimlerin ve savcılarının sadece bağımsız olmaları yeterli olmayıp; toplum nezdinde öyle algılanmaları da

gerekmektedir. Nitekim yargı bağımsızlığı sadece içsel bir gerçeklik değil, aynı zamanda dış dünyada da gözlemlenebilir bir durum olmalıdır. Hâkimler ve savcılar sadece bağımsız hareket etmekle kalmamalı, aynı zamanda kamuoyunun gözünde de bu bağımsızlığı yansıtan bir duruş sergilemelidirler.

B. İlkeler

2- Hâkimler ve savcılar bağımsızdırlar

- 2.1- Bağımsızlıklarıyla adil yargılanmanın ve hukuk devletinin güvencesidirler.*
- 2.2- Yargı bağımsızlığının, yargılama fonksiyonunun baskı ve tesirden uzak bir şekilde yerine getirilmesi için tanındığının bilinciyle hareket ederler.*
- 2.3- Bağımsızlıklarına doğrudan ya da dolaylı olarak etki edebilecek baskı ve tesiri kayıtsız şartsız reddederler.*
- 2.4- Kararlarını; kişilerin, kurumların ya da kamuoyunun tepkisini çekeceği endişesi duymaksızın ve onları memnun etme kaygısı taşımaksızın bağımsız olarak verirler.*
- 2.5- Yargıya güvenin sağlanması ve sürdürülebilmesi için bağımsız olmak kadar, bağımsız görünmenin de önemli olduğu bilincindedirler.*
- 2.6- Bağımsızlığın, sorumsuz ve ayrıcalıklı olmak anlamına gelmediğinin, bilakis hesap verebilirlik ilkesi çerçevesinde adaletin tecelli etmesini sağlama amacı taşıdığıнын farkındadırlar.*
- 2.7- Kanunlarda belirtilen usul ve esaslara uygun olarak hesap verebilirliğin; bağımsızlıklarını zedelemeyen, aksine toplumsal meşruiyetlerini arttırmak suretiyle güçlendiren bir ilke olduğunun bilincindedirler.*

C. Açıklamalar ve Somut Uygulama Örnekleri

1. Adil yargılamanın ve hukuk devletinin en önemli teminatı, yargının bağımsızlığıdır. Hâkimler ve savcılar, yalnızca hukuka ve vicdanlarına uygun olarak görevlerini yerine getirdiklerinde yargı bağımsızlığını sağlamış olurlar. Ancak bağımsızlık, hâkimlerin ve savcılarının toplumdaki soyutlanmış bir yaşam sürmesi anlamına gelmemelidir. Şüphesiz böylesi bir yaklaşım, yargısal görevlerin layıkıyla ifasına da zarar verecektir¹².
2. Hâkimler ve savcılar, yargı bağımsızlığının tarafsızlıklarının ön koşulu olduğunu hatırlarlar.
3. Yargı bağımsızlığı, nesnel koşullara veya güvencelere dayanan bir statü veya ilişki olduğu kadar, yargı işlevlerinin fiilen yerine getirilmesindeki bir zihin durumu veya tutumudur¹³.
4. Yargı bağımsızlığı; yasama, yürütme ve yargı erkleri arasında mutlak bir ayrılığı zorunlu kılar. Bu ayrımı ilk kez ortaya koyan Fransız siyaset bilimci *Charles-Louis de Secondat, baron de La Brède et de Montesquieu* (kısaca; *Montesquieu*), “Yasaların Ruhu” (*orj. De l'esprit des lois*) adlı eserinde kuvvetler ayrılığını açıklamıştır. Montesquieu politik gücün ayrılmasını; yasama, yürütme ve yargı güçlerinin birbirinden ayrılması olarak tanımlamıştır.
5. Yargı bağımsızlığı hiç şüphesiz hâkimlere ve savcılara tanınan bir imtiyaz değildir. Bu yönüyle bağımsızlık sadece bir statü değil, aynı zamanda her an korunması ve gözetilmesi gereken dinamik bir sorumluluktur. Hâkimler ve savcılar, bağımsızlığın, sadece dış bağımsızlığı değil, iç dünyalarındaki kendi değer, inanç ve kabullerinden bağımsızlığı da ifade ettiğinin

¹² Inceoğlu (n 6) 43-44

¹³ Canadian Judicial Council, ‘Ethical Principles For Judges’, 8 <https://cjc-ccm.ca/cmslib/general/news_pub_judicialconduct_Principles_en.pdf> erişim tarihi 26 Eylül 2025

bilincindedirler. Bu bağlamda yargı bağımsızlığını etkilemeye yönelik iç ve dış etkilerin çeşitlilik gösterebileceğinin farkında olarak, her türlü uygunsuz etkiden uzak bir şekilde, yalnızca kanuna, vicdanlarına ve somut olayın özelliklerine göre adaletle karar vermeleri gerektirdiğini bilirler. Dolayısıyla, hâkimler ve savcılar ancak bağımsız oldukları takdirde vicdani kanaatlerine göre karar verebilirler.

6. Hâkimler ve savcılar, nereden geldiğine bakılmaksızın her türlü etki, baskı ve yönlendirmeyi reddederler. Bağımsızlıklarını tehdit edebilecek, eylem ve kararlarını yanlışlaştırmaya ve adaletten uzaklaştırmaya yönelik her türlü girişimin kayıtsız şartsız bir biçimde karşısında dururlar. Böyle bir durumla karşılaşmaları hâlinde, gerektiğinde, konuyu tutanak altına alarak, yetkili makamlara bildirirler. Bu husus, aşağıda da belirtildiği üzere, Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin Yorumu'nun 29. paragrafında kayıt altına alınmıştır.
7. Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin Yorumu'nun 29. paragrafında da açık bir şekilde belirtildiği üzere, mahkemeyi etkilemeye yönelik tüm girişimler, mahkeme salonunda ve sadece taraflar veya avukatları tarafından aleni şekilde yapılmalıdır¹⁴. Bir hâkim, zaman zaman mahkeme dışında bulunan kişiler tarafından, mahkeme önünde görülen davalarda kararlarını etkilemeye yönelik girişimlere maruz kalabilir. Bu girişimlerin kaynağı bakanlık, siyaset, resmi makamlar, gazeteciler, aile bireyleri veya başka bir kurum olsa bile, tüm bu girişimler kesin bir şekilde reddedilmelidir. Yargı bağımsızlığına yönelik bu tür tehditler, bazen hâkimin belirli bir davaya nasıl yaklaşması gerektiğini etkileme veya hâkime yersiz övgü şeklinde ortaya çıkabilir. Görev ve sorumluluğunu gereği gibi ifa eden hâkimi doğrudan veya dolaylı olarak

¹⁴ Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin Yorumu, (Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi) (n 7) para. 29

etkilemek amacıyla dışarıdan yapılan tüm girişimler reddedilmelidir. Özellikle bu etik dışı girişimler reddedilmesine rağmen tekrar edildiği durumlarda, hâkim konuyu yetkili makamlara bildirmelidir.

8. Ayrıca, hâkimler ve savcılar, “...adaletin idaresine, kurumlara, ortak kuruluşlara, yerel iş çevresine veya medyaya dâhil bulunan kişiler başta olmak üzere çeşitli yerel kişiliklerle aşırı yakın ilişkilere karşı kendilerini korumanın bir yolunu bulmalıdırlar.”¹⁵
9. Hâkimler ve savcılar, kararlarını siyasileri, bürokrasiyi ya da toplumun başkaca bir kesimini memnun etme kaygısından veya bu kesimler tarafından eleştirilme endişesinden arınmış olarak cesur bir şekilde verirler. Soğukkanlılık ve cesaret hâkimlerin ve savcılarının temel kişilik özelliklerindedir. Nitekim Belçika’nın “*Hâkimlere Yönelik Rehber İlkeler, Değerler ve Nitelikler*” isimli etik rehberinde yer alan “*Cesaret*” başlığı altında, hâkimlerin görevlerini icra ederken cesur bir şekilde davranacakları belirtildikten sonra bu cesaretin kamu hoşnutsuzluğuna ve yalnızlığa sebebiyet verebileceği belirtilmiştir¹⁶. Hâkimler ve savcılar, kamuoyunda herhangi bir dava veya soruşturma ile ilgili oluşmuş genel bir kanı mevcut olsa bile, bu durumun baskı aracına dönüşmesine izin vermezler ve dış etkenlerden bağımsız davranırlar. Özellikle sosyal medyadan gelebilecek etkilerden kendilerini korurlar. Bu noktada hâkimler ve savcılar, verecekleri kararların halk tarafından beğenilip beğenilmemesini bir kıstas olarak

¹⁵ Avrupa Konseyi – Türkiye’de Yargı Etiğinin Güçlendirilmesi AB-AK Ortak Projesi, *Yargı Etiğiyle İlgili Avrupa Standartları ve Uygulamaları* (Avrupa Konseyi 2016) 31

¹⁶ Hâkimlere Yönelik Rehber İlkeler, Değerler ve Nitelikler - Belçika, (2012), 21
<<https://csj.be/admin/storage/hrj/o0023f.pdf>> tercümesi için
<https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/Uluslararası_Hukukta_Etik_Kodlar.pdf> erişim tarihi 09 Eylül 2025

benimsemeyip, yalnızca hukuku uygularlar¹⁷. Bu doğrultuda bir hâkim, bölgede istihdam sağlayan büyük bir firmanın aleyhine karar vermek durumunda kaldığında, ekonomik baskı ve istihdam endişeleriyle değil, dosyadaki hukuki gerekçelerle hüküm kurar. Yine benzer şekilde bir Cumhuriyet savcısı, organize suçlara ilişkin bir dosyada delil durumuna göre şüpheli lehine karar vermeyi düşünürken, yerel basın ile siyasi figürlerin kamuoyu önünde sürekli olarak suçun sabit olduğunu ifade etmelerinden etkilenmeden ve toplum baskısına boyun eğmeden dosyadaki delil durumunu dikkate alarak karar verir. Bu tutum, bağımsızlık ilkesinin bir gereğidir.

10. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin *Ringeisen v. Avusturya* kararında açıkça ortaya konulduğu üzere yargı bağımsızlığı, hem yargıcın bireysel bağımsızlığı, diğer bir ifadeyle uyuşmazlığın taraflarına karşı olan bağımsızlığı, hem de kurumsal bağımsızlığı, diğer bir ifadeyle yürütme organından bağımsızlığı olmak üzere iki yönden oluşmaktadır¹⁸. Bununla birlikte, hâkimler ve savcılar, yargı bağımsızlığının geleneksel kuvvetler ayrılığının ötesine geçtiğinin bilincindedirler. Bu anlamda, hâkimler ve savcılar, yargı bağımsızlığının medya dâhil olmak üzere tüm güç, etki veya dış çıkar gruplarından bağımsız olmalarını ve öyle görünmelerini gerektirdiğini unutmamalıdır¹⁹.
11. Savcılarının görevlerinin doğası gereği özellikle kolluk güçleri ile daha yoğun bir ilişki içerisinde buldukları gerçeği karşısında, CCPE'nin "Savcılara ilişkin Avrupa Norm ve

¹⁷ Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin Yorumu, (Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi) (n 7) para. 27

¹⁸ *Ringeisen v Avusturya* no 2614/65 (ECtHR, 16 Temmuz 1971) 95

¹⁹ Benzer şekilde bkz. *Australasian Guide To Judicial Conduct*, Third Edition, (2019) <<https://aija.org.au/publications/guide-to-judicial-conduct-third-edition-revised/>> erişim tarihi 26 Eylül 2025

Prensipileri” konulu 9 sayılı görüşünün (Roma Şartı) açıklayıcı notunun 39 numaralı paragrafında bu husus *“Savcılar ayrıca kolluk makamları, mahkemeler ve diğer organlar ile yürüttükleri işbirliği açısından da bağımsızdır.”* şeklinde ifade edilmiştir.

12. Hâkimler ve savcılar, yasama ve yürütme organının yanı sıra yargısal kurumlar ve meslektaşlarından da bağımsızdırlar. Zira yargısal faaliyet, hâkim ve savcının bireysel sorumluluğundadır. Diğer bir ifadeyle, hâkimler ve savcılar hem görevleri bakımından hem de birbirlerinden bağımsız olmalı ve de öyle görünmelidirler. Bu bağımsızlık, hukuki süreçlerde yürüttükleri fonksiyonlar bakımından da geçerlidir. CCJE'nin 12 sayılı ve CCPE'nin 4 sayılı *“Demokratik Bir Toplumda Hâkimler ve Savcılar Arasındaki İlişkiler”* başlıklı ortak görüşünde belirtildiği üzere hâkimler ve savcılar karşılıklı bağımsızlıklarını idame ettirmelidir. Örneğin kararlarını verirken üst derece mahkemesinin vereceği not kaygısının üzerlerinde bir baskı unsuru olmasına izin vermezler. Mesleki bilgi ve tecrübe paylaşımı, teşvik edilmesi gereken bir husus olmakla birlikte, hâkimler ve savcılar, meslektaşlarının kararlarını etkilemesine imkân vermeden; özellikle mesleki kıdemi daha az olanlar daha kıdemli meslektaşlarının etkisi altında kalmadan veya bu yönde bir algı oluşmasına sebebiyet vermeden hareket ederler. Örneğin bir Cumhuriyet savcısı, kamuoyunda çok tartışılan bir soruşturma dosyasıyla ilgili karar vereceği dönemde, başsavcısıyla ya da meslektaşıyla yalnızca deliller ve dosya kapsamı çerçevesinde teknik görüş alışverişinde bulunabilir.

13. Ayrıca, yargı erkini kullanan hâkimlere ve savcılara tanınan bağımsızlık, aynı zamanda yüksek yargı mercileri nezdindeki bağımsızlığı da kapsar. Nitekim Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Hâkimlerin Bağımsızlığı, Etkinliği ve Sorumlulukları hakkında üye devletlere yönelik 12 sayılı tavsiye kararında bu husus şu şekilde belirtilmiştir. *“Üst derece mahkemeleri, hukuk yolları hakkında kanuna uygun olarak karar verme süreci veya ön karar aşaması dışında, hâkimlere,*

davaları ne şekilde karara bağlamaları gerektiği konusunda talimat vermemelidir."²⁰

14. Hâkimler ve savcılar, yargılama konusuyla ilişkili olsun veya olmasın siyasi parti temsilcisi veya yetkilileriyle adliye içerisinde veya dışında bağımsızlıklarına gölge düşürebilecek mahiyette ilişki içerisinde bulunmazlar. Nitekim Fransız politikacı, tarihçi ve devlet adamı François Guizot, "*Siyaset mahkeme salonlarına girdiği anda adalet oradan çıkar.*" demek suretiyle konunun önemine vurgu yapmıştır²¹. Benzer şekilde yargı bağımsızlığına atıf yapılan diğer bir örnek şu şekildedir: Amerika Birleşik Devletleri'nde, bir meclis üyesi tarafından, kararın hızlı ve adil olmasını temenni eden bir mektubun ilgili hâkime gönderilmesi hadisesinde, yargı etiği yönünden anılan mektubun dikkate alınmaması ve mektuba cevap verilmemesi gerektiği değerlendirilmiştir²². Nitekim *Hong Kong Yargı Etiği Rehberi*'nde, yargı kararından memnun olmayan taraflardan gelen mektup veya başka şekillerde ortaya çıkan çeşitli tepkilere, hâkimlerin cevap vermemesi gerektiği ve lüzumu hâlinde mahkeme başkanının

²⁰ Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Hâkimlerin Bağımsızlığı, Etkinliği ve Sorumlulukları Hakkında Üye Devletlere Yönelik CM/Rec(2010)12 sayılı Tavsiye Kararı, m. 23.
<<https://rm.coe.int/avrupa-konseyi-bakanlar-komitesi-cm-2010-12-say-1-tavsiye-karar-/16809f0093>> erişim tarihi 26 Eylül 2024

²¹ H. Basri Erk, *Adalet Edebiyatı Antolojisi* (Varol Matbaası, İstanbul-1950) aktaran Fırat (n 11) 102

²² Commonwealth of Virginia Judicial Ethics Advisory Committee, Opinion 2000-7, 11.09.2000, http://www.courts.state.va.us/agencies/jirc/opinions/2000/00_7.html aktaran İnceoğlu (n 6) 39

durumdan haberdar edileceği açık bir şekilde düzenlenmiştir²³.

15. Konuya ilişkin diğer bir güzel örnek *İnceoğlu* tarafından aktarılarak yorumlanmıştır. *Yazar*, Massachusetts Yargısal Etik Komitesi'nin kararına atfen “*eşi aktif siyasetçi olan bir yargıcın, aile üyelerinin davranışlarından kendini ayrı tutması gerekmektedir, halkın gözünde bir siyasi adayı destekliyor gibi görünmemelidir; eşi siyasi toplantılara katıldığında yargıç ona eşlik etmemelidir; bu tür toplantıların yargıcın evinde yapılmasına yargıç izin vermemelidir; herhangi bir siyasi yardım veya maddi katkı eşin kendi özel hesabına yapılmalıdır; bu tür faaliyetlerin, mahkemenin toplumdaki bağımsız görünümünü bozmasına izin vermemelidir.*” demek suretiyle mevzuu örneklendirmektedir²⁴.
16. Hâkimler ve savcılar, bağımsızlıklarını zedeleyici, hiçbir grup, odak ve yapının parçası olmaz ve toplumda bu şekilde bir izlenim uyandırmazlar. Ayrıca, yargı bağımsızlığı algısına hanel getirecek siyasi, felsefi, ideolojik ve dini propagandanın uzak durmalıdırlar²⁵.
17. Hâkimler ve savcılar, gerekli hâllerde işlem ve kararlarının hesabını verebilecek ölçüde sorumluluk sahibidirler. Hesap verebilirliğin, kanunlarda öngörülen usul ve esaslara uygun şekilde, yargı bağımsızlığını zedelemekten ziyade toplumsal meşruiyetini artırarak güçlendiren bir ilke

²³ The Judiciary of the Hong Kong Special Administrative Region of the People's Republic of China, 'Guide to Judicial Conduct', 2022, m. 43
<https://www.judiciary.hk/doc/en/publications/gjc_e.pdf>
erişim tarihi 26 Eylül 2024

²⁴ The Massachusetts Committee on Judicial Ethics, Opinion No. 1994-4, 1995-4, 1996-4, 1996-5, 1998-3, 2002-1,
<http://www.mass.gov/courts/sjc/cje/chrono.html> aktaran
İnceoğlu (n 6) 41

²⁵ Avrupa Konseyi – Türkiye'de Yargı Etiğinin Güçlendirilmesi AB-AK Ortak Projesi, Yargı Etiğiyle İlgili Avrupa Standartları ve Uygulamaları (n 15) 33

olduğunun farkındadırlar. Örneğin üst yargı mercileri tarafından yapılan kanun yolu değerlendirmeleri, Anayasa Mahkemesi ya da Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından verilen hak ihlali kararları veya Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından yapılan idari denetimler, hesap verebilirliğin çeşitli görünümüleri olup bu durumun bağımsızlıklarına gölge düşürmeyeceğini, aksine hesap verilebilirliğin eylem, işlem ve kararlarındaki toplumsal meşruiyetlerini artıracak ve bağımsızlıklarına güç katacak bir unsur olduğunun bilinci ile hareket ederler.

“Yargıçlarımızı yasalar üzerinde düşünce yürütmek ve karar vermek işinde o kadar serbest bıraktık ki hiçbir özgürlük bundan daha keyfi, bundan daha geniş olamaz.”²⁶ (Michel de Montaigne)

²⁶ Montaigne, *Denemeler*, s.147 (Kitap II, bölüm XIII) aktaran Fırat (n 11) 93

3. TARAFSIZDIRLAR

A. Giriş

Toplumun her bireyinin, hukuki uyumsuzluklarının bağımsız ve tarafsız bir yargı merciince çözümlenmesini talep etme hakkı vardır. Bu hakkın sağlıklı bir biçimde hayata geçirilebilmesinin temel koşulu ise, yargı görevini ifa eden hâkimlerin ve savcılarının tarafsız olma ve görünme yükümlülüğünü de titizlikle yerine getirmeleridir. Bu husus, hem uluslararası belgelerde hem de ulusal mevzuatımızda açık biçimde düzenlenmiş; ayrıca Türk Yargı Etiği Bildirgesi'nde de özellikle vurgulanarak, yargı mensuplarının tarafsızlık ilkesine bağlılıklarının, adalete duyulan güvenin temeli olduğu ifade edilmiştir.

Tarafılık, yargılamanın taraflarından birinin lehine ya da aleyhine olacak şekilde belirli bir sonuca matuf eğilim, arzu ya da peşin hüküm olarak ifade edilebilir²⁷. Tarafsızlık, adil yargılamanın ve hukuk devletinin bir gereği olarak hâkimler ve savcılar için gerekli temel bir niteliktir. Tarafsızlık hem gerçekten mevcut olmalı hem de makul bir bakış açısıyla mevcut olduğu algılanmalıdır. Haksızlık ve adaletsizlik duygusunun başlıca sebeplerinden

²⁷ R v. Bertram [1989] OJ No. 2123 (HC), Watt J'in gerekçesi s. 51-52, in R v. S(R.D.), Supreme Court of Canada, [1997] 3 SCR 484, para. 106, <http://scc.lexum.org/en/1997/1997scr3-484/1997scr3-484.html> erişim tarihi 09 Eylül 2025 aktaran İnceoğlu (n 6) 51; Anılan Karar, para. 106: “Günlük dilde önyargı; bir tarafa veya belirli bir sonuca yönelik eğilim, meyil, yatkınlık ya da yönelim anlamına gelir. Hukuki süreçlerdeki kullanımında ise, bir meseleyi veya davayı belirli bir biçimde karara bağlama yönünde önceden oluşmuş bir eğilimi ifade eder; bu durum, yargıcın zihninin tam anlamıyla ikna edilmeye açık olmasını engeller. Önyargı, yargıyı etkileyen ve bir yargı mensubunun belirli bir davada görevini tarafsız biçimde yerine getirmesine engel olan bir zihin durumu ya da ruh hâlidir.”

biri olan tarafsızlık algısı, adalet sistemine duyulan güvene zarar verir. Hâkimler ve savcılar davranışlarında genel olarak tarafların ve toplumun kendilerinin tarafsızlığına olan güvenini sarsacak hareketlerden kaçınırlar. Tarafsızlığın sadece karar verme aşamasına değil tüm yargılama sürecine hâkim kılınması elzemdir.

Hâkimler ve savcılar, sosyal hayatlarında da kendilerine duyulan güvenin yargıya duyulan güvenle doğrudan bağlantılı olduğunun farkında olarak, tarafsızlık algılarına zarar verecek tavır ve davranışlardan kaçınırlar. Bir hâkim ya da savcının özel hayatında kimlerle, ne şekilde ilişki kurduğu, sosyal çevresiyle olan mesafesi, davaya taraf olabilecek kişilerle arasındaki görünür yakınlıklar, toplumda tarafsızlığına yönelik şüpheler doğurabilir. Bu durum, ileride o kişiyle bağlantılı bir uyumsuzluk çıktığında, hâkim ya da savcının objektif bir değerlendirme yapamayacağı yönünde kamuoyu algısı oluşmasına sebebiyet verebilir.

Bu doğrultuda tarafsızlık ilkesi, sadece hâlihazırda yürütülen dosyalara ilişkin değil, gelecekte hâkim veya savcının önüne gelmesi muhtemel dosyalar açısından da geçerlidir. Bu nedenledir ki; tarafsızlığın, gelecekte adalet arayışına girmesi muhtemel kişilerce de algılanabilir olması, bu kişilerin hâkimlerin ve savcılarının tarafsız ve adil olacağından emin olması şarttır. Diğer bir ifadeyle, tarafsızlığın yalnızca geçmişe ve bugüne değil, geleceğe yönelik olarak da korunması gerekir. Bu nedenle hâkimlerin ya da savcılarının sosyal yaşamlarındaki her tercih, ileride karşılarına dosyanın tarafı olarak çıkabilecek kişi veya çevrelere karşı özenle düşünülmelidir.

B. İlkeler

3. *Hâkimler ve savcılar tarafsızdırlar*

- 3.1. *Adil yargılamanın gereği olarak, herhangi bir tarafa iltimas göstermeden ve ayrımcılık yapmadan tarafsız bir şekilde hareket ederler.*
- 3.2. *Tarafsız hareket etmekle yetinmez, objektif bir bakış açısıyla tarafsızlıklarına ilişkin her türlü kuşkuyu bertaraf edecek bir duruş sergilerler. Yargıya güvenin sağlanması ve sürdürülebilmesi için tarafsız olmak kadar, tarafsız görünmenin de önemli olduğu bilincindedirler.*
- 3.3. *Meslekî ve sosyal hayatlarında tarafsızlık ilkesine aykırı düşebilecek her türlü ayrımcı söylem ve davranıştan kaçınır; konuşma ve beden dilini tarafsızlıklarını ihlal etmeyecek biçimde kullanmaya özen gösterirler.*
- 3.4. *Sosyal medya başta olmak üzere, kitle iletişim araçları vasıtasıyla yapacakları yorum, değerlendirme ve paylaşımların kolaylıkla amacını aşan sonuçlar doğurabileceğini ve tarafsızlıklarını sorgulanır hale getirebileceğini öngörerek hareket ederler.*
- 3.5. *Kişisel kanaat ve düşüncelerinin, tarafsızlıklarına gölge düşürmesine izin vermez ve ön yargılı şekilde hareket etmezler. Görevlerini yürütürken ön yargı ve tercihlerinden etkilenip etkilenmediklerini sorgularlar.*
- 3.6. *Toplumda, herhangi bir olay ile ilgili olumlu veya olumsuz bir kanaat oluştuğu durumlarda dahi tarafsızlıklarını korurlar.*

- 3.7. Görevlerini yerine getirirken kendileri, yakınları ve sosyal çevrelerini gözetmek amacıyla taraflı davranışlarda bulunmayı reddeder, tarafsızlıklarından ödün vermezler.
- 3.8. Görevde olan veya görevinden ayrılarak avukatlık, bilirkişilik, arbuluculuk ve benzeri görevler yürüten meslektaşlarına ayrıcalıklı davranmaz, bu yönde bir izlenim oluşturmazlar.

C. Açıklamalar ve Somut Uygulama Örnekleri

1. Tarafsızlık, adil yargılamanın ve hukuk devletinin bir gereği olarak hâkimler ve savcılar için gerekli temel bir niteliklerdir. Tarafsızlık hem gerçekten mevcut olmalı hem de makul bir bakış açısıyla mevcut olduğu algılanmalıdır.

“Sizden önceki milletleri, aralarında şerefli, ileri gelen birisi hırsızlık yaptığı zaman yakasını bırakmış olmaları, zayıf ve sade birisi çaldığı zaman da ceza uygulamış olmaları yok etmiştir.” (Hadis-i Şerif)

“... Taraf tutmak, Tanrı'nın nefret ettiği bir şeydir. Öğreti şudur: herkese eşit davranacaksın, tanıdığın kişiyi tanımadığın kişi gibi, yakınına uzak kişi gibi göreceksin... Bunu yapan bir memur, o yerde büyük başarılar elde edecektir...”²⁸ (Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin Yorumu, “Antik Orta Doğu” bölümü)

2. Tarafsızlık ve bağımsızlık birbirleriyle doğrudan bağlantılıdır; bağımsızlık tarafsızlığın şüphesiz ki önkoşuludur. Bununla birlikte, *Kanada Yargı Etiği İlkeleri*’nde de belirtildiği üzere, bağımsızlık ve tarafsızlık arasında yakın bir ilişki olduğu açık olsa da, bunlar birbirinden ayrı ve farklı değerler ve gerekliliklerdir. Tarafsızlık, belirli bir davadaki konular ve taraflarla ilgili olarak mahkemenin bir zihin durumu veya tutumunu ifade eder. “Tarafsız” kelimesi gerçek veya algılanan önyargının yokluğunu ifade eder.
3. Haksızlık ve adaletsizlik duygusuna yol açabilecek nitelikteki taraflılık algısı, adalet sistemine duyulan güvene zarar verir. Hâkimler ve savcılar davranışlarında

²⁸ Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin Yorumu, (Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi) (n 7) 147

genel olarak tarafların ve toplumun kendilerinin tarafsızlığına olan güvenini sarsacak hareketlerden kaçınırlar.

4. Hâkimler ve savcılar, toplumun bir parçası olarak sahip oldukları fikir, inanç ve değer yargılarını kamuoyu ile paylaşırken özellikle ihtiyatlı davranırlar. Tarafsızlıklarına ve tarafsızlık görünümlerine zarar verecek hiçbir beyanda bulunmazlar. Beyanlarının tarafsızlıklarına zarar vermeyecek bir nitelikte olmasına rağmen kamuoyuyla paylaşıldıktan sonra kendi kontrollerinden çıkacağını, özellikle sosyal medya mecralarında bağlamından koparılabileceğini, paylaşım ya da açıklamanın dijital dünyada varlığına devam etmesinin önüne geçilemeyeceğini, böylesi durumların tarafsızlıklarının sorgulanmasına ve bir bütün olarak yargıya güven hususunda erozyona sebep olacağını hatırd tutarak hareket ederler. Hâkimlerin ve savcılarının, ifade özgürlüklerini yazılı, görsel, işitsel ya da sosyal medyada ne şekilde kullanacaklarına dair usul ve esaslar 08.03.2022 tarihli ve 639 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kurulu Genel Kurul Kararı ile kabul edilen ve 21.04.2022 tarihli ve 31816 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan *“Türk Yargı Etiği Bildirgesi Kapsamında Sosyal Medya Kullanım Rehberi”* bünyesinde belirlenmiş olup, hâkimler ve savcılar bu usul ve esaslara uygun hareket ederler.

Ayrıca; savcılarının, mahkemelerin önünde görülen işlerle ilgili olarak yapacakları değerlendirme ve yorumlarda özellikle dikkat edilmesi gereken başkaca bir husus CCJE'nin 12 sayılı ve CCPE'nin 4 sayılı “Demokratik Bir Toplumda Hâkimler ve Savcılar Arasındaki İlişkiler” başlıklı ortak görüşünün (Bordeaux Bildirisi) açıklayıcı notununun 41 numaralı paragrafında, *“Savcılar, medyayı kullanarak, belirli bir karara varılması için mahkemeye doğrudan veya dolaylı baskı yapıldığı izlenimi yaratabilecek veya yargulamanın adilliğini zedeleyebilecek kamuya açık yorum ve beyanlarda bulunmaktan kaçınmalıdır.”* şeklinde ifade edilmiştir.

5. Hâkimlerin ve savcılarının, toplum içerisinde yaşayan birer birey olarak gündelik hayata ilişkin sosyal, ekonomik, siyasi veya toplumsal gelişmelere karşı kendi fikir, inanç ve değer yargılarına sahip olmaları doğaldır. Ancak hâkimler ve savcılar, kendi iç dünyalarındaki bu olgulardan etkilenmedikleri gibi önlerine gelen uyumsuzluğun taraflarından birinin kendi fikir, inanç ve değer yargılarına uzak ya da yakın olmasının yargısal faaliyetleri sırasındaki tarafsızlıklarını etkilemesine müsaade etmeden yalnızca Anayasa ve kanunlardan aldıkları yetki çerçevesinde ve ön yargılarından arınmış olarak, hür vicdanları ile evrensel değerleri şiar edinerek somut olayın özelliğine göre karar verirler.

Örneğin kendi görüşünden farklı dünya görüşüne sahip olan sanık ile ilgili iddianameyi kabul eden hâkimin henüz yargılamanın başında sübut konusunda peşin bir kanaate varması veya kendisi ile aynı dünya görüşüne sahip sanığın masum olduğu yönündeki eğilimi taraflılığın bir göstergesidir. Böyle bir durumda hâkim, daha önceden zihninde oluşan kanaati zayıflatmak ya da değiştirecek her delili veya savunmayı, edindiği düşünceyi sarsan bir etken olarak gördüğünde araştırmak istememe yoluna gidebilecektir.

Benzer şekilde bu husus savcılar yönünden de CCPE'nin "Savcılarının Bağımsızlığı, Hesap Verebilirliği ve Etiği" konulu 13 sayılı görüşünün 58. paragrafında, "*Savcılar, bir kovuşturmayla ilişkin karar almadan önce gerekli ve makul tüm soruşturma ve araştırmaların yapılmasını sağlamaya çalışmalı ve yalnızca güvenilir ve kabul edilebilir olduğu değerlendirilen kanıtlara dayandırılan bir dava açmalıdır. Kovuşturmalar kararlı, ancak adil bir şekilde yapılmalı ve delillerin işaret ettiği bulguların ötesine geçmemelidir.*" şeklinde ifade edilmiştir.

Örneğin Cumhuriyet savcısı, hırsızlık suçunu meslek edinen bir kişiye karşı, anılan suçun yine aynı şahıs tarafından işlenmiş olabileceği ön kabulüyle hareket etmez, ifade alırken veya karar verirken şüphelinin

hukuki durumunu lehine ve aleyhine olan tüm delilleri topladıktan sonra takdir eder, görevini her türlü yanlı kabulden uzak, hukukun içinde tarafsızlığını ve nesnelliğini koruyarak icra eder.

“...hâkimler görevlerini yerine getirirken ayrımcılıktan, önyargıdan ya da tarafsızlıklarını bozmaktan kaçınmalıdırlar. Kararlarını verirken hukuk kurallarının uygulaması kapsamı dışındaki hiçbir unsuru dikkate almamalıdır. Bir davaya baktıkları ya da o davaya bakmalarının gerekebileceği durumlarda bilinçli olarak o davanın çözümüne ilişkin belli bir düzeyde önyargı oluşturabilecek ve yargulamanın adillliğini etkileyebilecek değerlendirmelerden kaçınmalıdırlar...” (Avrupa Hâkimleri Danışma Konseyi, 3 numaralı görüş, para. 23)

“Savcılar daima tarafsız ve objektif hareket etmeli ve en yüksek etik ve meslek standartlarına uymalıdır. Bu nedenle, bağımsız ve tarafsız olmaya ve görünmeye gayret etmeli, tarafsızlık ilkesiyle bağdaşmayan siyasi faaliyetlerden uzak durmalı ve kişisel menfaatlerinin veya davayla ilgisi bulunan kişilerle olan ilişkilerinin tarafsızlıklarını zedeleyebileceği davalarda görev almamalıdır.” (Avrupa Savcuları Danışma Konseyi 9 numaralı görüş, (Roma Şartı) para. 6)

“Bir ihtilaf ortaya çıktığında, kralın (veya başka bir hâkimin) ‘her iki tarafa da eşit derecede ilgi göstermesi’, ‘her iki tarafın argümanlarını dinlemesi ve doğru olana göre karar vermesi’ beklenir. Kovuşturma süresince hâkimin ‘adaletsizliğe yol açan dört unsur’dan titizlikle kaçınması beklenir.

*Bunlar önyargı, nefret, korku ve cehalettir*²⁹
(Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin Yorumu,
“Budist Felsefesi” bölümü)

*“Önyargıları parçalamak, atomu
parçalamaktan daha zordur.” (Albert Einstein)*

6. Yanlı davranış ya da ön yargı, sözlü veya fiziksel olarak ortaya çıkabilir. Hâkimler ve savcılar konuşma ve beden dilini tarafsızlıklarını tartışmaya açmayacak şekilde kullanmaya özen gösterirler. Hâkimlerin ve savcılarının kullandığı ifadeler ve beden dili, taraflardan biri lehine karar verileceği beklentisini oluşturmamalı veya diğer tarafı yargılama faaliyetinin aleyhine sonuçlanacağına dair bir ümitsizliğe düşürmemelidir.

Mecelle :

“Madde 1798 –Yargılama sırasında hâkim, taraflardan yalnız birini hanesine kabul etmek ve bu yargı meclisinde (taraflardan) biriyle yalnız kalmak ya da ikisinden birine el veya göz veya baş ile işaret etmek veya onlardan birine gizli söz yahut diğerinin bilmediği dil ile söz söylemek gibi itham veya şüpheye sebep olabilecek hal ve davranışta bulunmamalıdır.”³⁰

İslam hukuku uygulamasında kadıların yargılama esnasında uyması ve kaçınması gereken kurullarla ilgili Serahsi'nin Mebcut adlı eserinin Edebül-kadı

²⁹ Sri Lanka Foundation, Human Rights and Religions in Sri Lanka (Colombo, 1988), s. 67 aktaran Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin Yorumu, (Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi) (n 7) 150

³⁰ Yusuf Sancak ve Emre Kıyak, ‘Günümüz Türkçesi ile Mecelle’nin Onaltıncı Kitabı Kitâbü’l Kazâ Günümüz Düzenlemeleriyle Karşılaştırmalı Bir İnceleme’ (2014) 22 (2) Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 46-105, 60

bölümünde zikredildiği üzere hâkim; yargılama esnasında taraflardan biriyle gizlice konuşmamalı, tarafları korkutmamalı, taraflara eşit davranmalı, ses tonuna, tarafların beyan sürelerine ve tarafların duruşma anında hâkime uzaklığı gibi konulara dikkat etmelidir³¹.

Hâkimler ve savcılar uyumsuzluğun taraflarına, vekillerine ya da yasal temsilcilerine yönelik olarak;

Kişilikleri veya meslekleri nedeniyle “Sizi hepimiz tanıyoruz, sizi herkes biliyor seviyor, toplumun saygı duyduğu bir kişisiniz.” gibi sözler sarf etmezler,

Duruşma sırasında taraflardan herhangi birine ismiyle hitap ederek aralarında özel bir ilişki varmış izlenimi oluşturarak tarafsızlık görüntüsüne zarar vermezler,

Söylemleri onaylayacak şekilde kafa sallamaz veya “Haklısınız, doğru söylüyorsunuz.” gibi sözler söylemezler,

Konuşma esnasında veya sonrasında konuşmayı beğenmeme iması oluşturacak şekilde jest ve mimiklerde bulunmaz, duygularını tarafların hissedeceği biçimde yansıtmaz, alaycı şekilde gülmez, herkesi aynı dikkat ve ilgi ile dinlerler,

Mesaj verir biçimde fıkra veya hikâye anlatmazlar,

Fiziksel görünülerinden çıkarımlar yapmaz, kıyafet veya aksesuarlarını beğendiğini belirten “Çantanız çok güzel, takım elbisentiz çok şık.” tarzında ifadelerde bulunmazlar,

Kendileriyle ortak noktaları olduğunu ima edecek şekilde söylemlerde bulunmaz veya ortak noktaya sahip

³¹ Serahsî. (2015). *Mebcut* (C. XVI) (M.C. Akşit, Ed.) Gümüşev Yayıncılık. aktaran Göktuğ İdiz, *Kadı Adabına Aykırı Davranışlar: Arşiv Vesikalarında Kadı ve Naibler*, Cihan Osmanağaoğlu Karahasanoğlu, Sercan Gürler, Sevgi Kayak ve Sezen Kama Işık (edr) *Yargıya Etik Bakmak*, (1. bs Onikilevha Yayınları 2023) 178

olduklarını gösterir biçimde dil, ağız yahut şive kullanmazlar.

7. Hâkimler ve savcılar, görevleri sırasında kanunların özel olarak düzenlediği durumlar istisna olmak üzere (örneğin sulh veya arabuluculuk yoluyla anlaşmaya teşvik etme gibi) uyuşmazlığın taraflarına yol gösterici, yönlendirici veya telkin edici bir tutum içerisinde bulunmaktan kaçınmak zorundadırlar. Zira yargılamada tarafsızlık ilkesi, taraflara yalnızca eşit mesafede durmayı değil, aynı zamanda haklarını nasıl kullanacaklarını söylememeyi, onları belirli bir davranışa sevk etmeyi hedefleyen söz, tutum veya ima içermemeyi de kapsar.

Bu tür yönlendirici davranışlar, hâkimin ya da savcının kendi kararını peşinen şekillendirdiği veya taraflardan birine yardımcı olduğu izlenimini doğurabilir. Bu izlenim, tarafsızlık ilkesine zarar verdiği gibi, davanın diğer tarafında ciddi güvensizlik yaratabilir.

Yol gösterici davranışlar yalnızca açık telkinlerle sınırlı olmayıp, *“Davanızı şu şekilde açarsanız daha iyi olur.”*, *“Şu tanığı dinletmeniz lehinize olur.”*, *“İtiraz sürenizi kaçırmayın.”* gibi iyi niyetli ama taraflardan biriyle arada danışmanlık ilişkisi varmışçasına davranılması da bu kapsamda değerlendirilir.

Bir duruşma sırasında hâkimin, davacı vekiline dönerek *“Aslında bu tür durumlarda karşı tarafın kötü niyetli olduğunu ispat eden tanık dinletmek çok işe yarar.”* şeklinde bir ifade kullanması davacı tarafa yol gösterici nitelikte olup, diğer tarafta tarafsızlık ilkesinin zedelendiği düşüncesine yol açar.

Bir Cumhuriyet savcısının, müşteki vekiline soruşturma evresinde, *“Bu olayda kamu davası açılması ihtimali düşük. Ama özel hukuk davası açarsanız belki sonuç alırsınız.”* şeklinde yorumda bulunması, savcının taraflardan birine yol gösterdiği ve yönlendirdiği izlenimi oluşturarak tarafsızlık görünümünü zedeler.

8. Hâkimler ve savcılar, yargılama faaliyetinde düzenin sağlanmasından sorumludurlar. Bu düzenin korunmasına ilişkin yetkinin kötüye kullanılması taraflılığın açık bir göstergesi olacaktır. Düzeni sağlarken son derece dikkatli ve ölçülü davranmalılar, kendilerine bu konuda verilmiş olan yetkileri taraflar, avukatlar veya tanıklar aleyhine yanlış bir şekilde kullanmaktan kaçınmalıdırlar.
9. Hâkimler, duruşma sırasında davanın taraflarına söz hakkı tanırken, herhangi bir ayrıcalık göstermez ve süre konusunda adil davranırlar. Duruşma sırasında hâkim taraflardan birine meramını anlatması için gerekli süreyi ve imkânları tanımalarına rağmen, diğer tarafa söz hakkı vermez veya söz hakkı verirken uygun olmayan bir üslup kullanır ya da söz hakkı verse bile bu tarafın sözünü sürekli keserse silahların eşitliği ilkesini ve dolayısıyla tarafsızlık ilkesini ihlal etmiş olacaktır.

“Duruşmada taraflara verdiğin yer ve duruşma sırasındaki bakışlarında insanlara eşit davran ki, güçlü kendisini kayırbileceğin beklentisine kapılmasın, güçsüz de adaletinden ümit kesmesin. Hak arama yerlerinde (mahkemelerde) sakın kızma, sesini yükseltme ve tarafların davranışları sebebiyle canını sıkma. Zira Allah bunlara katlanmaya karşılık mükâfat verir ve ahiret azığını güzelleştirir.”³²

10. Bu kapsamda, hâkimler duruşmanın işleyişi esnasında tarafların veya vekillerinin açıklamalarına sürekli müdahalede bulunmamalıdırlar. Şüphesiz, bir hâkimin davaya konu olayı aydınlatmak adına taraflara ve tanıklara birtakım sorular sorması lüzumu ortaya

³² Abdüsselam Arı, ‘Hz. Ömer’in Ebû Mûsa El-Eş’ari’ye Gönderdiği Mektubun Yargılama Hukuku Açısından Analizi’ (2003) 2 İslâm Hukuku Araştırmaları Dergisi 85-99, 87-88

çıkabilir. Ne var ki, hâkime tanınan bu yetki sınırsız da değildir. Ayrıca bir ceza davasında hâkimler ve savcılar görev ve yetkilerinin kapsamını unutmamalıdır. Eş söyleyişle, hâkim, savcının yetkilerini, savcı da hâkimin yetkilerini hatırında tutmalı, birbirlerinin görev alanlarına müdahaleden kaçınmalıdır. Hâkimler ve savcılar avukat gibi de davranmamalıdır. Aksi hâl, adil yargılanmaya darbe vurur³³.

Mecelle:

“Madde 1799 – Hâkim, uyuşmazlığın tarafları arasında adil olmakla yükümlüdür. Bundan dolayı, her ne kadar taraflardan biri ileri gelenlerden ve diğeri sıradan biri olsa da, yargılama sırasında tarafları oturtmak, kendilerine bakmak ve sözü yöneltmek gibi yargulamaya ilişkin işlemlerde tamamen adalete ve eşitliğe riayet etmelidir.”³⁴

“Bir hâkim duruşma sırasında uygun davranışı sürdürmek için kararlı olmalıdır. Müdahale uygundur ancak ölçülü olmalıdır. Bir hâkimin müdahalelerinden erken bir sonuca varmış gibi görünmemesi veya jüri önündeki ceza davalarında suçlu veya masum olduğuna dair bir görüşe varmış gibi görünmemesi önemlidir.”³⁵ (Bermuda

³³ Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin Yorumu, (Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi) (n 7) para. 63

³⁴ Sancak ve Kıyak (n 30) 60

³⁵ The Chief Justice of Bermuda, ‘Guidelines for Judicial Conduct for the Judges of the Supreme Court of Bermuda and the Magistracy’ (2006) para. 64
<https://www.gov.bm/sites/default/files/guidelines_for_judicial_conduct__bermuda_final_july14%202006_amended%20janl%202014.pdf> erişim tarihi 26 Eylül 2024

Yüksek Mahkemesi ve Yargıtay Hâkimleri İçin Yargısal Davranış Kılavuzu para. 64)

“Sokrates hâkimlere şu öğüdü vermiştir: nazikçe dinlemek, akıllıca cevap vermek, ağırbaşlılıkla/donanımlı biçimde düşünmek ve tarafsızca karar vermek.”³⁶

11. Hâkimler ve savcılar, görevlerini yürütürken kişisel deneyimlerini, yaşam tarzlarını, inançlarını ya da ailevi durumlarını örnek göstererek taraflara aktarmaktan kaçınmalıdırlar. Zira böyle bir tutum, taraflar nezdinde özel yaşamın yargı kararlarına etki ettiği algısını doğurarak hâkimlerin ve savcılarının tarafsızlığına gölge düşürebilir. Kişisel örnek vermek, kimi zaman hâkimin ya da savcının karar sürecini duygusal ya da öznelleştirilmiş bir temele oturtuyormuş gibi algılanabilir. Hâkim veya savcının özel yaşantısına dair paylaşımlar, ister doğrudan ister dolaylı yolla olsun, davaya taraf olan kişilerin kararın nesnellüğünden şüphe duymasına neden olabilir. Hâkimlerin ve savcılarının kişisel kanaatleri, yaşantuları ya da geçmişte yaşadığı olaylar, kararlarının bir parçası olamaz ve taraflara aktarılmamalıdır. Bu sadece etik bir gereklilik değil, aynı zamanda kamuoyunda yargıya duyulan güvenin temelidir.

Bir aile mahkemesi hâkiminin, velayet davası sırasında annenin iş hayatını gerekçe göstererek çocuğun babada kalması yönünde görüş bildirirken, “*Ben de annemi küçük yaşta kaybettim, babam çalışırken beni babaannem büyüttü ama yine de çok mutlu bir çocukluk geçirdim. Dolayısıyla babanın bakabileceğini düşünüyorum.*” şeklindeki kişisel örneği, kararın nesnellüğüne gölge düşürür ve tarafsızlık ilkesini zedeler.

³⁶ Canadian Judicial Council, ‘Ethical Principles For Judges’ (n 13) 18

Yine bir soruşturma dosyasında, şüphelinin ekonomik zorluklar sebebiyle suça yöneldiği savunulurken Cumhuriyet savcısının, mağdur tarafın vekiline karşı, *“Ben de benzer koşullarda büyüdüm ama asla böyle bir yola sapmadım, demek ki karakter meselesi.”* şeklindeki kişisel yorum ve örneği savcının objektif değerlendirme yapmadığı izlenimini doğurur ve tarafsızlığına gölge düşürür.

12. Hâkimler görevleri gereği taraflar, vekilleri ya da yasal temsilcileri ile görev sınırları dâhilinde, tarafsızlık ve bu şekilde görünme yönündeki yükümlülüklerine riayet etmek suretiyle görüşebilirler. Bu hususta tüm taraflar, vekilleri ya da yasal temsilcilerine eşit davranırlar, bu kişilerle görüşmelerinde mesafelerini koruyarak ihsas-ı reyden mutlak suretle kaçınırlar. Ayrıca, hâkimler dava dosyasındaki delillerin duruşma esnasında aleni şekilde tartışılmasını temin ederler. Bir tarafın yokluğunda diğer taraflar, vekilleri ya da yasal temsilcileri ile dosyanın esasını veya delillerini tartışmaya açmaya yönelik görüşme taleplerini reddeder, bu tarz bir görüşmeye evrilen diyalogları da mesleki nezaket kuralları dâhilinde sonlandırırırlar.
13. Cumhuriyet savcıları soruşturmanın tarafları, vekilleri ya da temsilcileri ile soruşturma konusu ile ilgili olarak yapacakları görüşmelerinde tarafsızlıklarından ödün vermezler. Tarafsızlık prensibinin temini noktasında, yapılacak olan görüşmelerin mesai saatlerinde ve adliye içerisinde gerçekleştirilmesi esastır.
14. Hâkimler ve savcılar, görevli oldukları adliyelerde çalışan kalem personeli, kolluk ve güvenlik görevlileri, adli tıp görevlileri, banka personeli, PTT görevlileri gibi diğer meslek mensuplarıyla ilişkilerinde yanlılık şüphesi ya da görüntüsüne neden olmazlar.
15. Hâkimler ve savcılar, tarafsızlık algılarına zarar verebilecek şekilde, uyumsuzluğun taraflarından birisini odasında ağırlama, keşif öncesi birebir görüşme gibi

ayrıcalık algısına yol açabilecek hâl ve hareketlerden kaçınırlar. Keşif sırasında yemek yenilmesi gereken durumlarda, taraflardan herhangi birinin yemek ikram etme talebini geri çevirirler.

16. Hâkimler ve savcılar, yargılama faaliyetinde destekledikleri takımın oyuncusu, oy verdikleri siyasi partinin temsilcisi ya da beğendikleri sanatçı gibi kişilerin taraf olduğu uyuşmazlık konusu ile ilgili işlem ve kararlarında tarafsız hareket ederler.
17. Hâkimler ve savcılar, bakmakta oldukları uyuşmazlığın tarafı olmasa bile sanat, spor veya siyaset camiasına ait kişiler gibi, topluma mal olmuş kişilerle, bu kişilerin yargı önünde ayrıcalıklı bir konuma sahip oldukları izlenimine sebep olabilecek şekilde adliye içerisinde fotoğraf çektirme ve benzeri davranışlardan kaçınırlar.
18. Hâkimler ve savcılar, avukat aracılığıyla takip edilen işlere öncelik vermez ve avukat aracılığı ile takip edilmeyen işleri sonraya bırakmazlar.

Örneğin Cumhuriyet savcısı, soruşturma dosyalarına ilişkin ifade alma işlemlerinde, dosyada bir avukatın vekâlet sunduğu şüpheliyle ilgili işlemi diğer dosyaların önüne almaz; tüm dosyaları tarih sırasına ve iş yoğunluğuna göre sırayla değerlendirir. Aynı şekilde, avukatsız bir şüpheliye yönelik dosyayı “*Avukatı yok, daha sonra bakarız.*” diyerek geri plana atmadan, diğer dosyalarla aynı ciddiyet ve öncelikle ele alır.

19. Hâkimler, duruşmadan önce veya duruşma sırasında davanın esasıyla ilgili olarak Cumhuriyet savcısıyla fikir alışverişinde bulunmamaya özen gösterirler. Bu husus CCJE'nin 12 sayılı ve CCPE'nin 4 sayılı “Demokratik Bir Toplumda Hâkimler ve Savcılar Arasındaki İlişkiler” başlıklı ortak görüşünün (Bordeaux Bildirisi) açıklayıcı notunun 36 numaralı paragrafında, “*Savcının ve hâkimin eylemleriyle davranışları, objektiflikleri ve tarafsızlıkları konusunda hiçbir kuşkuya mahal vermemelidir. Hâkimler ve savcılar hem kendi görevlerinde bağımsız hareket etmeli hem*

de birbirlerinden bağımsız olmalı ve bu şekilde görünmelidirler. Gerek tarafların gerekse bir bütün olarak toplumun gözünde, hâkimler ile savcılar arasında en ufak bir işbirliği, göz yumma veya iki işlev arasında bir karışıklık olmamalıdır.” şeklinde ifade edilmiştir.

20. Savcılar, duruşma sırasında mahkeme heyeti karar vermek üzere duruşmaya ara verdiğinde müzakereye katılmaz, tek hâkimli mahkemelerde karar öncesi hâkim ile istişarede bulunmazlar. Bu hususta CCJE'nin 12 sayılı ve CCPE'nin 4 sayılı “Demokratik Bir Toplumda Hâkimler ve Savcılar Arasındaki İlişkiler” başlıklı ortak görüşünün (Bordeaux Bildirisi) açıklayıcı notunun 18 numaralı paragrafında, “*Son olarak, AİHM'nin cezai alan dışında “görünüş doktrini”ne (doctrine of appearances) dayalı olan yerleşik bir içtihadı bulunmaktadır. Bu doktrine göre, mahkeme müzakereleri sırasında savcılarının bulunması AİHS'in 6. maddesinin 1. fıkrasına aykırılık teşkil etmektedir (20 Şubat 1996 tarihli karar, Lobo Machado/Portekiz kararı, §§ 28-32 ve 12 Nisan 2006 tarihli karar, Martinie/Fransa [GC] kararı, §§ 50-55).*” şeklindeki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararına yapılan atıf önem arz etmektedir.
21. Hâkimler karar verdikleri dosyaların istinaf veya temyiz aşamasında bu dosyalar ile ilgili olarak istinaf veya temyiz makamıyla özel olarak iletişim kurmamalıdır³⁷. Aynı husus şüphesiz savcılar için de geçerlidir. Bu konuyu hâkimler ve savcılar yönünden olumlu davranış biçimi olarak örneklendirmek gerekirse; bir hâkim, görev yaptığı mahkemede karara bağladığı bir dosyanın istinaf edilmesinden sonra, dosyanın gönderildiği bölge adliye mahkemesindeki bir meslektaşını arayarak dosya hakkında görüş beyan etmemiş; “*Bu dosyaya şöyle bakarsanız iyi olur.*” şeklinde yönlendirmede bulunmamıştır. Kararının denetim sürecine saygı göstermiş ve herhangi bir özel iletişim

³⁷ Guide to Judicial Conduct (Hong Kong) (n 23) para. 42

kurılmaktan özellikle kaçınmıştır. Yine bir Cumhuriyet savcısı, kamu davası açtığı ve mahkûmiyet kararı verilen bir ceza davasının temyiz edilmesinin ardından, dosyanın gittiği Yargıtay'daki tanıdığı bir tetkik hâkimine ulaşarak *“Bu dosya önemli, bizim baktığımız gibi bakın.”* şeklinde telkinde bulunmamış; dosyanın doğal süreci içinde ve dosya üzerinden değerlendirilmesini beklemiş, kurumsal tarafsızlığı zedeleyecek bireysel girişimlerde bulunmamıştır.

22. Hâkimler ve savcılar, özel hayatlarında da haksızlık ve adaletsizlik duygusuna yol açabilecek nitelikteki taraflılık algısına neden olabilecek her türlü davranıştan veya söylemden uzak dururlar.
23. Hâkimler ve savcılar, avukatlar veya diğer kişilerle tarafsızlıklarına zarar verebilecek şekilde sık sık yemeğe çıkma, şahsi araçla birlikte seyahat etme, büro/iş yeri açılışına veya ziyaretine gitme gibi davranışlardan kaçınırlar. Makam odalarına yapılacak nezaket ziyaretlerinde ya da kendilerinin yapacakları ziyaretlerde de ölçülü ve dikkatli davranırlar. Hâkimlerden, daha önce dostane ilişkiler kurmuş olduğu ve zaman zaman da birlikte yemek yediği avukatın, bu hâkimin bakmakta olduğu mahkemenin görev alanına giren dosyalarda taraf vekilliği yapmaya başlaması durumunda, kamuoyunda tarafsızlığına gölge düşürebilecek bir algı oluşmasını önlemek adına bu tür özel buluşmaları sonlandırması ve yalnızca resmî ortamlarda sınırlı iletişim kurmaları beklenir.
24. Hâkimler ve savcılar, tarafsızlık algılarına gölge düşürebilecek şekilde, görev yaptıkları yerlerde bulunan veya yargılama faaliyetinde karşılırlarına gelme olasılığı yüksek olan avukatlarla ya da diğer kişilerle aralarında süreklilik arz edecek şekilde veya periyodik olarak para transferine neden olabilecek faaliyetlerde bulunmazlar. Örneğin bir hâkim, görev yaptığı ilçede aktif olarak duruşmalara katılan bir avukatın sahibi olduğu gayrimenkulü satın almak isteyebilir. Ancak bu

işlem sırasında doğrudan satış değil, taksitli satış ve uzun vadeli borç ilişkisi söz konusudur. Bu durum, tarafsızlık algısına zarar verebilecek nitelikte olduğundan hâkim bu işlemde kaçınmalıdır. Aynı şekilde bir Cumhuriyet savcısı başka bir konutu kiralama imkânı bulunmaktayken, soruşturma dosyalarında vekil sıfatıyla sıkça karşısına çıkan bir avukatın düzenli kira geliri elde ettiği bir taşınmazı kiralayarak onunla sürekli parasal ilişki içerisine girmez.

25. Hâkimlerin ve savcılarının gelen sosyal toplantı davetlerine (özel gün, kutlama, tebrik vb.) gitmelerinde sakınca bulunmamaktadır. Ancak hâkimler ve savcılar, söz konusu ortamlarda huzurlarına gelen veya gelme olasılığı yüksek olan avukatların da bulunması muhtemel olduğundan titiz ve dikkatli davranır, tarafsızlıklarına zarar verecek ya da taraflılık olarak algılanabilecek söz ve davranışlardan kaçınırlar.
26. Hâkimlerin ve savcılarının, avukatların ya da huzurlarına gelme olasılığı yüksek olan diğer kişilerin sıklıkla kullandığı spor salonu veya benzeri faaliyetlerde bulunan iş yerlerine gitmelerinde engel yoktur. Ancak bu tür yerlerde hâkimlerin ve savcılarının bu kişilerle bir arada görülmelerinin, toplum gözünde bu kişilerin hâkimlerle ve savcılarla özel bir ilişki içinde olduğu algısını oluşturacak nitelikte olup olmadığı hususunda dikkatli davranmaları gerekmektedir.
27. Hâkimler ve savcılar, bir kısım avukatlar ya da diğer kişilerle kuracakları ilişkilerin toplum nezdinde oluşturabileceği taraflılık duygusunu göz ardı etmezler ve özenli davranırlar. Örneğin Hâkimler ve Savcılar Kurulu Genel Kurulunun 22.12.2021 tarihli ve 961 sayılı etik istişare kararında hâkimin aynı hukuk dalında ve aynı şehirde bilirkişilik yapan bir avukat ile birlikte kitap yazmasının Türk Yargı Etiği Bildirgesi'nde belirlenen ilkelere uygun olup olmadığının tespiti yönünde yapılan başvuru neticesinde alınan istişare

kararında bu eylemin tarafsızlık ilkesine aykırı olacağı belirtilmiştir.

28. Toplum nezdinde var olan tarafsızlık algısının güçlendirilebilmesi için hâkimlerin ve Cumhuriyet savcılarının kolluk kuvveti mensupları ile olan ilişkilerinde de bu olguya zarar vermeyecek şekilde davranmaları esastır. Bu bağlamda hâkimler ve Cumhuriyet savcılarının kolluk kuvveti mensupları ile gerek adliye içinde gerek adliye dışında mesleki tavrın gerektirdiği ilişkinin ötesinde, toplumda etki altında kalabilecekleri şeklinde bir kanaat oluşturabilecek şekilde yakın ilişki içerisine girmezler. Örneğin hâkimlerin ve Cumhuriyet savcılarının kolluk kuvveti mensuplarını mesleki ilişki sınırlarını aşacak şekilde sık sık makam odalarında ağırlamaları, karakola giderek birlikte vakit geçirmeleri, kolluk güçlerine ait araçları görevlerinin gerektirdiği hâller dışında kullanmaları tarafsızlık algısına zarar verebilecek hususlardır.
29. Hâkimler ve savcılar, kamuoyu önünde siyasi düşüncelerini açıklamaz, kendilerinin bir siyasi görüşe yakın olarak algılanmalarına sebep olabilecek, herhangi bir siyasi partiyle özdeşleşmiş sembol (yaka broşu, kol düğmesi, yüzük vb.) taşımazlar.
30. Hâkimler ve savcılar, tarafsızlık ve eşit mesafede durma ilkesine zarar verebilecek ya da böyle bir algı oluşturabilecek şekilde, aidiyet unsurlarına ilişkin simgeleri, görselleri veya eşyaları adliyedeki çalışma odalarında belirgin ve baskın bir şekilde sergilemekten kaçınırlar. Bu tür kişisel unsurların ölçülü ve dikkatli biçimde kullanılması, mesleki duruş ve yargıya güven açısından önem taşır.
31. Hâkimler ve savcılar, her çeşit dine, inanca, mezhebe, görüşe, ırka veya renge karşı eşit mesafede durur, mesleki ve sosyal yaşamlarında tarafsızlık ilkesine aykırı düşebilecek her türlü ayrımcı söylem ve davranıştan kaçınır, üsluplarını ve beden dillerini tarafsızlıklarını

ihlal etmeyecek biçimde kullanmaya özen gösterir, herhangi bir siyasi parti veya ideolojik grubu çağrıştıracak dili kullanmaz ve siyasilerin kullandığı kalıplaşmış sözleri sarf etmekten veya davranışları ima yoluyla dahi anımsatmaktan uzak dururlar.

32. Ailesinde ya da yakın çevresinde siyasetçi olan hâkimler ve savcılar, aile üyelerinin ya da yakın çevrelerinin politik faaliyetlerinin, toplumun kendilerinin tarafsız olduklarına yönelik algısını olumsuz yönde etkileyebileceğinin farkında olmalıdırlar. Bu kapsamda; hâkim ya da savcı, siyasi faaliyette bulunan bir aile üyesi varsa, bu kişinin yürüttüğü kampanya, açıklama ve miting gibi faaliyetlere katılmaz, siyasi olarak aktif olan bir aile ferdiyle birlikte toplum içinde sık sık görüntü vermez.

33. Hâkimlerin ve savcılarının görev tanımı içerisinde hukuki uyuşmazlıklarda yol göstermek veya danışmanlık yapmak bulunmamaktadır. Bu hususlar, avukatlara ait faaliyetlerdir. Hâkimlerden ve savcılardan beklenen, sadece önlerine gelen dosyalarda yasaya uygun karar ve işlem tesis etmeleridir. Toplumdaki bilgi eksikliği ya da güven nedeniyle insanlar zaman zaman hâkimlerden ve savcılardan görüş, yönlendirme veya çözüm talebinde bulunabilirler. Ancak bu gibi talepler, meslek etiği açısından ciddi riskler barındırır. Bir hâkimin veya savcının, dışarıdan bakıldığında bile bir tarafa yardım eder gibi görünmesi, tarafsızlık algısını zedeleyebilir. Bu bağlamda; hâkimler ve savcılar, hukuki danışmanlık taleplerine mesafeli ve nazik biçimde olumsuz yanıt verir, gerekirse, kişilerin hukuki destek alması gerektiğini ifade eder, *“Ben olsam şöyle yapardım.”* tarzında yönlendirici cümleler kurmaz, hukuki süreci nasıl yöneteceğini bir tarafa detaylıca anlatmaz, tarafların lehine olacak yönlendirmelerde bulunmazlar. Hâkimler ve savcılar yalnızca yakın çevrelerine, ciddi bir hak kaybını önlemek amacıyla temel yönlendirmelerde bulunabilirler; ancak bu durum istisna teşkil etmeli ve alışkanlık hâline

getirilmemelidir. Konuya bir örnek vermek gerekirse bir idare mahkemesi hâkimi, yakın bir dostunun mülküne belediye tarafından yıkım kararı verilmesi nedeniyle, dostunun iptal davası açıp açmaması gerektiğini sorduğu durumda, “*dava aç ya da açma*” demek yerine, yürütmenin durdurulması gibi kararların şartlarının kanunda yazılı olduğunu ve profesyonel destek almasının daha doğru olacağını söyleyerek doğrudan yönlendirme yapmaktan kaçınır.

34. Hâkimler ve savcılar, özellikle sosyal medyadan gelebilecek etkilerden kendilerini korur, toplumda infial uyandıran bir olayın akabinde yapılan yargılama faaliyeti sırasında basın veya kamuoyunun söylemleri etkisinde kalarak karar vermez veya vermiş oldukları kararları değiştirmezler. Toplumda infial yaratan bir ceza dosyasında, kamuoyunun yoğun baskısı sonucu, failin tutuklanması yönünde oluşan beklenti karşısında hâkimin, mevcut delil durumunu değerlendirerek tutuklama yerine, açık ve hukuka uygun gerekçe ile adli kontrol kararı verdiği durumdaki yaklaşım, hâkimin toplum baskısına rağmen tarafsızlık ilkesine sadık kaldığını gösterir. Aksine bir tutumla kamuoyunun yoğun tepkisi nedeniyle tutuklama kararı verilmesi, medyadaki haberlerin etkisiyle gerekçesiz yargısal kararlar alınması bu ilkeye aykırılık oluşturacaktır.
35. Hâkimlerin ve savcılarının kendileri ya da yakınlarıyla ilgili menfaatler, tarafsız görünme yükümlülüklerini riske atabilir ve çıkar çatışmasını gündeme getirebilir. Hâkimler bir yakınının yürüttüğü ticari bir faaliyeti veya kendi menfaatlerini etkileyebilecek bir husus ile ilgili karar vermeleri gereken durumlarda, tarafsızlıkları konusundaki algının olumsuz etkilenebileceğinin farkında olarak varsa çıkar çatışmasına ilişkin hususları beyan eder ve gerekirse dosyadan çekinirler. Örneğin hâkimler, halka açık bir şirketteki hisse senedi sahipliğinin, toplum tarafından davadan çekinmeyi gerektirecek bir çıkar çatışması olarak görülebileceğinin farkında olmalıdırlar. Öte yandan hâkimler baktıkları

davalardan sık sık çekinmelerine yol açabilecek yatırımlarını elde tutup tutmama konusunu özenle değerlendirmelidirler.

36. Hâkimler ve savcılar, aile bireylerinin ve maiyetindeki personelin de avukatlar veya diğer kişilerle kendi tarafsızlıklarına zarar verebilecek nitelikteki ilişki, davranış ve söylemlerinde denetim sahibi olur ve bu tür davranışların önüne geçerler. Örneğin bir hâkimin eşinin, hâkimin görev yaptığı adliyede sıkça duruşmalara giren bir avukatla sosyal medyada yakın ilişki kurması, birlikte çekilmiş fotoğraflar paylaşması ve bu paylaşımlarda avukatın mesleki başarılarını övücü ifadeler kullanması, kamuoyunda o avukatın taraf olduğu davalarda hâkimin tarafsızlığına dair kuşku oluşmasına yol açabileceği için hâkimin bu tür paylaşımların yapılmaması hususunda aile bireylerini uyarması ve bu neviden paylaşımları önlemesi beklenir.
37. Hâkimlerin ve savcılarının mesleki dayanışma anlayışı ile hareket etmeleri, yargının kurumsal bütünlüğü açısından önem taşımaktadır. Ancak bu dayanışma, görevde olan ya da görevinden ayrılmış eski meslektaşlara ayrıcalıklı davranmak şeklinde yorumlanamaz. Tarafsızlık ilkesi, yargının adalet dağıtma işlevinin temelidir ve her türlü ayrıcalıklı yaklaşım, bu işlevi zedeler. Hâkimler ve savcılar, meslekten ayrılmış ve avukatlık yapan eski meslektaşlarına ayrıcalıklı tutum sergilemez, her ne kadar geçmişte meslektaş olsalar da, artık onların da davanın bir tarafı olduğunu unutmazlar. Bu doğrultuda, diğer tarafa karşı nasıl bir davranış sergiliyorlarsa, eski meslektaşına karşı da aynı şekilde davranırlar. Avukatlık mesleğinden hâkim ve savcılık mesleğine geçmiş olanlar, eski müvekkilleri ile ilişkilerini tarafsızlıklarına gölge düşürecek şekilde devam ettirmezler. Hâkimler ve savcılar, yakın çevreleri dışında kimseyi belirli bir avukata veya notere yönlendirmez ancak yakın çevresini avukata veya notere yönlendirirken tarafsızlık görüntüsünün zedelenmemesi için azami özeni

gösterirler. Örneğin aile bireyini bir avukata yönlendirirken, aile bireyini ve avukatı konunun hassasiyeti hususunda bilgilendirirler. Ayrıca meslekten ayrılmış ve bilirkişilik yapan arkadaşlarına sık sık bilirkişilik görevi vermez, bilirkişilik görevi belirlenirken arkadaş olma veya eski meslektaş olma kriteri uygulamazlar. Aynı konuda bilirkişilik yapan farklı kişilerin bulunması durumunda ehliyeti de gözetererek işleri dengeli dağıtmak konusunda özenli davranırlar.

38. Hâkimler ve savcılar, mesleğin nüfuzunu, avukatlık, noterlik vb. gibi bir görevi ifa eden eş, aile bireyleri veya yakınlarına avantaj sağlayacak, avukatlar arasında rekabeti bozacak şekilde kullanmazlar.

4. DÜRÜST VE TUTARLIDIRLAR

A. Giriş

Dürüstlük, özü sözü bir olmayı, gerçekleri çarpıtmadan ve gizlemeden ifade etmeyi, içtenlikli bir duruş sergilemeyi ve kişinin bildiğinden, inandığından veya olduğundan farklı görünmeye çalışmamasını ifade eden temel bir ahlaki değerdir. Bu kavram; samimiyet, açıklık ve güvenilirlikle birlikte anılan, kişinin sözleri ile davranışları arasında tutarlılık olmasını gerektiren bir ilkedir. Dürüstlük kademelendirilebilecek ya da ölçülebilecek bir nitelik değildir; ya vardır ya da yoktur. Bu yönüyle dürüstlük, yalnızca bir erdem değil, bireyin tüm yaşamını kuşatan ahlaki bir tutarlılığın ifadesidir.

Yargı alanında ise dürüstlük, sıradan bir kişisel meziyetin ötesinde, görevin niteliği gereği sahip olunması gereken zorunlu bir nitelik hâlini alır. Zira hâkimlerin ve savcılarının üstlendikleri görev, bireylerin temel hak ve özgürlüklerine doğrudan etki eden kararları içerdiğinden, toplumun bu kişilere duyduğu güvenin temelinde yalnızca mesleki ehliyetleri, bilgileri veya özenli çalışmaları değil, aynı zamanda mutlak bir dürüstlük ve tutarlılık algısı yer alır.

Hâkimler ve savcılar açısından dürüstlük, hem içsel bir öz disiplin hem de dış dünyaya yönelik açık ve tutarlı bir duruşla kendini göstermelidir. Görev sırasında ifade edilen sözlerin, verilen kararların, yürütülen işlemlerin tamamı bu ilkeye uygun olarak şekillenmelidir. Hâkimlerin ve savcılarının kişisel ve mesleki yaşamlarında sergileyecekleri her davranışın, kamu vicdanında dürüstlikle örtüşmesi hayati öneme sahiptir.

Hâkimler ve savcılar; her türlü karar, işlem ya da davranışlarıyla hukukun adalet iddiasını olumlu ya da olumsuz olarak etkileyebilirler. Dürüst ve tutarlı

davrandıkları sürece bu iddia güçleneceği gibi, hukuka uygun davranılması da garanti altına alınmış olur. Bu nedenledir ki hâkimler ve savcılar için dürüst ve tutarlı olmak en önemli etik değerlerden birisidir.

Dürüstlük ve tutarlılığın önemi şu şekilde de ifade edilmiştir: *“Dürüstlük, namus, doğruluk ve yargısal ahlaka dayanır. Yargı üyelerinin dürüstlük ilkesine bağlı hareket etmesi beklenir. Nitekim Bangalor Yargısal Davranış İlkeleri’nde de ‘Dürüstlük, yargı görevinin düzgün ve doğru bir şekilde yerine getirilmesinde esastır’ denmektedir. Yargı alanında dürüstlük, bir fazilet olmanın ötesinde, bir zorunluluktur. Yargı üyesinin kişisel davranışı, yargı sisteminin bütününe etkiler. Yargıç veya savcıların ehil kişiler olmaları veya mesleki faaliyetleri sırasında gösterdikleri özen, yargıya güvenin tek kaynağı değildir; yargıya güven, aynı zamanda onların ahlaki doğruluğu ve dürüstlüğüne inançtan da kaynaklanır. Toplum yargı üyesinden sadece ‘iyi bir yargıç veya savcı’ olmasını değil, ‘iyi bir insan’ olmasını da bekler. Toplum açısından yargı üyesi, sadece demokrasi ve hukuk devletine, adalet ve hakikat ideallerine hizmet etmek için yemin etmiş değildir, o aynı zamanda bu idealleri temsil etmeyi de vaat etmiştir. Dolayısıyla, bir yargı üyesinin yansıttığı kişisel nitelikler, davranış ve sunduğu görünüm bütün yargısal sistemi ve toplumun yargıya duyduğu güveni etkiler.”*³⁸ Sonuç olarak, yargı etiği açısından dürüstlük, yalnızca bir bireysel tercih ya da ahlaki üstünlük göstergesi değil; mesleğin varlık koşullarından biri, toplumun yargıya olan güveninin temel dayanağı ve adalet hizmetinin meşruiyet kaynağıdır.

³⁸ Bangalor Yargı Etiği İlkeleri, İlke 3, Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin Yorumu para. 109 aktaran İnceoğlu (n 6) 67

B. İlkeler

4. *Hâkimler ve savcılar dürüst ve tutarlıdırlar*
- 4.1. *Dürüstlük ve doğruluğun, mesleğin gerektirdiği yüksek karakterin vazgeçilmez unsurları olduğunun bilinciyle, gerek meslekî yaşamlarında gerekse sosyal hayatlarında bu yönde bir duruş sergilerler.*
- 4.2. *Özü sözü bir kişilikleriyle oldukları gibi görünür ve göründükleri gibi olurlar.*
- 4.3. *Mesleki itibarlarının korunması için sözlerini yerine getirmekte hassasiyet gösterirler. Dürüstlüklerine gölge düşürebilecek durumlar içinde bulunmama konusunda özenli davranırlar.*
- 4.4. *Neticesinden olumsuz şekilde etkileneceklerini öngörseler dahi gerek iş ve işlemlerinde gerek söz ve davranışlarında doğruluktan ayrılmazlar.*
- 4.5. *Yargısal süreçte aleyhine karar verilen taraf da dâhil olmak üzere, dürüstlüklerinden şüphe duyulmamasını sağlayacak şekilde davranırlar.*
- 4.6. *Hukuki güvenlik ilkesi gereği uygulamalarında tutarlılığı gözeterek görevlerini yerine getirirler.*
- 4.7. *Tutarlılığı sabit fikirlilik olarak yorumlamazlar ve toplumsal değişimleri dikkate alırlar.*

C. Açıklamalar ve Somut Uygulama Örnekleri

1. Hâkimler ve savcılar, Türk Yargı Etiği Bildirgesi'nde de vurgulandığı üzere, dürüstlük ve doğruluğun mesleğin gerektirdiği yüksek karakterin vazgeçilmez unsurları olduğu bilinciyle hareket ederek yalnızca görevlerinin ifası sırasında değil, her zaman onurlu ve yargı görevine yakışan bir tutum sergiler; hile ve yalandan uzak şekilde, iyi ve erdemli olurlar. Ayrıca hâkimler ve savcılar belirli bir davranışın, toplumun makul, adil ve bilgili üyeleri tarafından nasıl algılanacağını ve bu algının toplum tarafından yargıya duyulan güveni tartışmaya açıp açmayacağını değerlendirerek dürüstlük ve doğruluklarından şüphe duyulmasına neden olacak ve yargıya güveni azaltacak her türlü söz ve davranıştan kaçınırlar.

“Hukukun üstünlüğüne saygı, hâkimlerde olduğu gibi savcıların da hem görev başında hem de görev dışında, en yüksek etik ve mesleki standartlarda davranmasını gerektirir ki bu da toplumun adalete güvenini sağlar. Savcılar, halk adına ve kamu yararına hareket ederler. Bu nedenle savcılar, kişisel dürüstlüklerini daima korumalı, kanunlara uygun olarak adil, tarafsız ve objektif bir biçimde davranmalı; masumiyet karinesi, adil yargılanma hakkı, silahların eşitliği, kuvvetler ayrılığı ve mahkeme kararlarının bağlayıcılığı ilkeleri de dâhil olmak üzere temel hak ve özgürlüklere saygı duymalı ve bunları savunmalıdırlar. Savcılar, herhangi bir siyasi ya da başka tür etkiden uzak durmakla yükümlüdürler.” (Avrupa Savcıları Danışma Konseyi, 13 numaralı görüş, para. 51)

2. Bu kapsamda, dürüstlüğün toplumun makul, adil ve bilgili üyeleri üzerinde yaratacağı algıya dair şu şekilde bir açıklama yapılabilir: *“Toplum, yargı üyesinin özel yaşamında dürüst olmasını bekler, diğer bir deyişle hem kişilik*

özellikleri itibariyle, hem de davranış olarak iyi ve erdemli olması arzu edilir. Dürüstlük değerini genel terimlerle ifade etmenin ötesine geçmek ve daha somut açıklamak mümkün değildir. Çünkü davranışın toplumun algılaması üzerindeki etkisi zaman ve yere göre az ya da çok değişebilen toplumsal standartlara bağlıdır. Bu nedenle belirli bir davranışın toplumun makul, adil ve bilgilendirilmiş üyeleri (makul gözlemci) tarafından nasıl algılanacağını dikkate alınması gerekir. Eğer davranış bu tür kişilerin gözünde, yargı üyesi ve bir bütün olarak yargıya saygıyı azaltıyorsa, bu davranıştan kaçınılması zorunluluğu doğar.”³⁹

3. Hâkimler ve savcılar, kendilerini adil karar vermekten alıkoyacak dünyevi ihtiraslarından arınmalıdırlar.

“Mala ve mülke karşı arzu ve bağlılık duymamalıdır. Güzel huylu bir mizaca sahip olmalıdır. Basit bir hayat sürmeli, lüks bir yaşamın keyfine kapılmamalı ve öz denetim sahibi olmalıdır.”⁴⁰ (Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin Yorumu, “Budist Felsefesi” bölümü)

“Savcılar; davranışlarında mutlak bir dürüstlük sergilemeli, yaptıkları tercihler nedeniyle herhangi bir menfaat ya da ücret kabul etmemeli, ayrıca kararlarını yanlış yönlendirebilecek kariyer hırslarını (örneğin, belirli bir siyasi ya da idari mercii memnun etmek için) sürdürmemelidirler.” (Avrupa Savcıları Danışma Konseyi, 13 numaralı görüş, para. 55)

4. Hâkimlerin ve savcıların hem yargısal faaliyetlerinde hem de özel yaşantılarında oldukları gibi görünüp

³⁹ Bangalor Yargı Etiği İlkeleri, İlke 3.1, Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin Yorumu para. 101-102 aktaran İnceoğlu (n 6) 75

⁴⁰ Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin Yorumu, (Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi) (n 7) 149

göründükleri gibi olmaları kendilerinden beklenir. Hâkimlerin ve savcılarının özel yaşantılarının toplum tarafından takip edilmekte olduğu düşünüldüğünde, özel hayatlarında ortaya koydukları bir davranışı toplum nezdinde kınamaları veya özel hayatlarındaki davranışlarıyla yargısal faaliyette bulunurken gerçekleştirdikleri davranışları arasında tezat bulunması hâlinde dürüstlüklerinden şüphe duyulacak, bu durum toplumun yargıya olan güvenine zarar verebilecektir.

Bu minvalde bazı somut örnek ve açıklamalar aşağıdaki şekilde belirtilebilir:

Bir hâkim, sosyal çevresinde insan haklarına sıkı sıkıya bağlı olduğunu ifade ederken, görev sırasında bu değerleri göz ardı eden kararlar vermemelidir. Kişisel görüşleri ile mesleki uygulamaları arasındaki uyumu gözetmelidir.

Bir savcı, kamuoyunda hassasiyet oluşturan bir davada basına tarafsızlık mesajları verirken, kapalı ortamlarda davanın bir tarafıyla yoğun bir iletişim içinde olursa, bu durum öz ve söz arasında ciddi bir tutarsızlık oluşturur. Böyle bir çelişki hem meslek etik ilkelerini ihlal eder hem de yargıya olan güveni zedeler.

Bir hâkim, adliye içerisinde aynı ortamda başka kişiler bulunmakta iken personele karşı son derece sabırlı ve saygılı bir tavır sergileyip, baş başa kalınan ortamda sert ve baskıcı bir tavır takınırsa, bu durum tutarsız bir iletişim biçimi olarak değerlendirilir. Yine kıdemli meslektaşlarına saygılı bir üslupla hitap ederken diğer meslektaşlarına hitabında aynı özeni göstermemesi de bu duruma bir örnek teşkil edecektir. Bu tür davranışlar öz ve söz birliği ilkesine aykırıdır ve mesleki duruşun bütünlüğünü zedeler.

“Kimse görmediği zaman “iyi” olanı yapmayıp, diğer kişilerin değerlendirmesine açık alanda “iyi”yi gerçekleştirmek ya da “kötü”den kaçınmak ahlaki olanın özünden

*uzaktır. Etik olan, başka kimse görmediğinde de iyi olanı yapmaktır.*⁴¹

*“Bilge insanların söyledikleriyle burada söylenenler arasında bir uyum var. Bu insanların söylediklerini her zaman yaptıkları doğru eylemlere ve sürdükleri doğru yaşama göre değerlendirmek gerekir. Kısacası sözleriyle yaşamları arasında bir uyum var mı? Eğer uyum varsa söyledikleri şeyleri doğru kabul etmeliyiz, uyum yoksa ciddiye almamalıyız.”*⁴² (Aristoteles)

*“Hâkim olmayan biri tarafından yaşandığında şanssızlık olarak değerlendirilebilecek bir olay, hâkim olan biri tarafından ve makamı nedeniyle diğer kişilerin davranışları hakkında kararlar vermesi gereken kişiler tarafından yaşandığında kabul edilemez bir durum olarak değerlendirilebilir. Buna örnek olarak bir hâkimin yasa gerekliliklerini gözetme konusunda gösterdiği gözle görülür başarısızlık verilebilir.”*⁴³

“Alkol bağımlılığının etkileriyle mücadele eden hâkimler, kendileri de alkol bağımlısı iseler, bu durumdan taviz vermiş olarak görülebilirler. Kanun ihlalleri, en azından önemsiz veya teknik olanın ötesinde,

⁴¹ Gözde Dedeoğlu, *Etik ve Bilişim* (2. bs Etki Yayınları 2009) 16

⁴² Aristoteles, (n 4) 230

⁴³ Judiciary of Scotland, ‘Guidance to Judicial Office Holders on Judicial Ethics in Scotland’ Revised (2023) md 6.1, <https://www.judiciary.scot/docs/librariesprovider3/judiciarydocuments/judicial-institute-publications/guidance-to-johs-on-judicial-ethics.pdf?sfvrsn=8c484132_1> erişim tarihi 26 Eylül 2024

yargının kanunu koruma yükümlülüğü ile bağdaşmaz. Yargıcı makul, adil düşünen ve bilgili kişilerin kınamasına maruz bırakacak şekilde özel ilişkilerde ve mali işlerde dürüstlük veya uygunluk eksikliği de yargı göreviyle bağdaşmaz olarak görülebilir.”⁴⁴

5. Bununla birlikte, toplumun hâkimlerin ve savcılarının davranışlarına ilişkin beklentisinin, diğer vatandaşlardan beklediklerinin çok üzerinde olduğu bilinmektedir. Hâkimlerden ve savcılardan neredeyse kusursuz bir davranış beklenir. Bu nedenle, hâkimlerin ve savcılarının hâl ve davranış tarzı, toplumun yargının dürüstlüğüne olan inancını güçlendirici nitelikte olmalıdır. Nitekim herhangi bir kişinin yapması durumunda çok ciddi bir etki yaratmayacak bazı davranışlar, bir hâkim veya savcı tarafından yapıldığında başka şekilde görülebilir⁴⁵.
6. Hâkimler ve savcılar, sadece dürüst ve tutarlı olmakla yetinmemeli, aynı zamanda dürüst ve tutarlı görünmeleri gerektiğinin de bilincinde olmalıdırlar. Bir diğer ifadeyle, hâkimlerin ve savcılarının karar veya işlemlerinde hukuku, mevzuatı çok iyi uygulamaları yeterli olmayıp toplumun hâkimleri ve savcılarını nasıl algıladığı önem kazanmaktadır. Davranışlarının, toplumun gözünde erdemli bir insana ait olup olmadığı konusunda sürekli değerlendirmeye tabi tutulduğunu akıldan çıkarmamalıdırlar.
7. Hâkimler ve savcılar, içinde yaşamış oldukları toplumun bir parçasıdırlar. Kuşkusuz özel hayatlarında diğer kişilerle ekonomik ve sosyal ilişki içerisinde olurlar. Örneğin ev sahibi ya da kiracı olabilir,

⁴⁴ The Chief Justice of Bermuda, ‘Guidelines for Judicial Conduct for the Judges of the Supreme Court of Bermuda and the Magistracy’ (n 35) para. 35

⁴⁵ Inceoğlu (n 6) 76

kullandığı aracı satabilir, bir araç alabilir, otel, lokanta gibi işyerlerinin hizmetlerinden faydalanabilirler. Kısacası diğer kişiler gibi toplumsal yaşamın içinde var olurlar. Ancak bu davranışlarında mesleki itibarlarının korunmasından birinci derecede sorumlu olarak dürüstlüklerine gölge düşürebilecek davranışlardan uzak dururlar. Borç ve yükümlülüklerini taahhüt ettikleri şekilde ve mesleki kimliklerinin kendilerine bu konuda bir avantaj sağlamadığından emin olarak yerine getirirler.

8. Hâkimler ve savcılar, verdikleri sözleri tutar, gerek mesleki gerek sosyal hayatlarında sözlerini yerine getirmeye azami derecede hassasiyet gösterirler. Örneğin borçlarını vadesinde öderler. Verdikleri sözleri ellerinde olmayarak yerine getiremedikleri durumlarda da muhataplarına sebeplerini açıklayarak dürüstlüklerinden şüphe duyulmasını engellerler.
9. Hâkimler ve savcılar, iş ve eylemlerinin sonucundan olumsuz etkilenecek olsalar dahi doğruluktan ayrılmaz, dürüstlüklerinden ödün vermezler. Örneğin; görevleri gereği kendilerine tahsis olunan kamu konutlarını, başka bir yere atanma, emeklilik, meslekten çekilme vb. gibi bir nedenle tahliye etmeleri gerektiğinde, mağduriyete sebebiyet vermemek adına, en kısa sürede tahliye etmeye özen gösterirler, herhangi bir alım satım işleminde satıcı konumunda iken mala dair vakıf oldukları ayıpları da dâhil alıcıya söylerler. Zira taşınır veya taşınmaz bir malı hâkim veya savcıdan satın alan kişinin satıcının hâkim veya savcı olduğunu öğrendiğinde daha çok güvенеbileceğini hatta normalde daha detaylı araştırma yapacakken duyduğu güven nedeniyle bu araştırmayı dahi yapmayabileceğini öngörürler.
10. 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun 48. maddesi hükümleri saklı kalmak kaydıyla, hâkimler ve savcılar kendilerinin, aile bireylerinin kişisel ve finansal menfaatlerinin farkında olarak verecekleri kararların

kendilerini, aile bireylerinden birini ya da yakın çevresindeki kişileri etkileyip etkilemediğini, bu kararların kendisine ve bahse konu kişilere mali kazanç sağlama olasılığı bulunup bulunmadığını düşünerek, gerektiğinde ilgili soruşturma ya da kovuşturmada görev almaktan kaçınırlar.

11. Hâkimler ve savcılar, yargısal faaliyetlerinde taraflar veya yasal temsilcileri nezdinde dürüstlüklerinden şüphe duyulmasına sebebiyet verecek davranışlardan uzak dururlar. Sosyal hayatlarındaki dürüstlüklerinin ve bunun sonucu olarak kendilerine duyulan güvenin mesleki faaliyetlerindeki karar ve işlemlere duyulan güveni doğrudan etkilediğinin farkında olarak kendilerini bir rol model olarak düşünür, doğruluk ve dürüstlükleri bağlamında hâl ve hareketlerine her zaman dikkat ederler. Doğruluk ve dürüstlükleri ile oluşturacakları bu güven sayesinde aleyhine karar verilen taraflar da dâhil olmak üzere tüm tarafların verilen kararın hukuka uygun olduğu konusundaki inançlarını sağlamlaştırırlar.
12. Hukuki güvenlik ilkesi, bireylerin hukuki öngörülebilirlik içinde hareket edebilmesini, kamu gücünün keyfiliğe yer vermeyecek biçimde kullanılması gerektiğini ifade eder. Bu ilke, yargı kararlarının tutarlı, öngörülebilir ve yerleşik içtihatlarla uygun biçimde tesis edilmesini zorunlu kılar. Hâkimler ve savcılar, benzer nitelikteki olay ve olgulara ilişkin çelişkili kararlar verilmesinin hukuki güvenlik ilkesini zedeleyeceğinin bilinciyle hareket ederler. Uygulamada keyfilik izlenimi doğurabilecek tutum ve davranışlardan kaçınırlar. İchtihat değişikliği gerekiyorsa, bu değişimin gerekçesini açık ve anlaşılır biçimde ortaya koyarak hukuk sisteminin istikrarına ve bireylerin hukuka olan güvenine zarar vermeyecek bir yol izlerler.

“Kur'an ve Sünnette hükmü bulunmayan ve vicdanen kesin bir kanaate varamadığın davaları iyice anla ve düşün. Emsal olayları araştıır ve benzerlikleri bulmaya çalış. Sonra bunları birbirine kıyas et. Bulduğun sonuçlar içinde Allah katında en sevimli ve senin kanaatine göre hakkaniyete en yakın olan hükmü ver.”⁴⁶

13. Örneğin mevzuat ya da içtihat değişikliği olmadığı sürece hâkimin, tarafları dışında her yönüyle aynı nitelikte olan davalarda çelişkili kararlar vermesi, adalete olan inancı zayıflatacağı gibi hukuki güvenliği de ortadan kaldıracaktır. Benzer şekilde savcılar da hukuki güvenlik ilkesinin bir gereği olarak aynı durum ve olaylar karşısında farklı karar, görüş ya da mütalaada bulunmamalıdır.
14. Bu doğrultuda, hâkimler ve savcılar yargısal içtihatlarla göre istikrar kazanmış uygulamaları takip ederek ve daha önce benzer konularda kendi verdikleri kararları da gözeterek istikrarlı uygulama yapar, hukuki güvenlik ilkesinin yerine getirilmesini temin ederler.
15. Hâkimler ve savcılar, hukuki güvenlik ilkesinin bir gereği olarak uygulamalarında tutarlılığı ilke edinmekle birlikte tutarlılığın sabit fikirlik olmadığını bilirler.

Toplumsal yaşam, doğası gereği durağan değil, sürekli değişen ve dönüşen bir yapıdadır. Bireylerin ihtiyaçları, toplumsal beklentiler ve değer yargıları; zamanla, özellikle teknolojik gelişmelerin ve dijitalleşmenin etkisiyle önemli ölçüde farklılaşabilmektedir. Bu değişim, sadece bireylerin yaşam biçimlerini değil, aynı zamanda hukuka ve adalete dair beklentilerini de şekillendirmektedir.

⁴⁶ Arı, (n 32) 87

Bu çerçevede, hâkimlerden ve savcılardan beklenen, hukukun evrensel ve temel ilkelerine bağlı kalarak, toplumdaki değişim süreçlerine kayıtsız kalmamalarıdır. Hâkimler ve savcılar, görevlerinin ifası sırasında toplumsal gerçeklikten kopuk bir tutum sergileyemezler. Tam tersine, toplumsal kabullerin, değerlerin ve ihtiyaçların zamanla farklılık gösterebileceğinin bilinciyle hareket etmeleri gerekir.

Bu bilinçle, hâkimler ve savcılar; karar ve işlemlerinde, toplumun geçirdiği sosyokültürel ve teknolojik dönüşümleri dikkate almalı, ortaya çıkan yeni durumları anlayarak buna yönelik farkındalık geliştirmeli ve hukuki yorumlarında güncel toplumsal bağlamı da gözetmelidirler. Bu yaklaşım, hem toplumun adalete olan güvenini artırır hem de hukukun yaşayan bir sistem olarak işlev görmesini sağlar.

Ancak burada dikkat edilmesi gereken temel husus; değişime ayak uydurma çabası içerisinde hukukun temel ilkelerinden ve evrensel etik değerlerden sapmamaktır. Hâkim ve savcı, değişen değer yargılarıyla hukuku keyfi biçimde esnetemez; yalnızca değişimi tanır, değerlendirir ve hukuk çerçevesinde yorumlar.

Bu ilke, yargının hem güvenilir hem de toplumsal gerçeklerle uyumlu olması açısından önemlidir. Toplumsal değişimlere karşı duyarsız kalmak, yargının statik ve halktan kopuk bir kurum olarak algılanmasına yol açabilir. Hâkimlerin ve savcılarının zamanın ruhunu okuyarak, çağın gereklerine uygun düşen ancak hukuk devleti ilkesini zedelemeyen kararlar almaları etik sorumlulukları kapsamındadır. Bu bağlamda, örneğin aile yapısındaki değişiklikler, kadının toplumdaki konumu veya teknolojik gelişmelerle ortaya çıkan yeni uyumsuzluk türleri gibi konularda yargı kararlarının da dönüşebilir olduğu unutulmamalıdır.

“Niçin mi fikir değiştiriyorum? Çünkü ben fikirlerimin malikiyim, kölesi değil. Fikirlerime karşı hiçbir taahhüdüm yoktur. İster tebdil ederim, ister saklarım.

Köhne fikirler paslanmış çivilere benzer: söküp atmak çok güçtür.”⁴⁷ (Cenap Şahabettin)

⁴⁷ Tacettin Uzun, ‘Cenap Şahabettin’den Vecizeler’ (2006) 15 Edebiyat Dergisi, 185-194, 190
<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/151684>>
erişim tarihi 29 Eylül 2025

5. YARGIYA OLAN GÜVENİ TEMSİL EDERLER

A. Giriş

Ülkelerin yargı sistemlerini ayakta tutan, toplumun yargının bağımsızlığına, hâkimlerin ve savcılarının dürüstlüğüne, yargılama süreçlerinin tarafsızlığına ve etkinliğine duyduğu güvendir. Hâkimlerin ve savcılarının yasaları eksiksiz ve doğru bir şekilde uygulamaları yeterli olmayıp aynı zamanda kendilerinden iyi, dürüst ve örnek bir insan olmaları beklenmektedir. Zira hâkimlerin ve savcılarının, gerek yargılama faaliyetlerindeki gerek özel yaşantılarındaki kişisel nitelikleri, davranışları ve çizdikleri görüntü bir bütün olarak yargı sistemini ve dolayısıyla toplumun bu sisteme duyduğu güveni etkilemektedir. Burada değerlendirilmesi gereken husus, hâkimlerin ve savcılarının toplumun kendilerine ve nihayetinde yargıya duyduğu güveni etkileyecek davranışları ve bu davranışların toplum nezdindeki algılanma şeklidir. Zira söz konusu davranışlar toplumun farklı kesimleri tarafından değişik şekillerde algılanabilir. Hâkimler ve savcılar, görevlerinin niteliği gereği toplumun güvenini kazanmak ve bu güveni sürekli kılmakla yükümlüdürler. Hâkimler ve savcılar, yargı gücünü, doğrudan doğruya Türk Milleti adına kullandıklarının bilinciyle, kararlarında ve davranışlarında bu temsil yetkisine yaraşır bir vakar ve ciddiyet içinde hareket ederler.

Öte yandan, adaleti tesis etmek üzere onurlu bir mesleği icra eden hâkimler ve savcılar, yargılama faaliyetleri çerçevesinde çok önemli yetkilerle donatılmışlardır. Bu çerçevede, hâkimler ve savcılar tarafından verilen kararların, tarafların hayatları ve gelecekleri üzerinde çok derin etkileri mevcuttur. Dolayısıyla, hâkimler ve savcılar, her türlü yargısal iş ve işlemlerinde bu hususu hatırlarından çıkarmamalıdır.

Bu yönüyle, hâkimlerin ve savcılarının uymaları gereken davranış kurallarını her duruma özgü, kesin ve değişmez çizgilerle tek tek belirlemek çoğu zaman mümkün değildir. Çünkü etik açıdan sorun oluşturabilecek durumlar, olayın bağlamına, zamanına, tarafların algısına ve kamu vicdanındaki yansımalarına göre farklılık gösterebilir. Ancak burada esas olan, hâkimlerin ve savcılarının gerek yargı görevlerini yerine getirirken gerek özel yaşamlarında sergiledikleri tüm tutum, davranış ve söylemlerin, toplum nezdinde kendilerine duyulan güveni pekiştirecek nitelikte olmasıdır.

Hâkimlerin ve savcılarının, duruşma salonundaki hâlleri kadar, sosyal çevreyle kurdukları ilişkiler, kamuya açık ortamlardaki davranışları, hatta sosyal medya paylaşımları dahi, kamuoyunda mesleki tarafsızlık, dürüstlük ve ciddiyet algısını doğrudan etkileyebilir. Bu nedenle hâkimler ve savcılar, yazılı kuralların ötesine geçerek, her zaman kendilerini mesleğin vakarına uygun şekilde konumlandırmalı ve hem meslektaşları hem de toplum nezdinde örnek alınacak bir tutarlılık ve özenle hareket etmelidirler. Şüphe ya da tereddüt doğurabilecek bir davranıştan kaçınmak, etik bilincin ve profesyonel sorumluluğun temel göstergesi olmalıdır. Dolayısıyla, hâkimlerin ve savcılarının genel olarak yargılama faaliyeti ya da özel yaşantılarındaki bütün eylem, işlem ve sözleri herkesin kendilerine güven duymasını sağlayacak nitelikte olmalıdır.

B. İlkeler

5. *Hâkimler ve savcılar yargıya olan güveni temsil ederler*

- 5.1. *Kendilerine duyulan güvenin, yargıya olan güvenle doğrudan ve ayrılmaz bir şekilde bağlantılı olduğunun bilinciyle bütün işlem, eylem ve kararlarında yargıya güveni temin eder ve güçlendirirler.*
- 5.2. *Vakur duruşlarıyla adına karar verdikleri Türk Milleti başta olmak üzere, herkesin kendilerine güven duymasını sağlarlar.*
- 5.3. *Görevlerini yaparken kendilerine duyulan güvene hanel getirebilecek bir algı, kuşku veya tereddüt oluştuğunu fark ettiklerinde, görevden çekilmelerinin gerekip gerekmediğini azami dikkat ve özenle değerlendirirler.*
- 5.4. *Yargıya olan güveni tartışmalı hale getirebilecek veya zedeleyebilecek tutum ve davranışlardan her zaman ve her yerde titizlikle kaçınırlar.*
- 5.5. *Özel hayatlarında, meslekî güvenilirliklerine gölge düşürebilecek davranışlarda bulunmamaya hassasiyet gösterirler.*
- 5.6. *Ifade özgürlüklerini, yargıya duyulan güveni sarsmayacak ve siyasi tarafsızlığa düşmeyecek biçimde kullanırlar.*

C. Açıklamalar ve Somut Uygulama Örnekleri

1. Hâkimler ve savcılar, yargıya olan güveni temin eder ve güçlendirirler. Yapacakları işlemlerde veya verecekleri kararlarda bağımsızlıklarına, tarafsızlıklarına, dürüstlüklerine, güvenilirliklerine, liyakatlerine ya da mesleğe yaraşırılıklarına gölge düşürebilecek herhangi bir tutum veya davranışın şahsi olarak değerlendirilmeyeceğini, olumsuz yönde oluşabilecek bir algının genele yayılarak toplumun yargıya olan güvenini bir bütün olarak zedeleyebileceğini akılda tutarak tüm işlem, eylem ve kararlarında bu durumun önüne geçmek için azami gayret gösterirler.
2. Hâkimler ve savcılar, kendilerinden emin, sakin ve vakur duruşlarıyla muhataplarına güven verirler. Kızgınlık ve öfke ile hareket etmez, soğukkanlılıklarını koruyarak karar verirler. Bu duruşlarıyla da hem meslektaşlarının hem de adına karar verdikleri Türk Milletinin kendilerine tam olarak güven duymasını sağlarlar. Duruşma sırasında taraflardan birinin veya vekilinin üslubundan kaynaklanabilecek rahatsızlıktan dolayı öfke ile hareket ederek tepki vermez ve bunu karar ya da mütalaalarına yansıtmazlar.

Bu hususa, ağır ceza mahkemesi başkanının, kamuoyunun dikkatini çeken bir davada duruşmayı sükûnetle yöneterek, taraflara ve avukatlara karşı eşit mesafede bir tutum sergileyip mahkeme heyetinin vakarını hissettirmesi; aile mahkemesi hâkiminin, hassasiyet arz eden bir boşanma davasında tarafların duygusal çıkışlarını sükûnetle karşılayarak, mahkemeye olan saygı ve güveni zedelemeyen duruşmayı yönlendirmesi; Cumhuriyet savcısının, müşteki tarafından yöneltilen provokatif ithamlar karşısında tarafsızlığını bozmadan, nezaket çerçevesinde cevap vererek soruşturma sürecine olan güveni güçlendirmesi örnek olarak verilebilir.

“Bir hâkim bakışlarını sağa sola gezdirmemelidir. Mümkün olduğunca az konuşmalı, kendisini yalnızca ilgili soru ve cevaplarla sınırlamalıdır. Kaba ve saygısız tavırları kontrol altına almak için gerekli olmadıkça sesini yükseltmemelidir. Her zaman ciddi bir ifade takınmalı ancak öfkesini göstermemelidir. Sakin ve ağırbaşlı bir şekilde oturmalıdır. Davayla ilgisi olmayan konularda şaka yapmamalı ve konuşmamalıdır.”⁴⁸ (Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin Yorumu, “İslam Hukuku” bölümü)

3. Hâkimlerin davaya bakmaktan yasaklılığına ve reddine dair hükümler mevzuatımızda düzenlenmiştir. Bu mevzuata ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla hâkimler, yargılama faaliyetleri esnasında bağımsızlıklarına, tarafsızlıklarına veya dürüstlüklerine hâlel getirebilecek ve yargıya olan güvene zarar verebilecek bir kuşku ya da tereddüt hâsıl olup olmadığı hususunda azami dikkat ve özeni gösterir, davadan çekilme konusunda hassas davranırlar. Bununla birlikte, muhakkik veya müfettişin de hâkimin reddini gerektiren nedenlerin varlığı hâlinde sebebini belirterek verilen görevden sarfınazar etmesi uygun bir davranıştır. Her ne kadar mevzuatımızda savcının davaya bakamaması, reddi veya çekinmesini gerektiren hâller düzenlenmemiş ise de; hâkimin davaya bakamamasını gerektiren hâllerin varlığında savcının durumu başsavcıya bildirmesi ve başsavcının da gerekli önlemleri alması uygun bir davranış olacaktır.
4. Ayrıca, hâkimlerin davalardan sıklıkla çekilmesi toplumun yargıya ve bireysel olarak hâkimlere olan güvenini zedeleyebileceği ya da meslektaşlarına makul

⁴⁸ Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin Yorumu, (Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi) (n 7) 156

olmayan bir iş yükü getirebileceğinden, hâkimler sıklıkla çekilmelerini gerektirecek her türlü davranıştan özenle kaçınırlar. Örneğin bir hâkimin daha önce katılmış olduğu bir konferansta, nesnel yargısal bir bakış açısı olmaksızın kendi şahsi değer yargılarını da katmak suretiyle, yargılama konusu eyleme benzer bir olay hakkında değerlendirmelerde bulunması hâlinde, hâkim tarafların talebi olmaksızın, davadan çekilme hususunu değerlendirir. Bir aile mahkemesi hâkimi, velayet davasında müşterek çocuğun kendi çocuğunun okul arkadaşı olması nedeniyle aileyle sosyal bir teması olduğunu fark eder. Bu durumda hâkim, kendi tarafsızlığının etkilenip etkilenmediğini ve zihninde taraflardan birinin lehine veya aleyhine bir algı oluşup oluşmadığını değerlendirir.

5. Hâkimler ve savcılar, taraf oldukları davalarda basiretli olur, konularından dolayı avantaj sağladıkları izlenimi uyandırmaz ve güvenilirliklerinin sorgulanmasına fırsat vermezler. Bu konuya hâkimler ve savcılar yönünden birkaç olumlu örnek vermek gerekirse; mirasçı olması nedeniyle diğer mirasçılarla birlikte kendi görev yaptığı adliyede değil, başka bir yerde dava açmış olan hâkim, yargı mensubu olduğunu belirtmekten özellikle kaçınır; dosyanın işlem görmesi veya dava sürecinin hızlandırılması için adliyedeki personelle ya da yargılamayı yürüten hâkimle özel bir iletişim kurmaz. Dava sürecindeki bu tutumuyla konumunu kullanarak avantaj sağlamadığına dair güçlü bir güven oluşturur. Benzer şekilde bir savcı, eşinin taraf olduğu bir işe iade davasında, karşı taraf üzerinde dolaylı bir baskı oluşturabileceği düşüncesiyle, dosyayla ilgili hiçbir beyan veya yönlendirme içerisine girmez; sürece müdahil olmaz. Savcının bu özenli davranışı sayesinde dava taraflarının, sürecin adil ve eşit yürütüldüğüne dair kanaatleri sarsılmaz.
6. Hâkimlerin ve savcılarının, özel hayatlarındaki davranışlarının toplum tarafından yakından izlendiği, bu nedenle özel yaşantılarındaki davranışlarının

mesleki güvenilirliklerine ve bununla doğrudan ilişkili olan yargıya güvene doğrudan etkide bulunduğu gerçeğinden hareketle, hâkimler ve savcılar sadece mesleki faaliyetlerinde değil özel hayatlarında da mesleki güvenilirliklerine zarar verebilecek tutum ve davranışlardan özenle kaçınırlar, görünüşte ve özde vakur bir tutumun mesleki saygınlık için olmazsa olmaz olduğunun bilincinde olurlar. Örneğin toplum nezdinde daha önceki davranışları sebebiyle güven telkin etmeyen, muteber olmayan, suç işlemeyi alışkanlık hâline getirmiş kişilerle ilişki içerisinde bulunmaz, özel hayatlarında mesleklerinin saygınlığıyla uyuşmayacak tartışmalara girmez, toplum önünde özensiz ve laubali bir görüntü sergilemezler.

7. Hâkim veya savcının yerelde tanınan bir iş insanı ya da siyasetçiyle sosyal etkinliklerde sıkça birlikte görülmesi, bu kişilere yönelik adli işlemlerde ayrıcalık tanındığı yönünde kamuoyunda bir algı oluşmasına neden olabilir. Yargıya olan güveni zedeleyebilecek bu tür izlenimlerin önüne geçebilmek için, yargı mensuplarının bu kişilerle arasındaki mesafeyi koruması ve tarafsızlık ilkesine uygun bir duruş sergilemesi büyük önem taşır.
8. Hâkimler ve savcılar, sosyal bir etkinlikte bulunduğu ortamlardaki kişilere görev ve yetki alanına dair detaylı açıklama yapmaktan kaçınırlar.
9. Hâkimler ve savcılar, özel hayatlarında vakur duruşlarından taviz vermezler ve sosyal kurallara uygun davranmaya dikkat ederler. Toplum içerisinde birlikte yaşamının gereği olarak, ikamet ettikleri apartman ya da sitenin kurallarına uygun hareket ederler. Örneğin araç park yerleri ile ilgili kurallara uygun davranarak, şartları sağlamadığı takdirde engelli araç park yerlerine yahut tek araçlık alan tahsisi yapılmasına rağmen ailesine ait ikinci aracı başkasının hakkı olan yere park etmezler. Site yönetim planında evcil hayvan beslemek

yasaklandığı takdirde site kurallarına aykırı olarak evcil hayvan beslemezler.

10. Hâkimler ve savcılar, Anayasa ve uluslararası sözleşmelerle güvence altına alınmış ifade özgürlüğü hakkına sahip olmakla birlikte, bu haklarını mesleki sorumlulukları, tarafsızlık yükümlülükleri ve yargıya duyulan güvenle bağdaştırmakla yükümlüdürler. Bir başka ifadeyle hâkimler ve savcılar, görevlerinden ötürü ifade özgürlüğü haklarından feragat etmiş değildirler ancak toplumun yargıya olan güveninin sarsılmaması için bu haklarını özenli kullanmalıdırlar. Tarafsızlıklarından şüphe duyulmasına sebep olacak, yargıya duyulan güveni zedeleyecek veya şahsen kendilerini ve dolaylı olarak yargıyı hedef hâline getirebilecek siyasi görüş içeren ya da toplumda belli bir tarafa yakınlık olarak algılanabilecek açıklamalar yapmaktan her zaman ve her yerde sakınırlar.

6. MAHREMİYETİ GÖZETİRLER

A. Giriş

Mahremiyet kelime manası itibariyle gizli olma durumu, gizlilik anlamına gelmekle beraber, hâkimlerin ve savcılarının toplumdan bilgi saklamaları anlamına gelmemekte, aksine bireylerin korunması gereken bir değeri, bir hakkı olarak karşımıza çıkmaktadır. Eş söyleyişle mahremiyet kavramı, hâkimlerin ve savcılarının yargısal faaliyetleri sebebiyle bu süreçlere katılmış olan taraflara dair vakıf oldukları bilgilerin alenileştirilmemesi gerekliliğini ifade eder. Bu bağlamda hâkimler ve savcılar, yargısal görevleri gereği yürüttükleri çeşitli soruşturmalar ya da kovuşturmalar nedeniyle veya idari görevleri kapsamında; devlet sırrı niteliğindeki bilgilere, ticari sır kapsamına giren belgelere, kurumların hassas verilerine veya bireylerin özel hayatlarına dair bilgilere erişebilmektedirler. Bu bilgi ya da belgelerin mahremiyetini korumak, yalnızca yasal bir zorunluluk değil; aynı zamanda etik bir yükümlülüktür. Bu yönüyle mahremiyet, yargı görevinin şeffaflıkla çatışmayan ancak onu tamamlayan bir yönüdür.

Hâkimler ve savcılar, ketum olmalı ve görevlerini ifa ettikleri sırada öğrenmiş oldukları devlet sırrı, ticari sır, kişilere veya kurumlara ait gizli kalması gereken bilgi ve verilerin mahremiyetini hem özel hayatlarında hem de yargısal faaliyetlerinde korumalıdır.

Mahremiyetin korunması, yargısal sürece dâhil olanların bu haklarını koruyarak adaletin yerine getirilmesinde hâkimlerin ve savcılarının üzerine düşen çok önemli bir sorumluluktur.

B. İlkeler

6. *Hâkimler ve savcılar mahremiyeti gözetirler*
- 6.1. *Mahremiyeti, toplumdaki bilgi saklamak için değil; aksine yargısal sürece dâhil olanların haklarını koruyarak adaletin yerini bulması amacıyla gözetirler.*
- 6.2. *Görevleri nedeniyle vâkıf oldukları devlet sırları, ticari sırlar ile kişilere ve kurumlara ait gizli kalması gereken bilgilerin mahremiyetini korurlar.*
- 6.3. *Gizli kalması gereken bilgi ve sırları, kendi yararına ya da başkalarının yarar veya zararına olabilecek şekilde kullanmazlar. Bu bilgilerin mahremiyetini sosyal medya veya başka bir yolla ihlal etmezler.*
- 6.4. *Adliye personeli başta olmak üzere, görevleri gereği gizli kalması gereken bilgilere erişim imkânı olanların, gizliliğe riayet etmesini sağlarlar.*
- 6.5. *Gizli kalması gereken bilgileri doğru belirlerler. Mevzuatta öngörülen açıklık ve şeffaflık ilkeleri; lekelenmeme, bilgi edinme ve savunma hakları; basın, haber alma ve ifade özgürlükleri ile mahremiyetin karşı karşıya geldiği hallerde, kişilerin şeref ve itibarı ile kamusal yarar arasındaki hassas dengeyi gözeterek hareket ederler.*
- 6.6. *Yargıya teslim edilen bilgi ve sırların korunduğuna ilişkin güveni temin eder, bu bilgilerin ve sırların gizliliğini görevleri sona erse dahi gözetirler.*

C. Açıklamalar ve Somut Uygulama Örnekleri

1. Hâkimler ve savcılar, yargısal sürece dâhil olanların haklarını korumak ve adaletin bu yönüyle de tesisi amacıyla, önlerindeki uyuşmazlık sebebiyle sahip oldukları mahrem bilgileri muhafaza ederler. Örneğin iş veya aile hukukundan kaynaklanan bir uyuşmazlıkta yahut eşe karşı cinsel saldırı suçundan yapılan bir suç duyurusunda ortaya konulan vaka ve delillerin dosya içerisinde kalmasını temin eder, taraflarca sunulan ya da delil olarak elde edilen mahrem bilgi, belge, video, fotoğraf veya kompakt disk gibi materyallerin ilgisiz kişilerin eline geçmesini engelleyecek şekilde gerekli tedbirleri alarak bu kişilerin mahremiyetini korurlar. Bu bilgi ve verileri yargısal amaçlar dışında kullanmazlar.
2. Hâkimler ve savcılar, dâhil oldukları yargısal faaliyetin gizliliğine riayet etmelidirler. Anonim şekilde veya anekdot şeklinde dahi olsa sahip oldukları bilgileri ifşa etmemelidirler. Ayrıca, hâkimler ve savcılar vakıf oldukları bilgilerin mahremiyetinin diğer kişilerce ihlal edilebileceğini hatırd tutarlar. Bu kapsamda hâkimler ve savcılar, bu risklerin bilincinde olarak odalarını kilitlemek, bilgisayarlarını kapatmak, gerekli olmayan belgeleri imha etmek gibi somut tedbirleri almalı ve bu konuda gözlemleyebilecekleri her türlü soruna dikkat çekmelidirler⁴⁹.
3. Hâkimler ve savcılar, görevleri gereği yürüttükleri çeşitli soruşturmalar ya da kovuşturmalar nedeniyle veya idari görevleri kapsamında vakıf oldukları; devlet sırrı niteliğindeki bilgileri, ticari sır kapsamına giren belgeleri, kurumların hassas verilerini veya bireylerin özel hayatlarına dair bilgileri kendilerinin ya da

⁴⁹ Avrupa Konseyi – Türkiye’de Yargı Etiğinin Güçlendirilmesi AB-AK Ortak Projesi, Yargı Etiğiyle İlgili Avrupa Standartları ve Uygulamaları (n 15) 41

yakınlarının yararına veya başkalarının zararına kullanmazlar. Bu bilgilerin yargı makamı olarak kendilerine emanet edildiğini hatırd tutarlar. Örneğin bir Cumhuriyet savcısı yürüttüğü soruşturma kapsamında müştekinin özel hayatına dair edindiği bilgilerin bu kişinin şeref ve itibarı ya da ticari hayatıyla yakından ilişkili olduğunu hatırd tutarak bu bilgilerin mahremiyetini özenle korur. Başka bir örnek vermek gerekirse imar planı ile ilgili bir uyuşmazlığa bakan hâkim, dosya içerisinde bulunan bilgi ve belgelerden, henüz imar planı hazırlanmamış bir arazinin, kısa zamanda imar planının hazırlanacağını öğrendiğinde, yakınlarını o bölgeden taşınmaz almaya yönlendirmez ve kendisi de bu yola başvurmaz.

4. Hâkimler ve savcılar, mahremiyet ilkesine tam bir titizlikle riayet eder, adliye personeli de dâhil olmak üzere gizli kalması gereken bilgilere erişim imkânı olan herkesin de bu ilkeye uymasını sağlayarak bu konuda gerekli gözetim ve denetimleri yaparlar. Konuyu hâkimler ve savcılar yönünden birkaç örnekle açıklamak gerekirse; bir aile mahkemesi hâkimi, devam eden bir boşanma davasında, dava dosyasında yer alan özel mesaj içeriklerini, tarafların ekonomik durumuna ilişkin detaylı banka kayıtlarını ve çocukların pedagojik raporlarını yalnızca duruşma ve karar gerekçesinde gerektiği kadar kullanır. Bu ve benzer bilgi ve kayıtların dava dosyası dışına çıkmasına engel olmak için hâkim ilgili personeli uyarır ve dosyaya yalnızca görevi gereği işlem yapması gerekenlerin erişebileceğini açıkça bildirir. Ayrıca, dosyanın masa üzerinde açık ve başkalarının görebileceği şekilde bırakılmaması konusunda da genel bir uyarıda bulunur. Keza bir Cumhuriyet savcısı, yaralama suçuna ilişkin yürütülen bir soruşturmada, mağdurun sağlık raporları, olaya ilişkin ifadesi ve şikâyet dilekçesi gibi evrakın suretinin istendiği hâllerde bu belgelerin yalnızca dosya taraflarıyla ya da vekilleriyle paylaşılabilceğini, personele hatırlatır. Ayrıca, Ulusal Yargı Ağı Projesi

(UYAP) üzerinden soruşturma dosyasına erişimi olan adliye personelinin, görev alanı dışında dosyayı incelememesi gerektiği yönünde uyarıda bulunur.

5. Hâkimler ve savcılar, eşleri, çocukları ve birinci derece yakınları dâhil olmak üzere görevleri sebebiyle sahip oldukları mahrem bilgileri aile üyelerine karşı da muhafaza ederler. Özellikle küresel pandemi (Covid-19 salgını) döneminde karşılaşıldığı üzere hâkimler ve savcılar bazen zorunlu sebeplerle bazen de işlerinin yoğunluğu sebebiyle evden çalışmak durumunda kalabilirler. Bu hâllerde aile üyelerinin gizli kalması gereken bilgilere vakıf olmalarının önüne geçmek amacıyla gerekli hassasiyeti gösterirler.
6. Hâkimlerin ve savcıların görevleri veya görevleri sırasında karşılaştıkları olaylar toplum tarafından ilgiyle karşılanmaktadır. Bu nedenle hâkimler ve savcılar, meslekleri sırasında sıradanlaşan adli iş ve işlemlerde defaatle karşılaşılan vakaların toplumda ilgi çeken bir hikâye ya da magazin haberi gibi karşılanacağını gözetir ve kişisel iletişimlerinde, kişilerin mahremiyetinin ihlal edilebileceğini dikkate alırlar. Hâkimler ve savcılar, arkadaş ortamlarında kişilerin mahremiyetine zarar verecek şekilde tanık veya mağdur ifadelerinin detaylarını veya gizli kalması gereken bilgileri ifşa etmekten kaçınmalı, bu tarz açıklamalardan uzak durmalıdırlar. Örneğin soruşturma ya da kovuşturma dosyasına sunulan ve şüpheli veya sanığın özel sağlık bilgilerinin içeren raporları yalnızca dosya kapsamında değerlendirir, bu bilgileri başka bir ortamda tartışmaz veya paylaşmaz. Aynı şekilde, bir kamu görevlisine ait disiplin soruşturması bilgilerini, sosyal bir ortamda veya bir sohbet esnasında paylaşmazlar.
7. Komisyon başkanı, başsavcı ya da mahkeme başkanı, kendilerine Teftiş Kurulu Başkanlığınca hakkında soruşturma yürütülen hâkimlere ve savcılara tebliğ edilebilmesi için gönderilen savunma istem yazılarının gizliliğine azami hassasiyet gösterirler. Hakkında

soruşturma icra edilen hâkim ya da Cumhuriyet savcısının adliye binası içinde gerek meslektaşları gerek vatandaşlar nezdinde rencide olmasını önlemek için gerekli önlemleri alırlar ve yargının itibarını zedeleyici her türlü dedikodunun önüne geçerler.

8. Mahremiyet ilkesi hâkimler ve savcılar arasındaki istişareyi engellememektedir. Bununla birlikte istişare mahremiyetin korunması noktasında ihtiyatla gerçekleştirilmelidir. Zira mahremiyetin hâkimler veya savcılar arasında dahi ihlal edilmemesi gerekmektedir. Örneğin gizlilik kararı bulunan bir soruşturma dosyasında, başka bir hâkim veya savcıya, hukuki ve teknik bir bilginin istişaresi amacıyla ari olarak bilgi verilmesi, mahremiyet ilkesinin ihlali anlamına gelecektir.
9. Hâkimler ve savcılar, kamuoyunu bilgilendirme amacıyla basın sözcülüğü vasıtasıyla yapılacak basın açıklamalarında da mahremiyet ilkesine azami surette riayet ederler.
10. Gizli kalması gereken bilgilerin doğru tespit edilmesi oldukça önemlidir. Zira mahremiyet toplumdan bilginin saklanması değildir. Bu bağlamda hâkimler ve savcılar, mevzuatta öngörülen açıklık ve şeffaflık ilkeleri; lekelenmeme, bilgi edinme ve savunma hakları; basın, haber alma ve ifade özgürlükleri ile mahremiyetin karşı karşıya geldiği hâllerde, kişilerin şeref ve itibarı ile kamusal yarar arasındaki hassas dengeyi gözeterek hareket ederler. Örneğin yerel bir seçim dönemi öncesi adaylardan biri hakkında ihbar dosyası geldiğinde Cumhuriyet savcısı soruşturmanın zamanlamasının siyasi sonuç doğurmaması için gerekli titizlik ve tarafsızlık hassasiyetini gösterir.
11. Hâkimler duruşma esnasında yalnızca anlaşmazlığın çözümünü bağlamında bir karara varmak için gerekli olan soruları sorar, kişilerin mahremiyetine zarar verebilecek soru sormaktan veya bu yönde bir tutum

sergilemekten özenle kaçınırlar. Yine hâkimler duruşma esnasında yargılamanın diğer tarafı veya avukatların, kişilerin mahremiyetine zarar verebilecek tutum ve davranışlarının önüne geçerler. Savcılar da özellikle ölü muayene veya otopsi işlemlerini icra ettiği sırada ölenin mahremiyetini koruma noktasında oldukça titiz davranırlar.

12. Hâkimler ve savcılar, mesleklerinin doğası gereği vakıf oldukları bilgilerin gizliliğini korumakla yükümlüdürler. Bu kapsamda dosyada herhangi bir sıfatla yer alan kişilerin adres telefon vb. kişisel bilgilerini yalnızca yargılama faaliyeti kapsamında ve gerekli hâllerde kullanırlar. UYAP ortamında henüz onaylanmamış karar sonucunu gizli tutar, “gizli” veya “çok gizli” ibareli belgeler ile kişisel verilerin ifşa olmasına sebebiyet vermemek için sosyal medya ve ağlarda paylaştıkları fotoğraf ve video benzeri görselleri titizlikle seçerler.

Bununla birlikte, meslek öncesi ve meslek içi eğitim faaliyetleri ile akademik çalışmaların yürütülmesi sırasında, mahkeme kararlarından yararlanılması mümkündür. Ancak bu yararlanma, yalnızca meslekî gelişime katkı sağlamak ve hukuki yeterliliği artırmak gayesini taşır. Bu çerçevede, eğitim ve akademik çalışmalarda kullanılacak mahkeme kararları, tarafların isimleri, sıfatları, adresleri, telefon numaraları ve benzeri tüm kişisel verileri silinerek kararlar anonim hâle getirilmek suretiyle kullanılabilir.

13. Hâkimler ve savcılar, kendilerine tahsis edilmiş olan elektronik imza, UYAP ve elektronik posta adreslerine ait şifrelerin başkalarının eline geçmemesi için gereken tedbirleri alırlar.
14. Hâkimlerin ve savcılarının vakıf oldukları gizli kalması gereken bilgilerin mahremiyetini korumaları yeterli olmayıp, toplum nezdinde bu bilgilerin korunduğu hususunda gerekli güveni vermeleri de kendilerinden

beklenmektedir. Ayrıca görevleri sona erse dahi söz konusu bilgi ve sırları saklamakla yükümlüdürler.

15. Hâkimler ve savcılar, yalnızca işleri gereği vakıf oldukları bilgi ya da sırların mahremiyetlerini korumakla kalmaz aynı zamanda meslektaşları veya birlikte çalıştıkları diğer kişilerin de mahremiyetlerini gözetirler. Konuya birkaç örnekle açıklık getirmek gerekirse; bir Cumhuriyet savcısı, aynı adliyede görev yapan bir hâkimin sağlık sorunları nedeniyle uzun süredir tedavi gördüğünü öğrendiğinde, kişisel bir mahremiyet içeren ve görevle doğrudan ilgisi bulunmayan bu bilgiyi ne mesleki sohbetlerde paylaşır ne de üçüncü kişilere aktarır. Hâkimin izninin nedeni kendisine sorulduğunda yalnızca “izinli” olduğunu belirtmekle yetinir. Yine bir hâkim, birlikte çalıştığı kalem personelinin boşanma davası açtığını ve bu dosyanın başka bir mahkemede görüldüğünü öğrendiğinde, bu durumu ne adliyede ne de sosyal ortamlarda dile getirir; personelin özel hayatına dair sadece tesadüfen vakıf olduğu bu bilginin mahremiyetine saygı göstererek gerekli hassasiyeti korur.

7. MESLEĞE YARAŞIR ŞEKİLDE DAVRANIRLAR

A. Giriş

Mesleğe yaraşırılık ve mesleğe yaraşırılık görüntüsü, hâkimlerin ve savcılarının tüm yargısal faaliyetlerini bağımsız, tarafsız ve yetkin bir şekilde yerine getirmelerinde vazgeçilmez bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda mesleğe yaraşırılık ve mesleğe yaraşırılık görüntüsü, hâkimlerin ve savcılarının özel hayatlarının da önemli bir unsurudur. Ne var ki, mesleğe yaraşırılık kavramının içeriğini ortaya koymak çok da kolay değildir. Dolayısıyla, hangi davranışın mesleğe yaraşır ya da yaraşmaz olduğunun ortaya konulabilmesi açısından, makul bir gözlemcinin - *toplumun makul, adil ve bilgili üyeleri* - değerlendirmelerinin ölçüt olarak kullanılması yerinde bir bakış açısı olacaktır.

Hâkimler ve savcılar, gerek adliye içinde gerek adliye dışında toplumun kendilerinden beklediği adil, hakkaniyetli, erdemli, saygılı ve nezaketli davranışlarıyla mesleğe yaraşır bir yaşam sürmekle ve bunu topluma yansıtmakla yükümlüdürler. Hâkimlerin ve savcılarının görevleri ve yaşantıları toplum tarafından takip edilmekte ve denetlenmekte; dijital çağ ile birlikte yazılı, görsel, işitsel ya da sosyal medya vasıtalarıyla davranışları toplumda daha fazla görünür hâle gelmektedir.

Bu bağlamda hâkimler ve savcılar, yukarıda zikredilen ölçütle bağdaşır bir bakış açısıyla mesleklerinin ve kendilerine verilen sorumluluğun hayatlarına getirdiği sınırlamaları bilerek ve samimi bir şekilde kabul ederek mesleklerine yaraşır şekilde bir hayat sürerler. Bir başka ifadeyle hâkimlik ve savcılık, yalnızca bir meslek değil; kamu vicdanını temsil eden, toplumsal düzenin sağlanmasında belirleyici olan ve yüksek sorumluluk taşıyan bir görevdir. Bu görevin yüklediği etik ve hukuki

sorumluluklar, hâkimlerin ve savcılarının yalnızca yargısal faaliyetlerinde değil, sosyal ve özel hayatlarında da dikkatli ve ölçülü davranmalarını gerektirir. Görevlerinin ağırlığı, kişisel tutum ve davranışlarının toplum nezdinde dikkatle izlendiği bir meslek grubu olmalarına sebep olur. Bu nedenle hâkimler ve savcılar, temsil ettikleri misyonun gerektirdiği vakar ve hassasiyeti her koşulda muhafaza ederler.

B. İlkeler

7. *Hâkimler ve savcılar mesleğe yaraşır şekilde davranırlar*

- 7.1. *Mesleklerinin yaşamlarına kattığı değer ve yüklediği sorumluluğun bilinciyle görevlerinin gerektirdiği hassasiyetle davranırlar.*
- 7.2. *Meslekî ve sosyal ilişkilerinde muhataplarına karşı saygı ve nezaket ilkeleri çerçevesinde hareket eder, söz ve davranışlarının onlar üzerindeki etkisini gözetirler.*
- 7.3. *Toplumun kendilerinden yargı hizmetinin kaliteli sunulmasının yanı sıra erdemli olmalarını da beklediğinin bilincindedirler.*
- 7.4. *Olaylar ve durumlar karşısında uzlaştırmacı bir dil kullanır, sağduyulu ve temkinli davranırlar.*
- 7.5. *Görevin yerine getirilmesi sırasında, diğer meslektaşlarla uyum, işbirliği ve karşılıklı saygı içinde çalışarak verimli bir iş ortamı oluştururlar.*
- 7.6. *Meslekî bilgi ve deneyimlerini meslektaşlarıyla paylaşma hususunda istekli davranırlar.*
- 7.7. *İfade özgürlüğü kapsamında yazılı, görsel, işitsel ya da sosyal medyada düşüncelerini açıklarken veya paylaşımlarda bulunurken, mesleğin gerektirdiği etik ilkelere uygun hareket ederler.*
- 7.8. *Meslekî işleyişe ilişkin konular ile yargı kararlarına dair yorum ve değerlendirmelerinde yapıcı ve ölçülü olurlar. Meslektaşlarının yetkinliklerini, yargının saygınlığına ve yargıya olan güvene zarar verebilecek şekilde tartışmaya açmazlar.*
- 7.9. *Görevin yerine getirilmesiyle ilgili olan veya ilgili görülebilecek herhangi bir hediye, bağış, borç, yardım ya da iltimas kabul etmezler. Konumları ve mesleklerinin sağladığı nüfuzdan fayda sağlamazlar. Yakınlarının ve birlikte çalıştıkları personelin de bu hususa riayet etmelerini sağlarlar.*

- 7.10. Hizmet gereklerini gözeterek kamu mal ve hizmetleri ile insan kaynaklarının en etkili ve doğru biçimde, amacına uygun olarak kullanılmasını temin ederler.
- 7.11. Meslekî saygınlığın korunabilmesi için özel hayatlarına gereken dikkati gösterirler.
- 7.12. Özel hayatlarında iletişim içinde oldukları kişilerin, işlem ve kararlarını etkilemesine fırsat vermedikleri gibi etkileme güçleri bulunduğu izlenimine yol açabilecek tavır ve davranışlardan da kaçınırlar. Herhangi birinin de bu izlenimi oluşturmalarına imkân tanımazlar.
- 7.13. Sosyal hayatlarının gereği olarak içinde bulunacakları ortam ve mekânları titiz bir şekilde seçmek suretiyle mesleki saygınlıklarını korurlar.

C. Açıklamalar ve Somut Uygulama Örnekleri

1. Hâkimler ve savcılar, hâkimlik ve savcılık mesleklerinin özünde bulunan ve meslekten ayrı düşünülemez bağımsızlık, tarafsızlık, adil olma, doğruluk, dürüstlük ve nezaket gibi ulvi değerleri özümser, kendi kişiliklerinde bütünleştirir ve bu yüksek hassasiyetle davranışlarına yön verirler. Bu değerlerle bağdaşmayacak her türlü tutum ve davranıştan uzak dururlar. Örneğin hâkimler ve savcılar, kişisel çıkarları ya da görevlerinde yükselme gibi sebeplerle yukarıda belirtilen ilkelerden taviz vermezler.
2. Hâkimler ve savcılar, mesleki veya sosyal ilişkilerinde adına karar verdikleri Türk Milletine yaraşır bir şekilde, her bir bireyin değerli olduğunu gözeterek saygı ve nezaket ölçülerine uygun davranırlar. Özellikle taraflara ve avukatlara karşı kırıcı ve azarlayıcı bir dil kullanmaz, sakın bir tavırla kendilerini ifade eder, anlamı açık olmayan ifadelerde bulunmaktan kaçınır, karşılıklı saygının hâkim olduğu bir çalışma ortamı oluştururlar. İletişim becerilerini artırarak düzgün bir Türkçe kullanmaya gayret eder, kullandıkları kelimelerin ve ifadelerin ölçülü olmasına özen gösterir, kaba, argo, küfürlü vb. ifadeler kullanmazlar.
3. Hâkimler ve savcılar kalem personeli ve kolluk görevlileri gibi yargılama sürecini birlikte yürüttükleri kişilere karşı nazik ve düşünceli davranırlar. Aralarında var olan hiyerarşi sebebiyle, bu kişilere karşı yapılan eleştirinin amaçlanandan daha büyük bir etkiye sahip olabileceğini akılda tutarak uygunsuz, aşağılayıcı, göz korkutucu, saldırgan yorum veya davranışlardan kaçınırlar. Öte yandan sosyal ilişkilerinde de mesleki konumlarını muhataplarına üstünlük sağlayan bir olgu olarak görmez, üsluplarına dikkat eder, kibirli veya küçümseyici her türlü nezaket dışı tavır ve söylemden uzak dururlar. Bu konu savcılar yönünden Budapeşte İlkeleri'nin II-m maddesinde *“Savcılar her zaman yüksek mesleki standartlara bağlı kalmalı ve mahkemeler, polis, diğer*

kamu kurumları ve hukuk alanındaki diğer kişilerle olan görevlerini saygı ve nezaketle yerine getirmelidirler.” şeklinde düzenlenmiştir.

4. Hâkimler ve savcılar, yargı hizmetlerini en iyi şekilde yerine getirmeleri gerektiğini bilir, buna uygun davranır, yargılama sürecinin adil, bağımsız, tarafsız, hızlı ve etkin bir şekilde yürütülmesi için gerekli hassasiyeti gösterirler. Bu bağlamda, hâkimler ve savcılar, karar, işlem ve gerekçelerinin kaliteli olmasının yanı sıra; toplum tarafından kendilerinden, insanın ruhsal olgunluğunu da ifade eden; iyi olma, alçak gönüllük, yiğitlik, doğruluk vb. nitelikleri içerisinde barındıran erdemli olma ve yüksek ahlaki seviyede bulunma durumunun da beklendiğinin bilincindedirler.
5. Hâkimler ve savcılar, mesleki faaliyetlerinde ya da özel yaşantılarında karşılaşılabilecekleri olaylar ve durumlar karşısında uzlaştırıcı bir dil kullanır, sağduyulu ve temkinli davranır, uygunsuz, göz korkutucu, aşağılayıcı, saldırgan yorum veya davranışlarından kaçınır, azarlayıcı bir dil kullanmazlar. Mesleki faaliyetleri esnasında, üslubu sorunlu olan kimselerle muhatap olduklarında sakinliklerini koruyarak benzer bir üslup ile karşılık vermez, muhataplarını üslubun düzeltilmesi (sesinin alçaltılması, abartılı el kol hareketlerinin sonlandırılması vb.) hususunda nezaketle uyarırlar. Trafikte araç kullandıkları, taraftarı oldukları takımın galibiyetini kutladıkları yahut resmî veya özel kurumlarda işlem yaptıkları esnada ve bunlara benzer sosyal hayatlarında karşılaşılabilecekleri her türlü olumlu ya da olumsuz olay ve durum karşısında sağduyulu, temkinli ve soğukkanlı davranırlar. Abartılı, fevri ve uygunsuz davranış ya da sözlerden kaçınırlar.

“Dikkat ve sağduyu en emin rehberlerdir.”⁵⁰

⁵⁰ Guide to Judicial Conduct (Hong Kong) (n 23) para. 9

6. Hâkimler ve savcılar, görevleri esnasında, meslektaşları ile uyum içinde olur, karşılıklı saygı içinde çalışarak verimli bir iş ortamı oluşturur, bu ortamı korumak için gayret gösterir, kıdemi ya da ünvanı ne olursa olsun kendisini bir diğer meslektaşından üstün görmez, birbirlerinin düşüncelerine saygı gösterir, kırıcı sözler söylemez, nezaketli olurlar. Anlaşmazlıkların doğrudan diyalog ve saygı çerçevesinde çözülmesini sağlar; iletişimlerinde yıpratıcı davranışlardan kaçınırlar. Örneğin mesai saatlerine titizlikle riayet ederek heyet halinde görev yapan mahkemelerde heyetin teşekkülüne mani olacak davranışlardan kaçınır, özellikle meslektaş sayısının sınırlı olduğu mahallerde duruşma ve işlerini titizlikle planlar, izin tarihlerini mümkün olduğunca meslektaşlarıyla istişare etmek suretiyle belirleyerek meslektaşlarının iş yükünün artmasına ve uyumlu çalışma ortamının bozulmasına sebep olmaz, görevin icaplarından kaçınmak maksadıyla izin ya da sağlık raporu almazlar. Çıkarılan dosya sayısı veya görülen işlerle ilgili meslektaşlar ve mahkemeler arasında çalışma barışını bozacak şekilde rekabet duygusunu ön plana çıkararak karşılaştırma yapmazlar. Zabıt kâtibi veya personel görevlendirmelerinde, oda tahsisinde veya dosya tevzii gibi hususlarda meslektaşlar arasındaki çalışma barışını bozacak tutum ve davranışlardan kaçınır bu noktada karar almaya yetkili olan birimlere gerekli olan bilgileri doğru ve eksiksiz olarak verirler. Hatta çalışma ortamını dolaylı yoldan etkileyebilecek, adliye veya lojmanda plakaya tahsisli özel bir düzenlemenin yapılmadığı otoparkta meslektaşlarının park yerine müdahale etmek gibi eylemlerden de kaçınırlar.
7. Hâkimler ve savcılar, mesleki bilgilerini artırmak amacıyla meslek hayatlarının her döneminde güncel içtihatları ve yeni bilgileri takip ettikleri gibi bahse konu bilgi ve deneyimlerin diğer meslektaşlarının en doğru ve eksiksiz şekilde karar verebilmelerini temin edeceğinin bilincinde olarak, bu bilgi ve deneyimlerin

paylaşılması hususunda istekli davranırlar. Bu kapsamda meslek içi eğitim seminerleri gibi bilgi ve tecrübenin artırılmasını ve aktarılmasını amaçlayan toplantılarda edinilen yeni ve farklı bilgilerin, yüksek yargının güncel veya değişen içtihatlarının, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının meslektaşlarıyla paylaşılmasına ve bilginin yayılmasına azami önem verir, işlem ve kararlarının bunlarla uyumlu olmasına özen gösterir, Anayasa Mahkemesi'nin bireysel başvuru ya da Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin ihlal kararlarına uyma konusunda gerekli hassasiyeti gösterirler. Bu bakımdan, hâkimler ve savcılar, meslek içi eğitimler ve sayılan diğer hususlar ile mesleki kapasitelerinin artmasının, kendilerinin görevlerini tarafsız ve bağımsız bir şekilde yapmalarını sağlayacak ve kendilerini uygunsuz dış etkenlerden koruyacak en önemli araç olduğunun bilincindedirler.

8. Hâkimlik ve savcılık mesleğinin en önemli gereksinimi hukuki bilgi ise de; meslek hayatının duruşma idare etme, keşif icrası, otopsi işlemi, idari görev alma gibi safhalarında veya sosyal hayatlarında meslekleri sebebiyle karşılaşabilecekleri durumlarda edinilen deneyimlerin diğer meslektaşlara aktarılması da mesleki uyum ve başarı gösterilmesi açısından önemli bir husustur. Bir diğer hayati önemi haiz husus da özellikle genç meslektaşların ilk görev yerlerine donanımlı şekilde ulaşarak görevlerini layıkıyla icra etmeleri açısından hâkim ve savcı yardımcılarının en iyi şekilde yetiştirilmesidir. Hâkimler ve savcılar, atamaları yapılan hâkim ve savcı yardımcılarının en iyi şekilde yetişebilmeleri için hâkim ve savcı yardımcılığına ilişkin mevzuat kapsamında yer verilen hedef ve görevlere aktif bir şekilde katılırlar.
9. Hâkimlerin ve savcılarının; ifade özgürlüklerini yazılı, görsel, işitsel ya da sosyal medyada ne şekilde kullanacaklarına dair usul ve esaslar *“Türk Yargı Etiği Bildirgesi Kapsamında Sosyal Medya Kullanım Rehberi”*

bünyesinde belirlenmiş olup, hâkimler ve savcılar bu usul ve esaslara uygun hareket ederler. Yürütülmekte olan soruşturmalara ilişkin açıklamaların başsavcılıklar tarafından yapılabildiği hususu nazara alındığında CCPE'nin "Savcılara ilişkin Avrupa Norm ve Prensipleri" konulu 9 sayılı görüşünün (Roma Şartı) açıklayıcı notunun 9 numaralı paragrafında, "*Savcılar ifade ve örgütlenme özgürlüğünden yararlanır. Savcılar ile medya arasındaki iletişimlerde şu prensiplere uyulmalıdır: şeffaflık prensibinin yanı sıra masumiyet karinesi, özel hayatın gizliliği ve itibar hakkı, bilgi edinme hakkı ve basın özgürlüğü, adil yargılanma hakkı, savunma hakkı, soruşturmaların bütünlüğü, etkinliği ve gizliliği.*" şeklindeki açıklamayla konunun önemi ifade edilmiştir.

10. Hâkimler ve savcılar, hukukun gelişimine katkı sağlayacak yapıcı eleştiriler istisna olmak üzere, meslektaşlarının yetkinliklerini yargının saygınlığına, kurumsal kimliğine ve yargıya olan güvene zarar verebilecek şekilde kamuoyunda tartışmaya açmazlar; aksine meslektaşlarının başarılarını takdir etmelerinin mesleki gelişim ve motivasyon açısından önemli olduğunun bilinciyle hareket ederler. Meslektaşlarının kararları ile mesleki işleyişe dair konularda yorum yaparken ölçülü davranırlar. Akademik çalışmalarda kararları değerlendirirken bilimsel bir dil kullanmaya dikkat ederler. Bir konu hakkında karşıt görüş bildiren meslektaşın görüşü kanuna veya yerleşik içtihatlara aykırı olsa dahi, eleştiri sınırlarını aşan veya konuyu kişiselleştiren bir dil kullanmazlar. Örneğin hâkimler ve savcılar, görev yaptıkları yerlerde veya birden fazla kişinin bulunduğu anlık haberleşme uygulamalarında bir karar ya da işlem hakkında meslektaşlarına yönelik aşağılayıcı, alaycı, küçük düşürücü ve mesleki yeterliliğini sorgulayıcı ifadeler kullanmazlar.
11. Hediye takdimi, Türk kültüründe muhatabına kıymet verildiğini gösteren, muhatapla olumlu ilişkiler kurulmasına vesile olan, iyi niyetin ve karşıdakine duyulan saygının göstergesi olarak kabul edilen bir

eylemdir. Bununla birlikte hediye, zaman zaman alan kişide bir minnet duygusu ya da karşılık verme gerekliliği hissi oluşturabilir; ayrıca muhatabın, diğer kişilere kıyasla hediye verene farklı davranma eğilimi göstermesine de yol açabilir.

12. İlke olarak, hâkimlerin ve savcılarının hediye beklentisi içinde oldukları yönünde bir izlenim oluşturmamaları asıldır. Bu kapsamda, hâkimler ve savcılar yargısal görevlerinin yerine getirilmesiyle ilgili olan veya ilgili görülebilecek herhangi bir hediye, bağış, borç, ayrıcalık, alışılmışın dışında fiyat indirimi ya da iltimas talebinde bulunmaz ve bunları kabul etmez, uyuşmazlığın tarafları ve vekillerinden sembolik bile olsa herhangi bir fayda sağlamazlar. Örneğin Hâkimler ve Savcılar Kurulu Genel Kurulunun 25.09.2019 tarihli ve 349 sayılı etik istişare kararında, *“...Özelde hediye verecek yazarın, genelde herhangi bir yazarın veya yayınevinin kitabını hediye edecek kişinin ilgili hâkimin görev yaptığı mahkemede bir davasının olması, hatta duruşma sırasında kitabın takdim edilmesi gibi durumlarda tarafsızlık görünüşünün zedeleneyeceği açıktır...”* tespitlerine yer verilmiştir.

“Hâkimler bağımsızlıklarını ya da tarafsızlıklarını tartışmalı hale getirebilecek herhangi bir hediye, iyilik veya avantajı kabul etmemelidirler.” (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Hâkimleri Etik Kuralları, 8. maddesi)

“Hâkim görevini yerine getirirken kendisine veya yakınlarına hediye verilmesini veya avantaj sağlanmasını reddeder.” (Avrupa Yargı Kurulları Ağı Yargı Etiği Raporu, (2009-2010) 2.1. maddesi)

13. Öte yandan, hâkimler ve savcılar yönünden hediye yasağının bazı istisnaları söz konusu olabilir. Bu sebeple, hâkimler ve savcılar, yargısal görevleriyle ilgili olmayan ya da ilgili görülemeyecek durumlarda, hediyenin

niteliğini; veriliş yerini; yöntemini ve zamanını; mali değerini; karşılığında herhangi bir beklenti doğup doğmayacağına ilişkin öngörüyü; görülmekte olan veya daha sonra hâkimin önüne gelme ihtimali olan bir davayla yahut derdest ya da muhtemel bir soruşturma ile ilişkilendirilip ilişkilendirilemeyeceğini; hediye verenin talepkâr bir yapıda olup olmadığını ya da hediye verdiğini belirterek üçüncü kişiler nezdinde hâkimlerle ve savcılarla özel bir yakınlığının olduğu izlenimini oluşturma gayretinin olup olmadığını; hediye verilmesine neden olan ilişkinin doğuş biçimini; hediye alınmasının objektif bakış açısıyla başkalarınca nasıl algılanacağını; hediye verenin yakınlık derecesini ve hediye bu yakınlık derecesiyle uyumunu; hediye hâkim veya savcının bizzat kendisi için mi verildiğini yoksa aile bireyleri ya da yakınları için mi sunulduğunu titizlikle değerlendirerek tarafsızlık ve tarafsızlık görünümüne zarar vermemek kaydıyla çiçek, yöresel eşya, kitap gibi hediyelerin kabul edilip edilmeyeceği hususunda değerlendirmede bulunurlar. Bu kapsamda, somut olayın özellikleri saklı kalmak kaydıyla, mali değeri az olan bir plaket, sertifika ya da tebrik kartı gibi hatıra amaçlı verilen hediyeler etik ilkelere aykırılık oluşturmayabilir. Diğer taraftan, Hâkimler ve Savcılar Kurulu Genel Kurulunun 25.09.2019 tarihli ve 349 sayılı etik istişare kararında, *“Yazarları tarafından, hâkimlere kendi kitaplarının hediye olarak gönderilmesi halinde, bu hediye kabulünde yargı etiği açısından engel hal olup olmadığı hakkında”* değerlendirmelere yer verilmiştir. Söz konusu Karar’da diğer hususların yanı sıra *“...Kitabı hediye eden kişi veya kurumun hâkimin önünde veya önüne gelmesi muhtemel herhangi bir davasının bulunmaması, hediye edilen kitabın bedelinin makul değeri aşmaması, karşılık beklentisi doğurmaması ve hâkimin tarafsızlık görüntüsüne halel getirmemesi koşuluyla; Yazarları tarafından, hâkimlere kendi kitaplarının hediye olarak gönderilmesi halinde, bu hediye kabulünde yargı etiği açısından engel bir hal bulunmadığına*

oybirliği ile karar verilmiştir.” tespitlerine yer verilerek suretiyle mesele açıklığa kavuşturulmuştur.

Diğer taraftan kararda devamla, “...Kitabın özel bir eser niteliğinde olup mali değerinin makul seviyelerden yüksek olması gibi hallerde hâkimin bunu kabul etmesi onu yükümlülük altında hissettirerek bağımsızlığını zedeleyebilecektir. Yine verilen kitabın herhangi bir ayrımcılık sebebine dayalı içeriğe sahip olması, hâkimin tarafsızlığını ve ayrıca tarafsızlık görüntüsünü etkileyebilecektir. Hâkimin kendi değerlendirmesine göre hediye almayı sakıncalı bulacağı haller de olabilir. (Örneğin: hediye veren yazarın toplumda kötü şöhretli olması veya kitap hakkında daha önce sakıncalı bulunarak toplatma kararı verilmiş olması gibi) Bu gibi istisnai durumlar dışında, hâkimin yazarları tarafından kendisine sunulan kitap hediyesini kabul edebileceği, bu durumun etik ilkelere aykırılık oluşturmayacağı değerlendirilmekle birlikte, her somut olayın kendine has özelliği gereği, hâkimin Türk Yargı Etiği Bildirgesi’nde belirtilen ilkelerin ruhuna uygun davranması gerektiği konusunda herhangi bir tereddüt bulunmadığı açıktır.” değerlendirmelerine yer verilerek suretiyle hangi hâllerde takdim edilecek bir hediye nin yargı etiği anlamında sakınca doğurabileceği örneklendirilmiş, her somut olayın kendine has özelliği olacağı vurgulanarak, hâkimlerin ve savcılarının Türk Yargı Etiği Bildirgesi’nde belirtilen ilkelerin ruhuna uygun davranması gerektiği açık bir şekilde ifade edilmiştir.

“Bir hâkim hediye kabul edemez. Bir hâkimin kendi yetki alanı içindeki başka bir kişiden sağlayabileceği her türlü menfaat, hediye ile aynı şekilde değerlendirilmelidir.”⁵¹ (Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin Yorumu, “İslam Hukuku” bölümü)

⁵¹ Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin Yorumu, (Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi) (n 7) 155

14. Ulusal ve uluslararası kurumsal temaslar çerçevesinde, nezaket, teamül veya protokol kuralları kapsamında takdim edilen hediyeler bu kapsam dışındadır.
15. Hâkimler ve savcılar, statülerini ve mesleklerinin sağladığı nüfuzu kendilerine, başkalarına, herhangi bir gruba veya kuruma yarar sağlayacak şekilde kullanmaz, şahsi davalarında ya da bürokratik işlemlerde konumlarını uygunsuz şekilde kullandıkları izlenimi oluşturmazlar.

Kişisel ve sosyal münasebetlerinde, mesleki kimliklerini kullanmaz ve makamlarının konumunu avantaj için kullanıyormuş gibi görünmemeye özen gösterirler. Ayrıca kimliklerinin, gerekmediği hâlde bulunduğu ortamdakiler tarafından bilinmesini sağlama yönünde herhangi bir davranış sergilemez, alışveriş yaparken ya da bankada sıra beklerken veya resmi kurumda işlem yaptırırken sorulmamasına ve gerekli olmamasına rağmen hâkimlik ve savcılık kimliğini kendiliğinden açıklayarak imtiyaz sağlamaya çalışmazlar. Yakınlarının ve birlikte çalıştıkları personelin de bu hususlara riayet etmelerini temin ederler.

16. Hâkimler ve savcılar, kamu mal ve hizmetleri ile insan kaynaklarını hizmet gerekleri dışında kullanmaz ve kullandırmaz, hizmet gereklerini gözeterek kamu mal ve hizmetleri ile insan kaynaklarının en etkili ve doğru biçimde, amacına uygun olarak kullanılmasını temin ederek idareleri altındaki kamu kaynaklarının israf edilmesinin önüne geçerler. Örneğin görevleri nedeniyle kendilerine tahsis edilen araç gereç ve imkanlarla ilgili olarak, şahsi işleri ile ilgili dokümanların çıktılarını işyerindeki yazıcıdan almaz; araçları, kendilerinin, ailelerinin veya yakınlarının özel işlerinde kullanmaz; kamu konutlarını, aile bireylerinin ya da korumak ve bakmakla yükümlü buldukları kimselerin müstakil kullanımına sunmazlar. Birlikte çalıştıkları personelin yetkinliklerini de nazara alarak adil bir iş dağılımı yapmak suretiyle insan kaynağını en

iyi şekilde değerlendirir ve şahsi işlerini bu personel vasıtasıyla gördürme yoluna gitmezler.

Ayrıca başsavcılıkların harcama yetkilisi olarak ifa ettikleri idari görevler yönünden dikkat etmeleri gereken hususlar CCPE'nin "Savcılara İlişkin Avrupa Norm ve Prensipleri" konulu 9 sayılı görüşünün (Roma Şartı) 18 ve 19 numaralı paragraflarında, "*Savcılar, hukukun üstünlüğü açısından temel arz eden görevlerini etkili bir şekilde yerine getirebilmek için modern teknoloji kullanımı da dahil olmak üzere gerekli ve uygun araçlara sahip olmalıdır.... Savcılığa kaynakların yönetimi sorumluluğu yüklendiğinde, yeterli eğitim sağlanmış bir şekilde, modern yönetim yöntemlerini verimli ve şeffaf bir şekilde kullanmalıdır.*" şeklinde ifade edilmiştir.

17. Hâkimler ve savcılar, mesleki saygınlıklarının ve toplumun yargıya olan güveninin korunması bakımından özel yaşantılarına da en yüksek düzeyde özen gösterir, mesleki ve özel yaşamlarındaki ilişkilerinde hakkaniyetli bir tutum sergiler, yargının saygınlığını korurlar.

18. Hâkimler ve savcılar, sürekli göz önünde buldukları bilinciyle mesleklerinin ve kendilerine verilen sorumluluğun hayatlarına getirdiği, başkalarına göre külfet olarak nitelendirilebilecek sınırlamaları bilir, bunları özgür ve samimi bir şekilde kabul eder, örnek bir yaşam sürme gerekliliğini yerine getirirler.

"Yargı üyesi, kendisinin kamusal bir figür olduğunu ve fazla kırılğan veya hassas bir yapıda olmaması gerektiğini kabul etmelidir." (Avrupa Hâkimleri Danışma Konseyi, 1 numaralı görüş, para. 63)

19. Hâkimler ve savcılar, mesleğin gerektirdiği resmiyet ve ciddiyete uygun davranır, özel yaşantılarında da gerek kılık kıyafeti, gerek konuşmaları ve tavırları ile mesleğin saygınlığına uygun bir duruşa sahip olurlar. Ciddiyet kavramının, hâkimlerin ve savcılarının iş ve işlemlerinde,

ölçsüz resmiyet ve uygunsuz mizaç olmaksızın kibar ve saygılı bir şekilde davranmalarını gerektirdiğini bilirler. Mesleğin saygınlığını etkileyecek biçimde, görgü kurallarına aykırı düşecek durumlar oluşturmamaya çalışır, görünüş itibarı ile tertipli olmaya özen gösterirler.

20. Hâkimler ve savcılar, içinde yaşadıkları toplumun parçası olarak yargı makamının itibarını zedelememek, yargısal görevlerin yerine getirilmesine engel olmamak ve bağımsızlıklarına ya da tarafsızlıklarına gölge düşürmemek kaydıyla hukuk dışı konularda yazılar yazabilir, sanat veya spor dallarıyla ilgilenebilir ya da diğer sosyal faaliyetlere katılabilirler.
21. Hâkimler ve savcılar, siyasi parti mitinglerine veya siyaset ile ilgili olabilecek hiçbir programa katılmaz, siyasi görüş ve düşüncelerini yansıtacak aktivitelerde bulunmazlar.
22. Hâkimler ve savcılar, televizyon ve dijital platformlarda yayınlanan yarışma, tartışma veya eğlence programlarına izleyici sıfatı dışında aktif olarak katılmazlar.
23. Hâkimler ve savcılar, uygunsuz ilişkileri olduğunu bildikleri ya da toplumda kötü şöhrete sahip olarak bilinen kişilerle temas kurmaktan özellikle kaçınırlar. Bu tür ilişkilerin toplumun yargıya olan güvenini derinden sarsacağını bilirler. Konuyu hâkimler ve savcılar yönünden açıklığa kavuşturacak örnekler vermek gerekirse; görev yaptığı şehirde ismi sık sık adli soruşturmalara konu olan ve kamuoyunda yasa dışı bahis işleriyle anılan bir iş insanının düzenlediği sosyal davete diğer bazı kamu görevlileriyle birlikte çağrıldığını öğrenen hâkim, bu kişinin toplumda kötü şöhrete sahip olduğunu ve hakkında çeşitli adli soruşturma dosyalarının bulunduğunu bildiği için, bu davetlere hiçbir şekilde katılmaz, bu kişiyle arasındaki sosyal mesafeyi korur ve doğrudan ya da dolaylı bir

temas kurmaktan özenle kaçınır. Aksi hâlde toplumda oluşabilecek bu kişinin “yargı mensuplarıyla yakın ilişkisi olduğu” algısının, hem kendi itibarı hem de yargı kurumu açısından telafisi güç güven kayıplarına yol açabileceğinin bilincindedir.

Yine görev yaptığı ilçede, daha önce organize suçlara karıştığı yönünde çok sayıda adli işlem görmüş, ancak bazı dosyaları delil yetersizliğinden kapanmış olan bir kişiyle aynı spor salonuna giden bir Cumhuriyet savcısının, bu kişinin ilçede “nüfuzlu ama karanlık bağlantıları olan” biri olarak tanınması ve bazı vatandaşlar arasında “savcıyla yakınlığı olduğu” şeklinde söylentiler yayılması üzerine, bu durumun toplum nezdinde ciddi bir güven kaybına yol açabileceğini değerlendirerek, gittiği spor salonunu değiştirme kararı alması ve bu kişiyle arasına hiçbir özel ya da sosyal ortamda bir araya gelmeyecek şekilde mesafe koyması beklenir. Bu tutumuyla yalnızca görünürdeki tarafsızlığı değil, yargı mensubunun toplum önündeki örnek duruşunu da titizlikle muhafaza etmiş olur.

24. Hâkimler ve savcılar, alkol tüketimi ve şans oyunları oynama konularında bilhassa özenli, sağduyulu ve ölçülü davranırlar. Toplum içerisindeki objektif bir gözlemci tarafından bu hususlarda aşırıya kaçıldığı yahut bağımlılık düzeyine varıldığı algısını oluşturmaz, kendi itibarlarına dolayısıyla yargının itibarına ve güvenilirliğine zarar verebilecek tutum ve davranışlardan titizlikle uzak dururlar. Bu konulardaki bağımlılığın veya aşırılığın, ekonomik durumlarına, sağlıklarına, ailevi ve sosyal ilişkileri ile mesleklerinin icrasına zarar verebileceğini bilirler.
25. 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun 48. maddesi hükümleri saklı kalmak kaydıyla, hâkimler ve savcılar, mevzuatın cevaz verdiği yapı kooperatifi, sivil toplum kuruluşu, dernek, vakıf veya meslek birliklerini kurma, bunlara üye olma ve faaliyetlerine katılma

haklarını kullanırken mesleğin itibarı, yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı ile diğer etik ilkelere aykırı olmayacak şekilde hareket ederler. Bu kuruluşların amaçları ve faaliyetleri hakkında yeterli bilgiye sahip olurlar. Bu kurala, sivil toplum kuruluşu, dernek, vakıf veya mesleki birlikler adına kamuoyuna yapılacak açıklamalarda daha fazla hassasiyet gösterirler. Ayrıca, sivil toplum kuruluşu, dernek, yapı kooperatifi, vakıf veya mesleki birliklerin faaliyetlerine mesai saatleri dışında katkı ve katılım sağlarlar. Yapı kooperatiflerinin organlarında yer almayı kendilerine kazanç getirici bir faaliyete dönüştürmez, huzur hakkı veya her ne ad altında olursa olsun emeği ile orantısız bir ücreti kabulden imtina eder, mesleğin vasıf ve tabiatıyla bağdaşmayacak şekilde müteahhit, iş insanı ya da siyasi aktörlerle yakın ilişki içerisine girmez, müteahhidin mesleğin nüfuzunu satış ve pazarlamada reklam aracı olarak kullanmasını engelleyici tedbirler alırlar.

26. Hâkimler ve savcılar, özel hayatlarına dair etik sınırlamalar hakkında aile üyelerini, yakın çevrelerini ve personelinin bilgilendirir, onları bu sınırları ihlal etmemeleri konusunda uyarırlar.
27. Hâkimler ve savcılar, özel hayatlarında iletişimde oldukları kişilere dikkat eder, görüştükleri kişilerin kararlarını etkilemesine asla müsaade etmedikleri gibi, bu kişilerin kararlarını etkilediği ya da etkileyebileceği izlenimini vermemeye de özellikle ihtimam gösterirler. Hâkimlerin ve savcılarının herhangi bir davranışı, makul bir gözlemcide, adaletin yerini bulacağı konusunda şüphe uyandırmamalı ve sosyal olarak ilişki içerisinde buldukları kişilerin yargı süreçlerine özel erişiminin olduğu izlenimine yol açmamalıdır.

“...Bir yargıcın konuşma yaptığı yer veya konuşma vesilesi, kamuoyunun yargıcı belirli bir kuruluş, çıkar grubu veya dava ile

ilişkilendirmesine neden olabilir. Bundan kaçınılmalıdır...⁵²

28. Hâkimler ve savcılar, özel yaşantılarında, görevleri ile ilgili olarak, herhangi birinin kendilerini uygunsuz olarak etkileyebilecek pozisyonda olduğu izlenimini vermedikleri gibi başka birinin de bu izlenimi vermesine müsaade etmezler. Örneğin oğlu avukat olan bir hâkim veya savcı, oğlunun bürosunda kendi cübbeli fotoğrafının özellikle sergilenmesine ve oğlu tarafından yargı üzerinde nüfuzu olduğu izlenimini doğuracak şekilde kullanılmasına müsaade etmez. Yine, hâkimin veya savcının yakın arkadaşına ait bir restoranda adeta restoranın sahibi gibi davranışlarda bulunarak gelen misafirlerin bir kısmını karşılaması, onlarla ilgilenmesi, o restorana gelen kişiler açısından restoran sahibi ile çok yakın ilişkileri olduğu izlenimini uyandıran davranışlar sergilemesi veyahut restoran sahibinin üçüncü kişiler nezdinde aynı izlenimi uyandıracak söz veya davranışlarına göz yumması bu ilkeye aykırılık teşkil edecek davranışlardır.
29. Hâkimler ve savcılar, herhangi bir yazılı eser ortaya koyduklarında yayımla ilgili telif hakkına sahiptirler. Bununla birlikte, hâkimlerin ve savcılarının, üçüncü bir kişiyle birlikte hazırlamış oldukları yayımla ilgili olarak, yayını birlikte kaleme aldığı kişinin, kendisinin sahip olduğu makamı kullanmasına izin vermemesi ve yayım sözleşmeleri ile yapılacak reklam faaliyetleri üzerinde yeterli kontrol sahibi olması gerekmektedir. Ne var ki, yazılı bir eser ortaya koyma faaliyetinin; bir hâkimin veya savcının güvenilirlikleri, tarafsız veya bağımsız olma özellikleriyle bağdaşmaması ya da önündeki işlerle makul bir sürede ve gerektiği gibi ilgilenmesine engel olduğu durumlarda söz konusu faaliyet sınırlandırılabilir. Örneğin Hâkimler ve Savcılar

⁵² Guidance to Judicial Office Holders on Judicial Ethics in Scotland (n 43) md. 4.19

Kurulu Genel Kurulunun 22.12.2021 tarihli ve 961 sayılı etik istişare kararında, *“...Başvuranın görev yaptığı mahkemenin görevine giren konularla aynı hukuki alanda faaliyet gösteren bir avukatın, başvuran ile birlikte kitap yazma eylemi, hâkimin tarafsız davranma ve tarafsız görünme yükümlülüğünü tartışmaya açacaktır. Zira birlikte kitap yazma eylemi, objektif bir bakış açısı ile hâkimin avukatla yakın bir kişisel ilişki içerisinde olduğu, avukatın bu hâkim nezdinde en azından hukuki yeterlik konusunda itibarının bulunduğu ve hâkimin vereceği karar üzerinde etki gücüne sahip olabileceği ihtimali algısını oluşturacaktır. Hâkim tarafsızlık görüntüsünü tartışmaya açacak her türlü durumdan sakınmalıdır. Açıklanan sebeplerle, başvuranın aynı hukuk dalında bilirkişilik yapan avukat ile birlikte işçilik alacakları konusunda kitap yazmasının Türk Yargı Etiği Bildirgesi’nde düzenlenen tarafsızlık ilkesine uygun olmayacağı sonucuna oy birliğiyle karar verilmiştir...”* şeklinde mevzu açıklığa kavuşturulmuştur.

30. Hâkimler ve savcılar, sosyal hayatlarında herhangi bir mekânda bulunurlarken bu yerin şöhretini, bu yere gelen insan profilini gözden geçirerek, bu ziyaretlerin makul bir gözlemci tarafından nasıl algılanacağını değerlendirir; alışveriş yaptığı, günlük ihtiyaçlarını karşıladığı yerler de dâhil olmak üzere sosyal hayatlarının gereği olarak içinde bulunacakları ortam ve mekânları titizlikle seçer, sosyal yaşamlarında tercih edecekleri ortamların, taşıdıkları sıfatla bağdaşır nitelikte olmasına özen göstererek hem kişisel itibarlarını hem kurumsal itibarı gözetirler. Örneğin hâkimler ve savcılar, sık sık adli olayların yaşandığı bilinen; resmiyette yasal bir işletme olarak görünmesine rağmen toplumda tefecilik yahut nüfuzunu kullanarak kamuda iş takibi yaptığı söylenen bir kişiye ait olan veya içerisinde kumar oynatıldığı bilinen bir iş yerine gidilmesinin meslek onuru ile bağdaşmayacağını bilirler.

8. YETKİNDİR VE MESLEKLERİNDE ÖZENLİ DAVRANIRLAR

A. Giriş

Türk Dil Kurumu'na göre yetkinlik, “yetkin olma durumu, olgunluk, kemal, mükemmeliyet” olarak; özen ise, “bir işin elden geldiğince iyi olması için gösterilen çaba; itina, ihtimam” şeklinde tanımlanmaktadır. Bu kavramlar birlikte ele alındığında, mesleki görevlerini yerine getirirken hâkimlerden ve savcılardan beklenen davranış standardının hem bilgi ve tecrübe düzeyiyle hem de yaklaşımlarındaki dikkat ve titizlikle doğrudan ilişkili olduğu anlaşılmaktadır.

Yargı görevi, bireylerin temel hak ve özgürlüklerini doğrudan etkileyen ve kamu gücünü temsil eden bir kamu hizmetidir. Bu hizmetin güvenilir ve adil bir biçimde yürütülebilmesi için yalnızca hukuki bilgi sahibi olmak yeterli değildir. Aynı zamanda bu bilgiyi doğru yöntemlerle kullanma, karar ve işlemleri yeterli gerekçeye dayandırma, güncel hukuki gelişmeleri takip etme, dosyaya özgü ayrıntıları dikkate alma ve her durumda insan odaklı yaklaşım sergileme gibi nitelikler de gereklidir. Tüm bu unsurlar, bir araya geldiğinde “yetkinlik” kavramının yargı etiği bakımından taşıdığı kapsamlı anlam ortaya çıkmaktadır.

Öte yandan, “özen” kavramı da sadece biçimsel dikkatle sınırlı değildir. Özellikle yargısal işlemlerin zamanında, eksiksiz, adil, insan onuruna saygılı ve toplumsal etkileri gözetilerek yürütülmesi, özenli davranışın temel bileşenleri arasında yer alır. Hâkimlerin ve savcılarının sözlü ve yazılı tüm kararları, yalnızca davanın taraflarını değil, kimi zaman toplumu ve hukuk sistemine olan güveni de etkileyebilir. Bu nedenle yapılacak her işlemin, yazılacak her kararın sorumluluğu büyüktür.

Ayrıca mesleki yetkinlik, yalnızca sınavla elde edilmiş hukuki bilgiye değil; sürekli mesleki gelişime, güncel hukuki içtihatları ve mevzuatı takip etme alışkanlığına, akademik ve teorik bilgi birikimini uygulamaya dönüştürme becerisine de bağlıdır. Bu bağlamda, kendini geliştirmeyen, güncel hukuki gelişmelerden uzak kalan ya da kararlarını özensiz gerekçelerle açıklamaya çalışan bir yargı mensubu, etik olarak beklenen yetkinlik düzeyinin gerisine düşer.

Sonuç olarak, yetkinlik ve özen, hâkimlik ve savcılık mesleğinin hem iç disiplinini hem de toplumsal güvenilirliğini ayakta tutan iki temel sütundur. Hâkimlerden ve savcılardan beklenen; sahip oldukları bilgi ve donanımı, her somut olayın gerektirdiği özgünlükle ve adaletin tecellisini sağlayacak hassasiyetle uygulamalarıdır. Yargısal faaliyet, yalnızca bir karar üretme süreci değil; aynı zamanda topluma adalet duygusu kazandırma sorumluluğudur. Bu da, ancak yetkin ve özenli bir yargı mensubu profiliyle mümkün olabilir.

Bu kapsamda, hâkimler ve savcılar adaletin tecellisinin sorumluluğunu üstlenerek mesleğin ve toplumsal yaşamın gerektirdiği bilgi, görgü, beceri, kişisel nitelik ve donanıma sahip olarak görevlerini hiçbir etki altında kalmadan vicdani kanaatleri doğrultusunda, ahlaki olgunluklarına, ehliyet ve liyakatlerine yaraşır şekilde ifa ederler. Bu doğrultuda ehliyet ve liyakat, hâkimlerin ve savcıların görevlerini hakkıyla icra etmelerinin ön koşullarıdır.

Ehliyet ve liyakat sahibi hâkimler ve savcılar, kendilerinden beklenen örnek davranışları sergileyerek görevlerinin ifasına azami özeni gösterir, yargısal görevlerinin diğer tüm işlerden önce geldiğini ve kendilerini yargısal görevlerini yerine getirmeye adanmış olduklarını bilirler.

“Hâkimlerin ve adliye mensuplarının hizmetlerinin şerefiyle orantılı üstün

liyakate malik bulunmaları adliyemizin ruhu ölçüsündendir.”⁵³ (Mustafa Kemal Atatürk)

“Benim kerametli padişahım, kazasker defteri okuyup ‘filan kazayı filana’ dediğinde, saadetle (şöyle) buyurun: ‘O arz ettiğin kadı, ehl-i ilim midir, layık mıdır? Asla sakın lâyük olmayan kişi olmasın, vebali senin boynuna. Bir hoşça imtihan eyle, cahile senin boynuna. Bir hoşça imtihan eyle, cahile kadılık verme. (Cahile) vermene rıza-yı hümayunum yoktur.”⁵⁴ (Koçi Bey, Risaleler)

“Yargıç, kişilerin, ilişkilerinde yaptıkları ve/veya yapmadıklarına ilişkin değer ‘muhakemesi’ ve ‘muhasebesi’ yapar, bir şey adına da hesap sorar.”⁵⁵ (İonna Kuçuradi)

⁵³ Fırat (n 11) 140

⁵⁴ Koçi Bey, *Risaleler*, s.77, 133-134. aktaran Fırat (n 11) 79

⁵⁵ Kuçuradi (n 2) 133

B. İlkeler

8. *Hâkimler ve savcılar yetkindir ve mesleklerinde özenli davranırlar*
- 8.1. *Görevlerini vicdani kanaatleri doğrultusunda, ahlaki olgunluklarına, ehliyet ve liyakatlerine yaraşır şekilde yaparlar.*
- 8.2. *Kararlarının veya işlemlerinin, bu tasarruflardan etkilenenlerin dünyasında ve toplum üzerinde bırakacağı tesirin farkındadırlar. Bu nedenle, bütün meslekî faaliyetlerinde gereken dikkat, önem ve özeni gösterirler. Her soruna çözüm odaklı ve aynı duyarlılıkla yaklaşır.*
- 8.3. *Kararlarını hakkaniyetle verebilmek için gerekli bütün bilgi kaynaklarına ulaşmaya ve işlemlerini yeterli gerekçelerle desteklemeye özen gösterirler.*
- 8.4. *Meslekî bilgilerini güncel tutmak ve geliştirmek amacıyla gerekli eğitimleri alma; alanıyla ilgili akademik çalışmaları, ulusal ve uluslararası alandaki hukuki gelişmeler ile yargı içtihatlarını takip etme konusunda kendilerini sorumlu hissederler.*
- 8.5. *Meslekî yetkinliklerini arttırmanın, dış etkilerden bağımsız olarak karar vermelerine katkı sağlayacağını bilirler.*
- 8.6. *Görevlerini adaletin tecellisini geciktirmeyecek şekilde ve makul sürede yerine getirirler.*
- 8.7. *Görevlerine bağlılıkları, gayretleri ve çalışkanlıklarının yanı sıra davranışlarına gösterdikleri özen ile de meslek etiği yönünden örnek olurlar.*

C. Açıklamalar ve Somut Uygulama Örnekleri

1. Hâkimler ve savcılar, görevlerini ahlaki olgunluklarına, ehliyet ve liyakatlerine yaraşır şekilde yaparlar. Vicdani kanaatleri, onların yol haritasıdır.

“İyi hâkimlik olgunlukla olur. Olgunluk ise zaman ve tecrübenin ürünüdür. Hâkimlik aynı zamanda stresli bir kariyerdür ve kürsüye bağlı bir iştir. Bu yüzden akıllı bir hâkim sağlıklı olmalı ve sağlığını korumanın yollarını aramalıdır.”⁵⁶

2. Hâkimler ve savcılar, verdikleri kararların ve gerçekleştirdikleri işlemlerin sadece taraflar üzerinde değil, toplumun geneli üzerinde de önemli etkileri olduğunu bilirler. Yargısal faaliyetlerin doğrudan veya dolaylı etkileri, adalet duygusunu güçlendirebileceği gibi zedeleyebilir de. Bu sebeple hâkimler ve savcılar, görevlerini yerine getirirken yüksek düzeyde dikkat, özen ve sorumlulukla hareket ederler. Her bir dosyanın, bir bireyin hayatında kritik sonuçlar doğurabileceğini öngörerek çözüm ve insan odaklı bir yaklaşım benimserler. Hâkimler ve savcılar, kararlarının sadece hukuk dünyasında değil, toplumsal anlamda da yankı bulacağını; verilecek kararlarla sadece bir uyuşmazlığın çözüme kavuşmadığını, bazen toplumun adalet algısını inşa ettiklerinin de bilincindedirler.

“Yargı organlarının önüne gelip gidenler; dosyalar, kâğıtlar değil insanlardır; kararlar birer kâğıttan ibaret olmayıp, insanların hatta toplumların kaderlerini değiştiren belgelerdir.”⁵⁷

⁵⁶ Edward F. Hennessey, *Excellent Judges*, s. 5-10 aktaran Fırat (n 11) 42

⁵⁷ Muhammet Özkes, ‘Ülkemizde Yargı Etiği Sorunlarına Örneklerle Bir Bakış’ (Ankara, 18 Şubat 2009 tarihli tebliği) 6

“...Bir hâkimde, sevgi, merhamet, şefkat, acıma ve sevecenlik gibi vasıfların bulunmasının istenmesi, ilk bakışta bir zaafmış gibi düşünülebilir. Gerçekte ise bu vasıfların bir hâkimde bulunması elzemdır. Eğer bu vasıflar aranmasaydı dosyadaki bütün verilerin yükleneceği bilgisayar da hâkimlik yapabilirdi. Ancak o zaman verilen kararın içerisinde ruh bulunmazdı. Çünkü hukuk salt matematiksel ve mantıksal bir analiz değil, hakça olanın bir vicdanî yansımasıdır...”⁵⁸

“Hâkim, tabiata, olağana, gerçeğe uygun bir biçimde; katı kalpler ve katı kalıplar içerisinde sıkışıp kalmadan, uyumsuzluğa insan kokusu taşıyan bir çözüm getirmek zorundadır.” (Yargıtay 1.HD., 31.12.1976 T.,1976/9370 E.,1976/13138 K.)

3. Hâkimlerin ve savcılarının, mesleklerindeki yetkinliklerinin yeterli düzeyde olmaması yargılama faaliyetlerinde doğru ve hakkaniyetli bir şekilde karar verebilmelerine engel olabileceği gibi toplumun yargıya olan güvenini de sarsabilecektir. Bu bağlamda hâkimlerin ve savcılarının; ifade, sorgu, duruşma yönetimi, karar yazımı, mevzuat bilgisi, harçların ve yargılama giderlerinin doğru tespiti, kolluk görevlilerine eksiksiz ve doğru talimat verilmesi ile UYAP bilişim sistemlerinin yeterli seviyede kullanımı gibi hususlardaki bilgi ya da beceri eksikliği görevin gereği gibi ifasına engel teşkil edebileceğinden, tüm

<<https://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/alintilar/425.pdf>> erişim tarihi 09 Eylül 2025

⁵⁸ Edward F. Hennessey, *Excellent Judges*, s. 11-28 aktaran Fırat (n 11) 44

hâkimlerin ve savcılarının bu konularda kendilerini yetiştirmiş olmaları beklenmektedir.

*“Kişi, aceleyle hüküm verdiği için doğru ve erdemli sayılmaz. Bilge olan kimse, hem doğruyu hem yanlışını araştırır. Başkalarını gerektiği gibi düşünerek, doğru ve adil bir yargıyla yönlendiren bilge kişi, hukukun gerçek koruyucusu olarak adlandırılır.”⁵⁹
(Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin Yorumu, “Budist Felsefesi” bölümü)*

*“Hukukçunun değeri, bilgisi derecesi ile değil, bilgisini tatbik kabiliyeti ile ölçülür.”
(Ernst Eduard Hirsch)*

4. Hâkimler ve savcılar, tüm işlem ve kararlarının tarafların ha yatları ve dolayısıyla toplumun yargıya olan güveni üzerindeki derin etkisinin bilinciyle hareket ederler. Bu bağlamda iş yükünden, uyuşmazlığın konusundan, taraflarından, ekonomik değerinden, kamuoyundaki bilinirliğinden veya eylemin karşılığı olarak yasalarda öngörülen ceza miktarının azlığı ya da çokluğundan bağımsız şekilde her dosyaya aynı titizlikle ve duyarlılıkla eğilirler. Örneğin maddi değeri görece az olan bir hırsızlık olayı ile maddi değeri görece yüksek olan bir hırsızlık olayına ilişkin dosyalarda aynı titizlik ve hassasiyeti gösterirler. Aynı zamanda mesleki faaliyetlerinde karşılaştıkları uyuşmazlıklara çözüm odaklı bir yaklaşım benimsemelerinin tarafların ve en nihayetinde toplumun yargıya olan bakış açısını olumlu yönde pekiştireceğinin farkındadırlar.
5. İkincil mağduriyetin önlenmesi konusunda CCPE'nin “Ceza Davalarında Mağdurların ve Tanıkların Hakları İle İlgili Olarak Savcıların Rolü” konulu 12 sayılı

⁵⁹ Dhammapada, bölüm 256, 257 aktaran Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin Yorumu, (Birleşmiş Milletler Uyuşturu ve Suç Ofisi) (n 7) 150

görüşünün 32 ve 34. paragraflarında konu şu şekilde düzenlenmiştir: *“İkincil mağduriyet, bir failin doğrudan neden olduğu bir zarar değildir; savcıların, kolluk kuvvetlerinin ya da adli makamların çalışmalarından kaynaklanan, ancak mağdurun üzerinde etkisi olan bir mağduriyettir. Savcılar, kendi eylemleri nedeniyle oluşabilecek ikincil mağduriyetleri önlemek için gereken çabayı göstermelidir... Savcıların, polisin, diğer kolluk kuvvetlerinin ya da adli makamların profesyonel olmayan yaklaşımı da ikincil mağduriyete yol açabilir. Mağdurların özel durumlarını anlamama, dışlanma duygusuna, kuşkuya ve mağdurların ceza adaleti sistemine duydukları güvenin kaybolmasına yol açabilir.”*

6. Hâkimler ve savcılar, uyuşmazlığı çözerken özenli davranır, davanın taraflarının iddia ve savunmalarında belirttikleri hususları karşılar, tarafların yargılama esnasındaki taleplerini gözden kaçırmaz, uyuşmazlığın çözümüne yardımcı olacağını düşündüğü bilgi ve belgeleri taraflardan veya ilgili mercilerden temin ederler. Bununla birlikte, uyuşmazlığı yetkinlikleri ve mesleki özenleri ile hukuka uygun olarak çözüme bağlayan hâkimler ve savcılar, verdikleri kararların veya işlemlerin gerekçesini de aynı yetkinlik ve özenle yazarlar. Zira adil yargılanma hakkının başlıca unsurlarından birini oluşturan gerekçeli karar hakkı, insan haklarına ilişkin temel uluslararası metinlerde ve Anayasada önemli yer bulmakta ve korunmaktadır. Gerekçe sayesinde yargı kararının hakikatle bağı kurulacağı gibi, etkili bir yargısal denetime de zemin hazırlanacaktır. Böylece, kararın kişisel önyargılar üzerinde değil, nesnel bir temel üzerinde yükseldiğini görmek mümkün olur. Bireylerin yargıya güveni, gerekçeden duyulan memnuniyetle belirginleşir. Bu doğrultuda, hâkimler ve savcılar kararlarını hakkaniyetle verebilmek için gerekli bütün bilgi kaynaklarına ulaşmaya ve işlemlerini yeterli gerekçelerle desteklemeye özen gösterir; kararların doyurucu ve sağlam bir gerekçeye sahip olabilmesi için

bilgi kaynaklarına etkili erişim, Türkçenin özenli ve yetkin kullanımı, açık ve öz bir dil kullanılması, hukuk metodolojisine hâkimiyet gibi özellikleri de ihmal etmezler.

“Gerekçeler tutarlı, açık, kesin ve çelişkisiz olmalıdır. Hâkimin karara varmasına yol açan muhakeme zincirini okuyucunun takip etmesine imkân vermelidir.” (Avrupa Hâkimleri Danışma Konseyi, 11 numaralı görüş, para. 36)

7. Hâkimler ve savcılar, karar yazımında alıntı yaptıkları mahkeme kararları ile doktrin görüşlerine gerekli ve uygun atfı yaparlar, kendilerine ait olmayan düşüncelerin ve çalışmaların sahiplerine mutlak saygı gösterir, bu konuda hâkim ve savcı yardımcılarını nezdinde de farkındalık oluşturmurlar.
8. Hâkimlerin ve savcılarının önlerine gelen uyuşmazlık konuları çok çeşitli ve geniş bir alana yayılmakta, dinamik bir seyir izlemektedir. Adaletin sağlanması, bu gelişime ayak uydurulmasıyla mümkün olacaktır. Bu gerçekten hareketle mesleki donanımın güçlendirilmesi ve bilgilerin mütemediyen güncellenmesi önem arz etmektedir. Bu kapsamda, hâkimlerin ve savcılarının mesleki bilgilerini kesintisiz şekilde gözden geçirmeleri, ulusal/uluslararası öğreti ve uygulama ile mevzuat değişikliklerini yakından takip etmeleri elzemdir. Böylece, temelleri üniversite eğitiminde atılan, meslek öncesi eğitimle somutlaşan hukuk vizyonu; tecrübe paylaşımları ve meslek içi eğitimlerle olgunluk kazanacak, muhataplarının yargıya güvenini artıracaktır.

Kuçuradi'ye göre özetle, *“Hâkimin, yargılama görevini adilane yerine getirebilmesi için, kişi olarak etik özgürlüğe, bilgisel donanım ve yeteneğe sahip olması gerekir. Doğru değerlendirmeler yapabilmesi için de, başta hak, değer, adalet vb. gibi işiyle doğrudan doğruya ilgili kavramların açık felsefi*

bilgisine sahip olması, ülkesinde ve başka ülkelerde yürürlükte olan yasalar ve yapılan değişiklikler, bu yasalara göre ve bu yasalara rağmen alınan kararlar ve gerekçeleri hakkında elden geldiğince çok bilgi sahibi olması ve kendisini sürekli olarak yenilemesi lazımdır.”⁶⁰

“İç hukukun gerekliliklerine tabi olmak kaydıyla, görevlerinin mahiyeti ne olursa olsun, bir hâkim uluslararası hukuku — insan hakları hukuku da dâhil olmak üzere — görmezden gelemez veya ondan habersiz olduğunu iddia edemez.”⁶¹ (Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin Yorumu, para. 206)

9. Hâkimler ve savcılar, performanslarının değerlendirilmesini ve derecelendirmeye tabi tutulmalarını, yalnızca liyakat göstergesi ve kariyer ilerlemelerinde bir kriter olarak görmemeli, aynı zamanda geliştirmeleri gereken alanları ortaya çıkaran, kendi öğrenme süreçlerine katkı sağlayan birer unsur olarak görmelidirler.
10. Hâkimler ve savcılar, mesleki yayınları takip ederek, kendi görev alanları veya hukukun diğer alanları ile ilgili kitap, dergi ve makale vb. bilgi kaynaklarına ulaşarak, meslek içi eğitim, seminer gibi faaliyetlere katılarak mesleki bilgilerini artırırılar. Bu şekilde, mesleki bilgilerini güncel tutan ve bu bilgilerin üzerine yenilerini ekleyen hâkimler ve savcılar hukuka uygun karar verme noktasında yetkinliklerini artırırılar. Bilimsel yayınları okuma ve meslek içi eğitime katılmanın yanı sıra, üst mahkemelerin kararlarını takip ederek de bilgilerini artırırılar. Ayrıca öğrenmeye açık olma, bilgi paylaşımı, iletişim becerisi, çözüm odaklı olma, kaynakları etkin kullanma, ekip çalışmasına

⁶⁰ Kuçuradi (n 2) 152

⁶¹ Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin Yorumu, (Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi) (n 7) para. 206

uyumlu olma, kurumsal farkındalık gibi temel yetkinliklerini geliştirme noktasında istekli olur ve görevlerini aksatmayacak şekilde yüksek lisans, doktora vb. düzeylerde eğitimlerine devam ederek yetkinliklerini artırmaya çalışırlar.

11. Hâkimlerin ve savcılarının, hiçbir tesir altında kalmadan bağımsız şekilde karar verebilmelerinin en önemli dayanaklarından biri de hakkında karar verecekleri uyuşmazlık konusunda mevzuat ve içtihat anlamında tam olarak bilgi sahibi olmalarıdır. Yetkinliğini artırmak için gayret göstermiş ve donanımlı hâle gelmiş bir hâkimin veya savcının uyuşmazlık konusundaki hukuki kanaati çok daha sağlam gerekçelere dayanacaktır. Böylece diğer meslektaşlarından, toplumdaki yaygın kanaatten ya da medyada çıkan haberlerden bağımsız şekilde karar verilebilecektir.
12. Zaman herkes için değerli olup, arızı ve beklenmedik hâller dışındaki tüm gecikmelerin bireyler nezdinde zaman, emek ve hak kaybına neden olacağı, hoşnutsuzluk yaratacağı, uzun yargılama sürelerinin adalete erişimin zor olduğu kanaatini yaygınlaştıracığı ve tüm bunların adil yargılanma hakkını zedeleyeceği muhakkaktır. Hâkimler ve savcılar, görevlerini icra ederken yaşanacak gecikmelerin, hızlı ve adil karar ile adaletin tecelli etmesini bekleyen tarafların ve toplumun yargıya olan güvenini zayıflatacağını göz önünde bulundurarak görevlerini makul sürede yerine getirir, hedef süreleri riayet ederler. Bu bağlamda; buldukları mahalde kalan görev süreleri, terfileri ya da başka bir nedenle dosyalar arasından kolaylıkla çözülecek uyuşmazlıklara öncelik verip diğer dosyaları bekletmez, izinli olunacağı önceden belli olan tarihlere keşif ve duruşma koyarak yargılamanın uzamasına sebebiyet vermez, kuracakları ara kararların ve yazacakları müzakerelerin yargılama sürelerinin kısalmasına hizmet edecek nitelikte olmasına özen gösterir, hem kendilerinin hem de personelinin izin

kullanımlarını yargılama faaliyetlerini aksatmayacak şekilde planlarlar.

“Bir hâkim kararını hızlı bir şekilde vermelidir. Hâkimin atanmasının temel amacı, insanların anlaşmazlıklarını çözmek ve çatışmalarına son vermektir. Doğru karar ne kadar hızlı verirse, insanlar hak ettiklerini o kadar hızlı alabilirler.”⁶² (Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin Yorumu, “İslam Hukuku” bölümü)

“En geç güneş batana kadar hâkim hükmünü vermelidir.” (On İki Levha Kanunları)

“Kimseye hakkı ya da adaleti satmayacağız, men etmeyeceğiz ya da geciktirmeyeceğiz.” (Magna Carta Libertatum)

13. Hâkimlerin ve savcıların icra ettikleri görevleri toplum tarafından yakından takip edilmekte ve birçok kurumla birlikte kolektif bir çalışmayı beraberinde getirmektedir. Bu nedenle hâkimler ve savcılar, gerek topluma gerek birlikte çalıştıkları diğer kişilere göreve bağlılıkları, gayretleri, özenli davranışları ve vakur duruşları ile örnek teşkil ederler. Dolayısıyla, hâkimlik veya savcılık mesleğini yerine getirenlerden diğer meslek gruplarını aşar derecede bir fedakârlık ve adanmışlık beklenmesi doğaldır.

“...Hâkim için sadakatin iki zorunluluğu vardır: bir taraftan kendine verilen yetkilerin icrası vazifesi ve diğer taraftan bu yetkileri aşma yasağı. Demokrasi ve temel özgürlükler tehlikedeyken hâkimden bu

⁶² Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin Yorumu, (Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi) (n 7) 157

sadakat beklenemez...⁶³” (Hâkimlere Yönelik Rehber İlkeler, Değerler ve Nitelikler - Belçika, Bölüm-2, Sadakat)

“Dikkat ederseniz en iyi işçiler nasıl iş gördüklerini söylemekten aciz kimselerdir. Buna karşılık, yaptıklarını çok iyi anlatan kimselerin elinden iyi iş çıktığı pek görülmez. Her iş üzerinde kendini dinletecek şekilde güzel konuşmasını çok iyi bilen birini tanırım ki, kendisine senede yüz binlerce gelir getiren bir serveti acınacak bir şekilde elinden kaçırdı.”⁶⁴ (Michel de Montaigne)

14. Hâkimler ve savcılar, makam odalarının ve duruşma salonlarının temiz ve tertipli olmasına önem verir, giyim kuşamlarına özen gösterir, ifade alma veya duruşma sırasında yorgun, uykulu, ciddiyetten uzak, olumsuz bir görüntü çizmezler. Örneğin bir hâkimin duruşma salonu olarak da kullanılan odasında yığılmış dosyalar, eski gazeteler, şişeler, eski ayakkabılarla dolu bir vaziyette çalışmalarını sürdürmesi, İtalya Yüksek Yargı Kurulu tarafından etkinlik ödevinin ihlali olarak görülmüştür⁶⁵.

“Bir mahkeme salonu ciddiyetin, vakarın ve saygının mekânıdır. Gereksiz yere uzatılan konuşmalara, hafif ve kötü davranışlara yer yoktur. Bu durum, taraflar, tanıklar ve mahkeme salonunda bulunan herkes için geçerlidir. Hâkim kürsüye çıktığında,

⁶³ Hâkimlere Yönelik Rehber İlkeler, Değerler ve Nitelikler – Belçika (n 16) 20

⁶⁴ Montaigne, *Denemeler*, s. 96 (Kitap II, bölüm XX) aktaran Fırat (n 11) 18

⁶⁵ İtalya Yüksek Yargı Kurulu Disiplin Dairesi'nin 13.06.1997 tarihli kararından aktaran, Giacomo Oberto, s. 13 aktaran Inceoğlu (n 6) 156

bakımına ve temizliğine özen göstermiş, önüne gelecek davaları dinlemeye ve kendisine sunulacak tüm delilleri değerlendirmeye tamamen hazır bir halde bulunmalıdır. Hâkim öfke hâlinde olmamalı; aşırı susuzluk, aşırı sevinç ya da üzüntü ve yoğun kaygı içinde bulunmamalıdır. Tuvalet ihtiyacı içinde olmamalı ya da aşırı yorgun olmamalıdır. Bütün bu hâller, onun ruh hâlini ve tarafların ifadelerini sağlıklı biçimde değerlendirme yetisini zedeleyebilir.”⁶⁶ (Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin Yorumu, “İslam Hukuku” bölümü)

15. Hâkimler ve savcılar, verdikleri kararların kamuoyu önünde tartışılması ve bu kararlar sebebiyle şahsen eleştirilmeleri durumunda bile, mesleki tutum ve vakur duruşlarını muhafaza ederek; yetkili organlarca yapılan bilgilendirme ve basın açıklamaları dışında kararlarını kamuoyu önünde savunma ya da eleştirilere cevap verme yoluna gitmezler.
16. Hâkimler ve savcılar, soruşturma veya kovuşturma aşamasında ihtilaf konusu ile ilgili karar verdikten sonra verilen karardan memnun olmayan taraf ya da avukatlar ile herhangi bir tartışmaya girmezler.
17. Hak sahiplerinin haklarına bir an önce kavuşmaları ve dolayısıyla toplumda yargıya olan güven duygusunun sağlamlştırılması açısından adalet hizmetlerinin zamanında yerine getirilmesi oldukça önemlidir. Bu bakımdan hâkimler ve savcılar, kamu hizmetinin sürekliliği ve etkinliği ilkesinin gereği olarak mesai saatlerine riayet eder, zamanında görevlerinin başında olurlar. Mesai saatlerine riayet etmenin haricinde mesai

⁶⁶ Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin Yorumu, (Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi) (n 7) 156

saati içinde tamamıyla işine odaklanır, çalışma saatlerini doğrudan mesleğine ve adalete özgüler, çalışma saatlerini verimli kullanmaya azami dikkat gösterirler. Yoğun iş yükü altında çalışılan mahallerde iş yükünü yönetme becerilerini geliştirmeye gayret ederler.

18. Hâkimler duruşma ve keşif gibi yargılama faaliyetlerini tayin ettikleri saatlerde yerine getirir, planlamalarını buna uygun yaparlar. Bu bağlamda duruşma gün ve saatlerini, dosyadaki taraf sayısı, dosyanın kapsamı ve safahatını dikkate alarak hem kendileri hem de taraf veya vekilleri açısından zaman israfına yol açmayacak şekilde belirlerler.
19. Cumhuriyet savcılarını ifade alma işlemlerinde taraf, tanık veya vekillerini en kısa sürede dinler, olay yerine zamanında intikal eder, ölü muayene ve otopsi işlemlerinde hazır bulunacak olan diğer kamu görevlilerinin mesailerini ve ölenin yakınlarının hassas durumlarını nazara alarak işlemleri ivedilikle sonuçlandırır. Savcılar hazır bulunacakları duruşmalarda, verecekleri mütalaa ve görüşlerde önceden gerekli hazırlıkları yaparak yargılamanın mümkün olan en kısa sürede bitirilmesini sağlarlar.
20. Hâkimler ve savcılar, kalem personeli üzerindeki gözetim ve denetim yetkisini etkin bir biçimde kullanmak suretiyle personelin de mesai saatlerine riayetlerini ve mesai saatlerini verimli bir şekilde geçirmelerini temin ederler.
21. Hâkimler ve savcılar; atama, yer değiştirme, özlük hakları, lojman tahsisi, sosyal tesislerden yararlanma ve diğer hususlarda, düzenleyici işlemlere riayet eder; hak ve adalete uygun düşmeyen bir istekte bulunmazlar.

SONUÇ

Bu rehberde yer verilen etik ilke ve uygulama örnekleri, 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun 3. maddesi kapsamında görev yapan; Adli yargıda: Mahkeme başkan ve üyelerini, hâkimleri, Yargıtay tetkik hâkimleri ile Adalet Bakanlığı merkez, bağlı ve ilgili kuruluşlarında idari görevlerde çalışan hâkimleri, İdari yargıda: Mahkeme başkan ve üyelerini, hâkimleri, Danıştay tetkik hâkimleri ile Adalet Bakanlığı merkez, bağlı ve ilgili kuruluşlarında idari görevlerde çalışan hâkimleri, Adli yargıda: İl ve ilçe Cumhuriyet başsavcılarını, Cumhuriyet başsavcı vekillerini, Cumhuriyet savcılarını, Yargıtay Cumhuriyet savcılarını ile Adalet Bakanlığı merkez, bağlı ve ilgili kuruluşlarında idari görevlerde çalışan savcılarını, İdari yargıda: Danıştay savcılarını ile Adalet Bakanlığı merkez, bağlı ve ilgili kuruluşlarında idari görevlerde çalışan savcılarını yanı sıra Hâkimler ve Savcılar Kurulunda görev yapan Genel Sekreter ve yardımcılarını, Teftiş Kurulu Başkanı ve yardımcılarını, tetkik hâkimleri, başmüfettiş ve müfettişleri kapsar. Bu rehber yukarıda sayılan kişilerin mesleki, sosyal ve özel yaşamlarında karşılaşabilecekleri bazı durumlar için temel yol gösterici niteliktedir. Ancak etik davranışlar, yalnızca yazılı kurallarla sınırlı olmayan, vicdani muhakemeyi, hukuki sezgiyi ve görev sorumluluğunu birlikte gerektiren çok yönlü bir alandır. Bu nedenle, rehberde tüm olası senaryoların tek tek sayılması veya her duruma özel kurallar konulması mümkün değildir.

Hâkimlerin ve savcılarının, işbu rehberde yer alan ilkeleri yalnızca şekli olarak değil, özüyle ve amacıyla birlikte içselleştirerek uygulamaları beklenmektedir ve bu rehber esasen hâkimleri ve savcılarını, kendilerini vicdanlarında yargı etiği yönünden değerlendirmeye davet niteliğinde bir belgedir. Etik ilkelerin ruhuna uygun

hareket etmek; toplumun yargıya olan güvenini güçlendirmenin en temel şartıdır.

Bildirgede açıkça düzenlenmeyen bir durumla karşılaşıldığında dahi, hâkimlerin ve savcılarının karar ve davranışlarında bu ilkelerin ruhunu esas almaları beklenir. Çünkü bu ilkeler, sadece bir meslek grubunun değil, yargıya güven duyan toplumun da ortak beklentisidir. Bununla birlikte tereddüt edilen durumlarda, Hâkimler ve Savcılar Kuruluna yargı etiği istişare kararı verilmesi için başvurulması mümkündür.

Ayrıca, Türk Yargı Etiği Bildirgesi Rehberi'nden önce, çokça sorulan hususlardan sosyal medya kullanımı konusu ile ilgili hususi bir rehber de hazırlanmış ve Kurulun internet sitesinde yayımlanmıştır. Bu rehber, hâkimlerin ve savcılarının kararlarında ve davranışlarında adaletin, tarafsızlığın ve bağımsızlığın teminatı olmalarını öngörürken; Sosyal Medya Kullanım Rehberi ise, bu etik ilkelerin dijital mecralarda da geçerliliğini sürdürmesini sağlayarak ortak bir amacı hedeflemektedir. Bu bakımdan, Türk Yargı Etiği Bildirgesi'nin dijital çağdaki yansıması ve tamamlayıcısı niteliğinde olan Sosyal Medya Kullanım Rehberi ve işbu Türk Yargı Etiği Bildirgesi Rehberi, hâkimlerin ve savcılarının toplum nezdindeki güvenilirliğini, bağımsızlığını, tarafsızlığını, dürüstlüğünü ve yargıya olan güveni zedeleyecek tutum ve davranışlardan uzak durmalarının teminatı olan Türk Yargı Etiği Bildirgesi'nin birer şerhi niteliğindedir.

Unutulmamalıdır ki; etik ilkelere sadık kalarak yargıya duyulan güveni artırmak hâkimlerin ve savcılarının elindedir ve en büyük sorumluluklarıdır.

KAYNAKÇA

Arı A, 'Hz. Ömer'in Ebû Mûsa El-Eş'arî'ye Gönderdiği Mektubun Yargılama Hukuku Açısından Analizi' (2003) 2, İslâm Hukuku Araştırmaları Dergisi 85-99

Aristoteles, *Nikomakhos'a Etik* (Furkan Akderin, 1. bs Say Yayınları 2014)

Australasian Guide To Judicial Conduct, Third Edition, (2019) <<https://ajja.org.au/publications/guide-to-judicial-conduct-third-edition-revised/>> erişim tarihi 26 Eylül 2025

Avrupa Hâkimleri Danışma Konseyinin (CCJE) Yargı Bağımsızlığı ve Hâkimlerin Azledilememesine İlişkin Standartlar Konusunda Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Dikkatine Sunduğu 1 (2001) sayılı görüş, (2001) <<https://rm.coe.int/1680747830>> tercümesi için <<https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/40622f91-9de4-40a6-89a8-ea044a5b9711.pdf>> erişim tarihi 08 Eylül 2025

Avrupa Hâkimleri Danışma Konseyinin (CCJE) başta etik, uygunsuz davranışlar ve tarafsızlık olmak üzere, hâkimlerin mesleki davranışlarını düzenleyen ilke ve kurallar hakkında Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin dikkatine sunduğu 3 sayılı görüş, (2002) <<https://rm.coe.int/16807475bb>> tercümesi için <<https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/a9ea0e77-409d-41be-bee1-5f02a30aa528.pdf>> erişim tarihi: 08 Eylül 2025

Avrupa Hâkimleri Danışma Konseyinin (CCJE) yargı kararlarının kalitesi hakkında Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin dikkatine sunduğu 11 sayılı görüş, (2008) <<https://rm.coe.int/16807482bf>> erişim tarihi: 08 Eylül 2025

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Hâkimleri Etik Kuralları, <https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Resolution_Judicial_Ethics_ENG> tercümesi için

<https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/Uluslararası_Hukukta_Etik_Kodlar.pdf> erişim tarihi 09 Eylül 2025

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Hâkimlerin Bağımsızlığı, Etkinliği ve Sorumlulukları Hakkında Üye Devletlere Yönelik CM/Rec (2010)12 sayılı Tavsiye Kararı, <<https://rm.coe.int/avrupa-konseyi-bakanlar-komitesi-cm-2010-12-say-1-tavsiye-karar-/16809f0093>> erişim tarihi 26 Eylül 2024

Avrupa Konseyi – Türkiye’de Yargı Etiğinin Güçlendirilmesi AB-AK Ortak Projesi, Yargı Etiğiyle İlgili Avrupa Standartları ve Uygulamaları (Avrupa Konseyi 2016)

Avrupa Savcılar Danışma Konseyi’nin (CCPE) Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’ne sunduğu 9 sayılı görüş: Savcılara ilişkin Avrupa norm ve prensipleri, (2014) <<https://rm.coe.int/168074738b>> tercümesi için <<https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/26b555c0-9084-4429-a3e0584a96a9e77a.pdf>> erişim tarihi 08 Eylül 2025

Avrupa Savcılar Danışma Konseyi’nin (CCPE) 12 sayılı görüş: Ceza Davalarında Mağdurların ve Tanıkların Hakları İle İlgili Olarak Savcıların Rolü, (2017) <<https://rm.coe.int/opinion-no-12-on-the-role-of-prosecutors-in-relation-to-the-rights-of-/168076fd32>> tercümesi için <<https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/170120251638ccpe-12-2017-pdf.pdf>> erişim tarihi 08 Eylül 2025

Avrupa Savcılar Danışma Konseyi’nin (CCPE) 13 sayılı görüş: Savcıların Bağımsızlığı, Hesap Verebilirliği ve Etiği, (2018) <<https://rm.coe.int/opinion-13-ccpe-2018-2e-independence-accountability-and-ethics-of-pros/1680907e9d>> tercümesi için <<https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/170120251638ccpe-13-2018-pdf.pdf>> erişim tarihi: 08 Eylül 2025

Avrupa Yargı Kurulları Ağının Yargı Etiği Raporu (2009-2010), <<https://www.encj.eu/images/stories/pdf/ethics/judicialethicsdeontologiefinal.pdf>> erişim tarihi 09 Eylül 2025

Başbakanlık Kamu Görevlileri Etik Kurulu, *Kamun ve İlgili Düzenlemeler* (Kamu Görevlileri Etik Kurulu Yayını 2009)

Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi, Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin Yorumu, <https://www.unodc.org/conig/uploads/documents/publications/Otherpublications/Commentry_on_the_Bangalore_principles_of_Judicial_Conduct.pdf> erişim tarihi: 08 Eylül 2025

Canadian Judicial Council, 'Ethical Principles For Judges', <https://cjc-ccm.ca/cmslib/general/news_public_judicialconduct_Principles_en.pdf> erişim tarihi 26 Eylül 2025

Dedeoğlu G, *Etik ve Bilişim* (2. bs Etki Yayınları 2009)

Demokratik Bir Toplumda Hâkimler İle Savcılar Arasındaki İlişkiler Hakkında Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Dikkatine Sunulan Avrupa Hâkimleri Danışma Konseyinin (CCJE) 12 sayılı görüşü ve Avrupa Savcılar Danışma Konseyinin (CCPE) 4 sayılı görüşü, (2009) <<https://rm.coe.int/1680747391>> tercümesi için <<https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/2003202409409-ccpe-4-2009-10192635042.pdf>> erişim tarihi: 08 Eylül 2025

Fırat A, *Yargı Etiği ve Mesleki Kimlik* (1. bs TAA Yayınları 2017)

Hâkimler ve Savcılar Kurulu Genel Kurulunun 25.09.2019 tarihli ve 349 sayılı etik istişare kararı, <<https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/files/HSK%20GENEL%20KURULU%20ET%C4%BOK%20SON%20HAL%C4%B0.pdf>> erişim tarihi 09 Eylül 2025

Hâkimler ve Savcılar Kurulu Genel Kurulunun 22.12.2021 tarihli ve 961 sayılı etik istişare kararı, <<https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/120120221431etik-istisare-kararipdf.pdf>> erişim tarihi 09 Eylül 2025

Hâkimlere Yönelik Rehber İlkeler, Değerler ve Nitelikler - Belçika, (2012) <<https://csj.be/admin/storage/hrj/o0023f.pdf>> tercümesi için <https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/Uluslararası_Hukukta_Etik_Kodlar.pdf> erişim tarihi 09 Eylül 2025

Inceoğlu S, *Devlette Etikten Etik Devlete: Yargıda Etik* (TÜSİAD Yayınları, Yayın No: TÜSİAD-T/2012-08/530. 2012)

Judiciary of Scotland, 'Guidance to Judicial Office Holders on Judicial Ethics in Scotland' Revised (2023) <https://www.judiciary.scot/docs/librariesprovider3/judiciarydocuments/judicial-institute-publications/guidance-to-johs-on-judicial-ethics.pdf?sfvrsn=8c484132_1> erişim tarihi 26 Eylül 2024

Kuçuradi İ, *Etik* (6. bs Türkiye Felsefe Kurumu 2015)

Osmanağaoglu-Karahasanoglu C, Gürler S, Kayak S ve Kama-Işık S (edr) *Yargıya Etik ile Bakmak* (1. bs Onikilevha Yayınları 2023)

Özeker M, "Ülkemizde Yargı Etiği Sorunlarına Örneklerle Bir Bakış" (Ankara, 18 Şubat 2009 tarihli tebliğ) <<https://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/alintilar/425.pdf>> erişim tarihi 09 Eylül 2025

Ringelsen v Avusturya no 2614/65 (ECtHR, 16 Temmuz 1971)

Sancak Y ve Kıyak E, 'Günümüz Türkçesi ile Mecelle'nin Onaltıncı Kitabı Kitâbü'l Kazâ Günümüz Düzenlemeleriyle Karşılaştırmalı Bir İnceleme' (2014) 22 (2) Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 46-105

Savcılar İçin Etik ve Davranış Biçimlerine İlişkin Avrupa İlkeleri (Budapeşte İlkeleri), <<https://rm.coe.int/conference-of-prosecutors-general-of-europe-6th-session-organised-by-t/16807204b5>> tercümesi için <<https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/d28e036f-72e3-4db7-a602-b86c198eb73c.pdf>> erişim tarihi 09 Eylül 2025

T.C. Başbakanlık Kamu Görevlileri Etik Kurulu-Avrupa Konseyi İnsan Hakları ve Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü İşbirliği Müdürlüğü Mali Suçlar Bölümü Yolsuzluk ve Dolandırıcılık Birimi, Yolsuzluğun Önlenmesi için Etik Projesi, *Etik Yol, Etik Liderlik Programı Uygulama Kılavuzu* (Elma Yayınevi 2009)

T.C. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi Başkanlığı, *Yargı Etiği* (07 Şubat 2017 Tarihli Yargı Etiği Panelinden Konuşmalar)

T.C. Kamu Görevlileri Etik Kurulu, *Kamu Görevlileri Etik Rehberi* Mustafa Lütfi Şen haz. (9. bs 2023)

T.C. Maliye Bakanlığı, *Kamu İç Denetim Standartları ve Meslek Ahlak Kuralları* (2006)

The Chief Justice of Bermuda, 'Guidelines for Judicial Conduct for the Judges of the Supreme Court of Bermuda and the Magistracy', (2006) <https://www.gov.bm/sites/default/files/guidelines_for_judicial_conduct__bermuda_final_july_14%202006_amended%20jan1%202014.pdf> erişim tarihi 26 Eylül 2024

The Judiciary of the Hong Kong Special Administrative Region of the People's Republic of China, 'Guide to Judicial Conduct', (2022)

<https://www.judiciary.hk/doc/en/publications/gjc_e.pdf> erişim tarihi 26 Eylül 2024

Uluslararası Savcılar Birliği, Savcıların Mesleki Sorumluluk Standartları ile Temel Görev ve Hakları Beyannamesi (1999) <<https://www.iap-association.org/admin/IAP/media/Global-Training-Academy/Documents/Manuals/Turkish.pdf>> erişim tarihi 10 Eylül 2025

Uygun G, *Hukuk, Etik, Meslek Etiği Yayınlanmamış Ders Notları*

Uzun T, 'Cenap Şahabettin'den Vecizeler' (2006) 15 Edebiyat Dergisi, 185-194, 190 <<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/151684>> erişim tarihi 29 Eylül 2025